

ابوهريره

رضى الله عنه

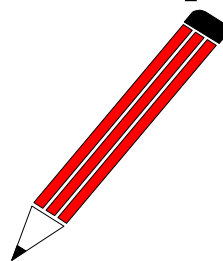
ليکوال: محمد علي الدوله
ژباړن: عبدالمتين "متين"

Ketabton.com

خاتمه ٲاوى :

نوم : ابوهريره رضى الله عنه
ليكوال : محمد علي الدوله
فارسي ژباړن : محمد گل گمشادزهي
پښتو ژباړن : عبدالمتين "متين"
كمپوز : ريان علمي مركز

لړليک

صفحه	سرليک
	دوسي ځوان
	مسلمان ځوان
	مهاجر مؤمن
	د رسول اکرم صلی الله علیه وسلم سره
	د بحرین امیر
	بنوونکی صحابي
	دمدينې امير
	پر هېزگار عابد
	د ابوهريره رضى الله عنه د ژوند وروستی ورځ
	د ابوهريره یاد ژوندی پاتې شو

هيله او مننه

درنو لوستونکو! مخ ته پروت کتاب مو چي د حضرت محمد صلى الله عليه وسلم د نژدې ملگري او ستر صحابي حضرت ابوهريره رضى الله عنه ژوند، سيرت، کړه وړه او ... پکي خپل شوي دي يوه ورځ راته يوه ملگري چي له نيټ نه يې را اخستى وو، راکړ. تر لږ لوستلو وروسته مي هوډ وکړ چي پښتو ته يې واړوم، خو داچي نه مي تر اوسه ژباړه کړې وه اونه مي ځان دهغې وړ باله خو مينې يې دې ته وهڅولم چي دا کار وکړم.

کتاب د کمپيوټر په يوه پروگرام کي او مايې په بل هغه کي ژباړه شروع کړه، د ژباړي وخت اوږد نشو او نژدې په دوو اونیو کي له نورو کارونو سره يو ځای خلاص شو. درنو لوستونکو! څنگه چي مي مخکي وويل، تر اوسه مي ژباړه نه وه کړې، نو ممکن ډېري تېروتنې ولري، هيله ده غذر مو ومنئ.

په پای کي د خپل مشر تره له کشر زوی بشير احمد ريان نه مننه کوم چي د کتاب په کتلو، ډيزاين او چاپ کي يې تر ماډېري منډي کړي دي، کور يې ودان او له الله تعالى نه ورته اجر و نه غواړم.

ستاسو د کاميابي په هيله.

عبدالمتين متين

۲۰۰۹ مارچ

ڄالۍ

★ هغه ڇا ته چي د انسانيت د ستر لار بنود صلي الله عليه وسلم او دهغه د ملگرو د ژوند او کړنو په رڼا کې خپلې چارې پر مخ بيايي.

★ خپل پلار او ترونو ته مي چي تر اوسه يې زما غوښتنو ته په نه ځواب نه دي راکړي.

دوسي ځوان

عبدالشمس بن صخر، له سلگونو عرب دوسي ځوانانو
 څخه یو وو چې دیمن په یوه څنډه کې اوسېده. چا ورته پام نه
 کاوو، ځکه یتیم او فقیر وو. په دوولس کلنۍ کې د پلار له
 نعمت څخه محروم او موریې د هغه سرپرستي په غاړه
 واخسته. ډېری کسانو په ابوهریره باله، لږ شمېر هغو په عبد
 شمس پېژاند. ابوهریره د هغه مستعار نوم وو چې کور او
 خپلوانو ورته پرې غږ کاوو او په دې نوم مشهور شوی وو.
 هغه پخپله دا نوم خو ښاوو، ځکه دې نوم یې د پلار یاد او
 خاطره په زړه کې ژوندی کوله چې په وړو کوالي کې د هغه له
 نعمت څخه محروم شوی وو.

ابوهريره رضى الله عنه ﴿31﴾

کيسه داسي وه چي عبد شمس په ماشومتوب کي د يوې کوچنۍ او صحرايي پشي سره زياته مينه درلوده. د ورځي به يې په غېږ کي نيوه او چي د مال په پوونه به بوخت وو، له هغې سره به يې لوبې کولې او د شپې له خوا به يې د ونې په ډډه کي پرېښوده. بله ورځ چي به بيا صحرا ته تو هغه به يې پيدا کوله او په غېږ کي به يې نيوله.

دا کاري يې تکرار اوو، پلاري يې له دې امله دا کنيه (ابوهريره) په هغه کېښوده. ابوهريره سره له دې چي له خپل پلار سره کم وخت تېر کړی وو، ولي شوخ طبعي، د ښکلو نکتو بيانونه او گپ شپ يې له هغه څخه په ميراث وړی وو، نو ځکه يې ملگرو ژر ورسره مينه کوله او هغه يې ملگری کاوو، خو فقيري او يتيم والي هغه د خلکو په وړاندي کم اهميته ځلاوو. د هغه مقام کمېده، ارزوگانې او لوړ پروازونه يې له مينځه وروړل.

کلونه تېر شول، هغه همدا سې شپني کوله، د عمر شپې يې په دښتو، غرونو او درو کي په گرځېدا تېرېدې. کله يې په ژورو درو، کله به د لوړو غرونو په څوکواو کله به په پلنو دښتو کي چي له هر لوري به غرونو چاپېر کړې وې، ليدل کېده.

له يواځي والي سره يې مينه وه، ډېر وخت به له خپلو شپنو ملگرو ليري گرځېده، يوازي کېښناست او د خپل نفس تزکيه يې کوله. فکر ته يې تازه والی او ښکلا وربښله. شاوخوا يې

ابوهريره رضى الله عنه.....﴿32﴾

په غور تر نظر لاندې نيوه. د شپې يې د اسمان له ليدنې خوند
 اخيست. د سپوږمۍ بڼكلې منظري د هغه زړه له خوبنۍ
 ډكاوو. په مياشت پټو شپو كې د ځلاندو ستورو نندارې د
 هغه حيرانتيا راپاروله او هغه يې له ځانه ناخبر اوو، تر ټولو
 ستورو يې د سهيل ستورى ډېر خوښ اوو، ځكه سهيل هغه
 ستورى وو چې يميناو يې تل په خپلو شعرونو كې بڼكلا
 بيانوله او د هغه ژېړ بخون نارنجي ځلېدونكى رنگ يې
 د خوبنۍ وړ وو.

لكه يو شاعر چې وايي:

وسهیل کو جنة فی اللون وقلب المحب فی الخفقان
 (سهيل د معشوق په زلفو او سترگك وهل يې د عاشق د
 زړه په نارامۍ كې پاته كيږي.)

د ورځو گرځېدلو، دمياشتو، فصلونو او كلونو تېرېدلو د
 ابوهريره په فكر او زړه كې بل ډول تاثير واچاوو، ځكه هغوى
 ټولو فكر كولو او تدبر ته هڅاوو او هغه بتان چې قريشو
 لمانځل او دهغوى په وړاندې يې احترام كاوو، ده ته خوار او
 كم ارزښته ول. هغه داسي وده كوله چې د ځمكې او اسمان له
 خدايه جل جلاله پرته چې ډېرى عربانو پرې ايمان درلود،
 د بل څه احترام ونه كړي. عربانو ايمان درلود چې خداى جل
 جلاله هر څه پيدا او موجود كړي دي. ولي خپل ايمان يې
 بتانو ته په غاړه ايښودنه چې د خداى جل جلاله شريكان يې
 بلل، فاسد كړى وو.

ابوهريره رضى الله عنه.....﴿33﴾

ابوهريره وده وکړه او ځوان شو، البته پوه او د توجه وړ. خدای جل جلاله هغه ته عقل، لوی بصیرت او پوه زړه ورکړی وو. هغه ددې ځانگړتیاوو په درلودلو د نورو دوسي ځوانانو څخه غوره وو. په هغوی یې برتری درلوده او احساسوله یې چې دا وړتیاوی ورته خدای جل جلاله د نېستي، تنگ لاسي، بې پلاري او په قوم کې د هغه د ټیټې رتبې په بدل کې ورکړې دي، خو قوم د هغه امتیازاتو ته پاملرنه نه کوله، ځکه ناپوهي د هغوي په ټول ژوند پرده غوړولې وه. د یادو شویو ځانگړتیاوو په درلودلو سره بیا هم ابوهريره و نتوانېد چې خپل مقام د قوم په وړاندي لوړ کړي او همداسې نوم ورکړی یې ژوند کاوو.

لکه څنکه چې وویل شول، ابوهريره وړو کوالی د دوس د قبیلې په منع کې تېر کړ، لمړی د پلار د مهرباني او محبت تر سیوري لاندې شپون وو، بیا ناتوانه یتیم او وروسته پوه، قوي او شریف ځوان شو. سره له دې چې نېستمن وو، خو قناعت یې درلود. لوی او له هر څه ډول ناوړه رویې پاک شخص وو. لومړی یې د قوم نظریو او اعتقاداتو ته وکتل خود هغوی کړه او کړنلاره یې خوښه نه شوه. په داسې څه پوري گرځېد چې مات زړه او تېږو شونډو ته یې ارامتیا او لمدوالی وښيي او سرگردانه عقل یې رهبري کړي. هغه د سالمې عقیدې او ټینګ دین په لټه کې وو. ایا د هغه لپاره لاره وه؟ هغه منتظر پاتې شو.

مسلمان حُوان

د دوس قبيله د خپل بت (ذی الخلصه) په لمانځنه لار ورکې شوې وه لکه څنگه چې نور عربي قبائل د خپلو بتانو په فتنه او فساد کې راگیر شوي وو. د دوس قبیلې یاد شوي بت ته احترام درلود او عبادت یې کاوه، باور یې درلود چې بت کولای شي دوی ته گټه او تاوان ورسوي، هغوی ته څه وېشي او یا ورڅخه کوم خطر لري کړي او د هغوی د ژوند په تېرېدونکو بنو او بدو پېښو کې تاثیر واچوي. له دې امله یې خپل بت ته ښکلی حای جوړ کړی وو او یو کس یې ورته د ساتونکي او خدمتگار په نوم ټاکلی و، چې د بت پالنې تر څنګ یې سیلانیانو ته ښه راغلاست هم وایه. د دوس د قبیلې ټول وګړي له زاړه تر واره د هغه لیدلو ته تلل، هغه ته

ابوهريره رضى الله عنه.....﴿35﴾

يې ډالۍ وړاندي کولې، دهغه د خوښي لپاره يې له نذر کړيو حيواناتو سره پرې کول. د کال په ځانگړيو ورځو کې د ذی الخلصه په وړاندي درېدل، هغه ته يې د احترام او تکریم مراتب وړاندي کول، دهغه په چاپېريې طواف کاوو او ځانونه يې په هغه پوري موبل. کله چې ابوهريره ليدل چې قوم يې داسې کارونه کوي، هغوی يې ناپوه، بې علمه او له حقيقت څخه لرې بلل، له ځان نه به يې پوښتل: ولي هغوی د ډبرې په چاپېرگرځي راگرځي؟

سره له دې چې له خپل قوم سره د هغوی بت ته تو، اما مينه او اړيکي يې چې نسبت هغوی بت ته درلودې او هغه يې خپل خدای باله، ده له ځان څخه نه بښودې او دهغوی په ادابو او رسومو کې يې گډون نه کاوو.

يوازي د تفريح او ساعت تيري لپاره هلته ورتو. څه چې به يې ليدل يا اورېدل پام يې نه ورته کاوو. هغه ملگری نه درلود چې د قوم په اخرونو او جشنونو کې گډون ونکړي، خو مور يې هڅاوو، د ذی الخلصه له قهر څخه يې بېراوو او ټينگار يې پرې کاوو چې خاماڅا په مراسمو کې گډون وکړي.

نو ځکه يې د مورد ډبر ټينگار له امله پکې گډون کاوو، خو د قوم په اندونو يې باور نه درلود، له بل لوري يې جرأت نه کاوه چې د هغوی له کړنلارې منکراو د هغوی کارونه جاهلانه وبولي، که يې د هغوی کارونه ټوکې بللای څه يې نه درلودل چې دهغوی ځای ونيسي او قوم دهغه په لور وبولي.

ابوهريره رضى الله عنه.....﴿36﴾

ذی الخلصه یوازینی بت نه وو چي دوی یې احترام او تعظیم کاوو (ولي ډېره پاملرنه یې هغه ته کوله)، بلکه د ذی الکفین او ذوالشری په نومو نو دوه نور بتان هم همدا سي ول. د دوس قبیلې د هغوی هر یوه لپاره ودانۍ جوړه کړې او خدمتگاران یې ورته نیولي وو، د هغوی لپاره یې هم ورځي معلومې کړې وې، چي په هغو ورځو کي ورتلل، د هغوی په وړاندي یې عبادتونه او اطاعتونه کول او هغوی ته یې احترام کاوو.

ذولکفین عمرو بن حممه الدوسی جوړ کړی وو او د هغه له مړیني وروسته یې زوی حبیب بن عمرو ساتنه کوله او د بت اړوند کارونه یې سرته رسول.

د ذوالشری بت لپاره یې په ښه ځای کي ودانۍ جوړه کړې او ډیره ځمکه یې د هغه اړوند ګرځولې وه، چي ښکلی لید ځای یې درلود، په دې ترتیب چي اوبه له یوې چینې چي د غره په ملا کې یې ځای درلود، روانې وې او د ذوالشری له څنګ څخه تېرېدې، خلکو به لومړی د چینې په اوبو ځان مینځه او بیا به ذوالشری ته حاضرېدل. ابوهریره چي څنګه لوی بت، ذی الخلصه سپک او بې ارزښته ګاڼه همدا رنگه یې همدغو دوو ته هم کومه پاملرنه نه کوله.

کله چي به یې لیدل د قبیلې رئیس او د هغوی مشر (حبیب بن عمرو بن حممه) یې قوم ذی الکفین ته بیایي، د هغه لپاره د دغو دوو بتانو سپکوالی او ناخیزتیا نوره هم زیاتېدله. ځکه

ابوهريره رضى الله عنه ﴿37﴾

په کراتويې له هغه نه اورېدلي وو چي ويل به يې: زه پوهېږم
چي نړۍ پيدا کوونکى لري خو نه پوهېږم چې څوک دى؟
ابوهريره له ځان سره ويل: موږ نه پوهېږو چي د نړۍ
پيدا کوونکى څوک دى، نو بيا ولي د مخلوق او پيدا شوي
څيز عبادت وکړو؟

په دې کش مکش کې د دوس د قبيلې له مشر، پوه او
هونبنيار شاعر طفيل بن عمرو څخه د خلکو په مېنځ کي
حيرانوونکى داستان خپور شو. په داسي حال کي چي هغه يې
يوه عجيبه او غريبه پېښه بلله، په پوره ادب او زور يې يوه او
بل ته بيانوله. د پېښي تفصيل د طفيل بن عمرو په وينا داسي
وو:

(د عمرې د ادا کولو لپاره مکې ته لاړم، هلته مي د بنى
هاشمو د يوه کس سره وليدل چي ويل يې "زه د خداى جل
جلاله استازى يم، خلک توحيد او يووالى ته رابولم." ما په
هغه ايمان راوړ او له هغه مي وغوښتل چي ماته اجازه
راکړي ترڅو خپل قوم ته لاړ شم او هغوى اسلام ته رابولم.
همدارنگه له هغه مي وغوښتل چي ماته دعا وکړي چي
خداى جل جلاله زما مرسته په يوه ښکاره دليل سره وکړي خو
زما د خبري د ريښتيتوب دليل وي. پيغمبر صلى الله عليه
وسلم ماته دعا وکړه او زه راغلم، کله چي خپلي سيمې ته
ورسېدم او له هغې غونډۍ نه چي زما د قوم کورونو ته نژدې
وه راکښته کيدم، روښانه نور مي د امسا له سر څخه وځلېد،

ابوهريره رضى الله عنه.....﴿38﴾

د خپل قوم خو کسه چي په هغه حای وو دا نوريې وليد، ترڅو چي هغوی ته ورسېدم ورته مي خپله کیسه وکړه او هغوی مي اسلام ته وبلل، متاسفانه هيڅ يوه ريښتني ونه گڼلم، له پلار او ښځي پرته مي هيچا زما دعوت ونه مانه.

ابوهريره ددې خبر له اورېدلو سره ټکان وخور او دومره خوشحاله شو چي تر هغه وخت پوري په کومه خبره دومره نه وو خوشحاله شوی. که له موره نه ډارېدای، دهغي ورځي له غرمې مخکي کورته گرځېده په کومه چي يې يوه چوپان ملگري ورته دا کیسه اورولې وه، طفيل ته ورتلی ترڅو د هغه داستان د هغه له خولې واړوي، خو غوره يې وبلله چي نیمه ورځ نوره هم تېره، د خپل همېشني عادت سره سم په ټاکلي وخت کورته لاړ شي او له هغه وروسته طفيل ته ورشي، د شپې ورسره وويني او کیسه يې واوري.

دهغي ورځي له لمر لوېدا وروسته يوه شېبه له مور سره کښېناست او ترې يې اجازه وغوښته خو طفيل ته لاړ شي او د داستان څرنگوالی د هغه له خپلې خولې واوري.

موريې وويل: "لاړ شه، خو پام کوه د هغه په څير بې دينه نشي، خپل دين بدل نکړي او دهغه چا کار چي ټولو خلکو عاقل او هوښيار باله تکرار نه کړي."

ابوهريره لاړ او د طفيل کورته ورسېد. د داخلېدو اجازه يې وغوښته. طفيل ښه راغلاست ورته ووايه او په ورين

ابوهريره رضى الله عنه.....﴿39﴾

تندي يې هرکلی وکړ، هغه ته يې په نرمه بستره د کښاستلو اشاره وکړه.

ابوهريره وويل: "کا کا جانه! راغلم، ترڅو هغه هاشمی کس چي ته ورسره په مکه کي مخ شوی يې او ادعا کوي چي د خدای استازی دی را وپېژني."

طفيل وويل: "گرانه وراره! په خدای قسم چي هغه په رېښتيا پيغمبر دی. ما په هغه ايمان راوړی او د هغه پيروي کوم. ځکه انسان حق او حقيقت ته بولي، ته پوه او هوښيار سړی يې او زه خبر شوی چي په ذی الخلصه کي څه نه وينې. نو د خدای جل جلاله په دين چي دخپرو لو لپاره يې وروستنی پيغمبر موږ ته را لېږلی دی، ايمان راوړه."

ابوهريره وويل: "هيله کوم لومړی راته دخپل ايمان راوړلو کيسه وکړې، ځکه د اورېدلو يې ډېره مينه لرم."

طفيل وويل: "زما د ايمان راوړلو کيسه داسي وه چي د عمرې د ادا کولو لپاره مکې ته لاړم. هلته د قریشو د ډلې څو وگړي راته راغلل او ويې ويل: <اې طفيله! ته زموږ خاوري ته راغلی يې، دلته يو کس د پيغمبري دعوه کوي او موږ يې ستړي کړي يو. نه پوهېږو له هغه سره څه ډول رویه وکړو، زموږ يووالی يې له مېنځه وړی، زموږ د دستورونو مانع گرځېدلی، خبري يې سحر دي، د پلار او زوی، مېړه، ښځې او ورور ترمنځ جدا والی راوړي. ورور له وروره او ښځه له مېړه جدا کوي، ډارېږو هسي نه هغه څه چي موږ ته مخ کي

ابوهريره رضى الله عنه.....﴿40﴾

راغلي تا او ستا قوم ته درنشي. هڅه وکړه هيڅکله له هغه سره خبري ونکړي، خبرو ته يې غوږ کښېږدي.

په خداى قسم دومره يې راته وويل چي هوډ مې وکړد پيغمبر صلى الله عليه وسلم هيڅ خبره به نه اورم او نه به ورسره خبري کوم، ان تردې چې غوږونه مې له پښې ډک کړل، خو مې د هغه خبري غوږ ته ونه رسيږي.

د هغې ورځې په سهار چي مسجد ته لاړم، د خداى رسول صلى الله عليه وسلم مې وليد چي د کعبې ترڅنگ ولاړ او لمونځ يې کاوو. هغه ته نږدې شوم او څه خبري مې يې واورېدې، ډېر ښکلى او اورېدونکى کلام وو. له ځان سره مې وويل: مور مې عزاته کښېني، په خداى قسم چي پوه سړى او هوښيار شاعريم، ښه او بد يو له بله پېژندلای شم او څه رانه پټ نه دي، نو څه کولای شي چي ما د هغه دخبرو له اورېدلو را وگرځوي؟! هغه څه چي وايي که ښه وو منم يې او که بد وو ردوم يې.

ځکه تم شوم، خو د خداى رسول صلى الله عليه وسلم کور ته وگرځېد، زه يې هم له شاروان شوم، کور ته يې ورسېدم، هغه صلى الله عليه وسلم کور ته ننوت، زه هم په هغه پوري داخل شوم او ومي ويل: اي محمده صلى الله عليه وسلم! قوم دې ماته داسي او هاسي وويل او دومره يې درڅخه و ډارولم چي غوږونه مې له پښې ډک کړل خو ستا خبري وانه ورم، خو د خداى خوښه دا وه چي ستا څه خبري واورم، وينم

ابوهريره رضى الله عنه.....﴿41﴾

چي ښې خبرې دي، نو هغه څه چي له اسلامه په خپل واک کي لري راته ويي وايه.

رسول الله صلى الله عليه وسلم اسلام راته وړاندي کړ او د خداى جل جلاله د کلام څو اياتونه يې راته تلاوت کړل. په خداى قسم چي تر هغه مهاله مې داسي ښکلى کلام نه وو اورېدلى او تر هغه مې عادلانه دستور نه وو ليدلى. هغه وخت مسلمان شوم، د حق شاهدي مې ورکړه او ومي ويل: اې دخداى پيغمبره! زه په خپل قوم کي ځاى لرم او خبره مې مني، اوس چي هغوى ته روان يم، غواړم اسلام ته يې دعوت کړم، ماته دعا وکړه او له خدايه راته وغواړه چي يوه ښکاره نښه راکړي. تر څو زما د دعوت ملاتړ شي. رسول صلى الله عليه وسلم داسي دعا راته وکړه: "خدايه!! هغه ته نښه او څرگندونه ورکړي."

له انحضرت صلى الله عليه وسلم نه مې اجازه واخيسته او د خپل قوم په لور لاړم. کله چي زموږ کورونو ته خپرمه غونډۍ ته ورسېدم دخداى په امر مې تندي کي د دوو سترگو ترمنځ رڼا پيدا شوه، ومي ويل: خدايه دا نښه چي دي پرما پېرزو کړه په بل ځاى کي يې راکړه، ځکه قوم به مې گمان وکړي چي د دين د پرېښودلو له امله مسخه شوى يم. هغه وخت رڼا امساته نقل شوه. هغه خلک چي د اوبو په چاپېر سره يو ځاى شوي وو، دا نور چي پر لکړه مې د خير اغ په څېر راڅرېده وليد، يوه او بل ته يې وروښود.

ابوهريره رضى الله عنه.....﴿42﴾

زه ورو ورو له غونډې كښته راغلم، خو هغوى ته ورسيدم، له ليدني او ښه راغلاست وروسته مي هغوى ته خپل داستان ووايه او هغوى مي سلام ته راوبلل ولي هغوى زما خبري ونه منلې او ايمان يې نه راوړ، له هغوى جدا او د كور په لوري روان شوم. كله چي كور ته ورسېدم پلار مي د ښه راغلاست لپاره راغى، ورته مي وويل: پلار جان له ما څخه ليري شه! زه له تا څخه نه يم او ته له ما څخه. پلار مي وويل: ولي زويه؟ ومي ويل: زه مسلمان او د محمد صلى الله عليه وسلم دين مي منلى دى. پلار ځواب راكړ: زويه! زما دين هم ستا دين دى.

ومي ويل: لاړ شه، ځان ومنيځه او پاكي جامې واغونده. بيا راشه څه چي مي زده كړي تاته يې دروښيم. بيا مي ښځه راغله هغې ته مي هم د پلار په څېر ځواب وركړ، هغه هم مسلماننه شوه.

وروسته مي د قبيلې خلك اسلام ته راوبلل، خو هغوى زما دعوت ونه مانه. ("

طفيل خبري كولې او ابوهريره ورته غوږ نيولى وو. د هغه خبري يې په زړه او غوږونو اورېدې، كله چي د طفيل كيسه پاى ته ورسېده د ابوهريره څېره له زياتې خوشحالي د برېښنا په څېر وځلېده او ويې ويل: اى ابو عمرو! مهرباني وكړه هغه خبري چي په دې پيغمبر صلى الله عليه وسلم نازلې شوي او تاته يې ويلي، راته ووايه چي وايې ورم او خوند ترې واخلم.

ابوهريره رضى الله عنه.....﴿43﴾

طفيل ومنله او يوڅو اياتونه يې ورته تلاوت کړل. ابوهريره
ونشوای کولای چې خپل ځان کنترول کړي، چيغه يې کړه او
ويې ويل: څومره ښکلې او با عظمته کلمې دي.
طفيل همدا سي ادامه ورکړه.

ابوهريره بيا چيغه کړه او ويې ويل: "ابو عمرو! بس دی.
په خدای قسم تراوسه مې ددې کلام په څېر کوم کلام نه
دی اورېدلی او له هېڅ عرب نه دا اميد نه لرم چې ددې په څېر
کلام يې ويلی وي، دا خبري د انسان کلام نه دی. زه شاهدي
ورکوم چې له خدای جل جلاله پرته معبود نشته او محمد د
هغه استازی دی. اوس زه هم ستا په دين شوم او په هغه څه
مي ايمان راوړی چې تا پرې راوړی دی."

طفيل د ابوهريره له ايمان راوړلو څخه خورا خوښ شو او
ويې ويل د خدای شکر دی چې ته يې په اسلام مشرف او د
دوڅخ له اوره يې نجات درکړ.

ابوهريره، طفيل ته وکتل او ويې ويل: "اوس راته د رسول
الله صلی الله عليه وسلم د سيرت او دعوت په اړه ووايه چې
دخپل قوم په منع کې څنگه وو؟"

طفيل وويل: "خدای تعالی جل جلاله لس کاله وړاندې
هغه په پيغمبري مبعوث کړ او لومړني اياتونه چې يې
ورباندې نازل کړل، دادی:

بسم الله الرحمن الرحيم

ابوهريره رضى الله عنه.....﴿44﴾

اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ 1 خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ 2 اقْرَأْ
وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ 3 الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ 4 عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ 5
ژباړه : "ولوله دخپل رب په نوم سره چي د ټولو جوړونكي
دى. جوړيې كړ انسان د چكه وينې څخه. لوله او ستا رب
لوى كريم دى چا چي علم ونبود په قلم سره. ويې بنودل انسان
ته هغه څه چي دى نه پرې پوهېده."

خداى تعالى جل جلاله خپل پيغمبر صلى الله عليه وسلم د
قريشو د غوره خلكو يعنى بني هاشمو څخه غوره كړ. هغه د
مورپه گېډه كي وو چي پلاريې وفات شو. د پلار له مړيني
وروسته دهغه سرپرستي خداى جل جلاله دهغه په نيكه
عبدالمطلب واچوله. له عبدالمطلب وروسته ابوطالب دهغه
ساتنه او پالنه په غاړه واخسته، ترڅو چي لوى او ترې جدا
شو. د وحى له نزول وروسته يې خلك په پټه اسلام ته دعوت
كړل، په دې وخت كي څلوېښت شاوخوا نرانو، بنځو او
ماشومانو پرې ايمان راوړ.

بيا يې دخداى جل جلاله په امر دعوت ښكاره كړ. قريشو
په هغه باندي ملنډي وهلې او ملگري يې ورځورول، ترڅو
دوى مجبور شول دخپل دين د ساتني په خاطر حبشي ته
هجرت وكړي.

هو محمد صلى الله عليه وسلم خلك توحيد يوالي ته بلل
او د ډبرو او بتانو له عبادت څخه راگرزول. همدارنگه هغوى
يې رينښتياويلو، امانتدارى، صله رحمي، ښه گاونډيتوب،

ابوهريره رضى الله عنه.....﴿45﴾

له محارمو خان ساتلو او دوينو د تويولود مخنيوي خلکو ته امر کوي او د دراوغو د شاهدي، ديتيم د مال د خوړلو، په پاک لمنو بنځو پوري د تهمت ويلو او نورو بديو خلک را منع کوي. ويل يې چي صرف د خداى عبادت وکړئ او څوک مه ورسره شريکوى. لمونځ وکړئ، خپل مالونه په نېکولارو کې ورکړئ. اې ابوهريره! د خداى جل جلاله د رسول صلى الله عليه وسلم په اړه بايد ووايم چي تر اوسه مي د هغه په څېر څوک پوره او بنکلى نه دى ليدلى.

څېره يې بنکلي او ټول خويونه يې نېک دي. بدني نيمگړتيا نه لري، بنکلى، ريښتيني، امانتدار، نرم خويه او همېشه موسکى دى. هر څوک چي يې وويني ملگرى کېږي يې او باور ورباندي کوي، که څه هم دين يې نه وي منلى. ما ترې غوښتنه وکړه چي له ما سره لاړ شي او زما قوم اسلام ته دعوت کړي. خو هغه ونه منله او ماته يې وويل چي خپل قوم ته لاړ شي، هغوى اسلام ته راوبولي او په قوم (قريشو) باندي د هغه له کاميابي وروسته ورسره يوځاى شي.

ابوهريره يو ځل بيا طفيل ته وکتل او ويې ويل: شاهدي ورکوم چي له الله جل جلاله پرته بل معبود وجود نه لري او محمد صلى الله عليه وسلم د هغه استازى دى. زه به مي قوم دې شاهدي ته دعوت کړم، څو خداى جل جلاله هغوى ته له ناپوهي، شرک او بت پرستي څخه خلاصون ورپه برخه کړي.

ابوهريره رضى الله عنه.....﴿46﴾

د خداى شکر ادا کوم چي زما سترگي، غوږونه او زړه يې اسلام ته هدايت کړل. اي ابو عمرو! تاته دي هم الله تعالى د خير بدلۀ درکړي چي زما د هدايت زمينه دې اسانه کړه.

ابوهريره ډير ژر هغه څه ياد کړل چي له طفيل نه يې زده کړي وو. لمونځ کول يې له هغه زده کړل او په ډېر ښه ډول يې ادا کاوو. ابوهريره له دې وروسته خپل قوم ته د اسلام او توحيد بلنه ورکړه، له شرک او بت پرستي څخه يې منع کړل.

بل پلو کله چي يې د قبيلې وگړي پوه شول چي ابوهريره مسلمان شوى او د دوى له دين څخه اوښتى نو يې دهغه په ځورولو شروع وکړه او په هغه څه چي ده کړي وو ملامتاوو يې. د ټولو په سر کي يې مور ځاى درلود چي تر ټولو سخت دريځه بلل کيده، موري يې ټينگار کاوو چي ابوهريره خپل نوى دين پرېږدي او د پلرونو او نيکونو دين ته بېرته وگرزي.

ابوهريره د مور په ځواب وويل: "مور جانې! کوم دين چي مي منلى مکمل او په حق دى. خداى جل جلاله له دې دين پرته بل دين نه مني."

موري يې نه منله او همېشه يې ځوراوو. اخر ابوهريره وروستنى ځواب ورکړ او پوه يې کړه چي هيڅکله به خپل نوى دين بدل نه کړي او په دنيا کي به يې په هيڅ څيز ور نه کړي.

ابوهريره او طفيل، اسلام ته د دوى د قوم په دعوت کي ډېر کوښښ وکړ، خو هيچا يې دعوت ونه مانه. ځکه بت پرستي د هغوى په مېنځ کي زور موندلى وو، بدى او ناوړه

ابوهريره رضى الله عنه.....﴿47﴾

کارونه هغوی کي دې حای ته رسېدلی وو چي له اخلاقي
بېگنه نه یې منع کول.

طفیل له دې بې گټو هڅو په تنگ شو. ځکه هغه شریف او
مخور کس وو او هیله یې درلوده چي قوم به یې دعوت ومني،
خو دا هیله یې پوره نشوه. دیوه کال په جريان کې یې له
پلار، ښځي او ابوهريره پرته بل چا دعوت ونه مانه.

نو ځکه مات او اریان پاتي شو، نه پوهېده چي کوم کار ته
لاس واچوي او څه وکړي؟

یوه ورځ ناڅاپه طفیل ابوهريره ته وویل غواړم رسول الله
صلی الله علیه وسلم ته لاړ شم او دخپل قوم شکایت ورته
وکړم.

د ابوهريره زړه ددې خبري د اورېدلو څخه ټکان وخوړ او
طفیل ته یې وویل: ما له ځان سره نه بیایې چي دخدای رسول
ووینم او بیعت ورسره وکړم؟

طفیل وویل: قریش په ډېره تېزي له رسول الله صلی الله
علیه وسلم او له هغه چا سره چي د هغه مبارک ملگری شي
دښمني کوي. ډارېږم که مکې ته راسره لاړ شي، په تکلیف
دي نه کړي. قریش زما احترام د مخکنیو اړیکو چي له هغوی
سره یې لرم او د هغه حیثیت له کبله چي په خپل قوم کې یې
لرم، ساتي. خو ستا په اړه نشم ویلای چي ازار دي نه در
ورسوي. نو ځکه ابوهريره پاتي شو او طفیل له مجبوري تنها
مکې ته لاړ.

ابوهريره رضى الله عنه.....﴿48﴾

حضرت محمد صلى الله عليه وسلم ته ورغی او ویې ویل:
د دوس قبیلله زما په وړاندي ودرېده، نافرمانی یې وکړه او له
اسلام نه یې مخ واړاوه.

حضرت محمد صلى الله عليه وسلم لاسونه د اسمان په لور
پورته کړل. طفیل وایي: فکرمي وکړان حضرت صلى الله
عليه وسلم مي قوم ته ښېرا کوي نو ځکه ډېر خوښ شوم، خو
ومی لیدل چې رسول الله صلى الله عليه وسلم داسي دعا ورته
وکړه: "خدايه! د دوس قبیلې ته هدايت وکړې او هغوی
د اسلام په لور راوړلې."

بيا يې ماته وويل چې خپل قوم ته لاړ شم او اسلام ته يې په
نرمي سره راوبولم.

طفیل لاړ او په ابوهريره يې زېږی وکړ چې رسول الله يې د
قوم د هدايت لپاره د خير دعا وکړه. دواړه د قوم په لور ولاړل
او بيا يې د اسلام په لور وبلل. د حضرت محمد صلى الله عليه
وسلم د دعا ترسيوري لاندې د هغوی سرکشيوي له منځه
تللې وې، زړونه يې نرم شوي او د اسلام منلو ته تيار وو. د
دوس د قبیلې وگړي ورو ورو د خدای په دين کي شامل شول.
ابوهريره په ۲۳ کلنۍ کي مسلمان شو. د اسلام له راوړلو
يې څو کاله نه تېرېدل چې يو پوه ځوان شو. خدای جل جلاله
يې روزی پراخه کړه. يو غلام يې واخيست څو يې مور او ده
ته خدمت وکړي. صرف يو څيز وو چې دده خوب يې وږی وو
او دې يې نا کراره کړی وو هغه هم د خدای جل جلاله د رسول

ابوهريره رضى الله عنه.....﴿49﴾

صلی الله علیه وسلم څخه لري والی، ځکه زړه یې دهغه مبارک له مینې ډک وو او غوښتل یې څومره چې ژروي دهغه د پښو خاوري د سترگو رانجی کړي او په څنگ کې یې ژوند وکړي. کله چې به یې د طفیل څخه د رسول اکرم صلی الله علیه وسلم په اړه خوشحالوونکې خبرې اورېدې، دهغه مبارک په لور به یې د هجرت ولولې نوري هم تازه کیدې. یوه ورځ طفیل ابوهریره خبر کړ چې رسول الله صلی الله علیه وسلم د مدینې په لور هجرت کړی دی او د مدینې وګړیو په بې ساري ډول دهغه ښه راغلاست ویلی، ورباندې یې ایمان راوړی او مسلمانان شوي دي. مهاجرینو او انصارو د یو اوبل په مرسته لښکر منځ ته راوړی، په توره او نېزه د اسلام څخه دفاع کوي.

پرله پسې هغه ته له یوه اوبله خوشحالوونکې خبرې رسېدې، په قریشو باندې د مسلمانانو کامیابي په بدر او ... د رسول الله صلی الله علیه وسلم سره د ابوهریره مینه ورځ په ورځ زیاتېدلې. په وروستیو کې د احزاب په جګړه کې د مسلمانانو کامیابي دهغه خوشحالي دوه چنده کړه. په ځانګړي ډول دا چې په هغې جګړه کې د حضرت محمد صلی الله علیه وسلم او ملګرو یې لویه کامیابي په برخه شوه، ځواک یې نور هم قوي شو، باوري یې د غرونو په څېر ټینګ شوی وو.

ابوهريره رضى الله عنه.....﴿50﴾

پورته دلایلو د حضرت محمد صلى الله عليه وسلم په لور هجرت د ابوهريره مينه وروستي حد ته ورسوله. خو دوو لاملونو دده په وړاندي وجود درلود. يو يې مور او بل طفيل؛ چي ويل يې له قوم سره به نور هم پاته شو خو د مسلمانانو شمېره زياته شي، هغه مهال به ټول يوځای د خداى د رسول صلى الله عليه وسلم په لور لاړ شو.

ابوهريره له ډيري هڅي وروسته و توانېد چي خپله مور قانع کړي خو مدينې ته هجرت وکړي. بيا طفيل ته ورغی او هغه يې تشويق کړ چي خومره ژر کيدای شي مدينې ته هجرت وکړي او ورته ويې ويل: اوس چي د خداى په مرسته د دوس د قبيلې په لسگونو وگړي مسلمان شوي، د دې وخت رارسېدلی چي د رسول الله صلى الله عليه وسلم په لور هجرت وکړو، خو دهغه د ليدلو په ترڅ کي ورسره يوځای ژوند غوره کړو. اخر طفيل د ابوهريره له خبرو سره موافقه وکړه او ناڅاپه يې دهغو خبرو زېرى ورکړ چي ابوهريره يې له اورېدلو په جامو کې نه ځايېده او ويې ويل: تيار اوسه اوس د هجرت وخت رارسېدلی دی.

مهاجر مؤمن

يو سهار دوسي سپرو مهاجرينو د مدينې په لور حرکت وکړ چي په مخ کي يې طفيل بن عمرو ؓ دهغوی مشر وو. ابوهريره (رضی الله عنه) يې په څنگ کي روان وواو له دې هجرته ډېر خوشحاله وو.

د يون په اوږدو کي يې د حدی ترانې ويلو (هغه ترانه ده چي شپانه يې وايي څو اوبسان تېرلاږ شي) يون ته زوږ او ځانگړی حالت وربښلی وو. څو تنو اواز وايه او نورو

ابوهريره رضى الله عنه ﴿52﴾

ورسره زمزمه کاوو. دا نغمې غرونو، دښتو او درو ته تلې،
غبرگون يې بېرته دوى ته راگرځېده، د اوبسانو غوږو ته
رسېدې او د هغوى چټکتيا يې زياتوله.

د دوس د قبيلې نور وگړي خورا نا ارامه وو چي ولي د
دوى د قبيلې وگړي ورڅخه جدا کيږي او داسي ځاى ته
ځي چي هيڅ معلومات ورڅخه نه لري. دوى هغه مهال نور
هم ناخوښ شول چي ويې ليدل داسي کور نشته چي يو
غړى يې له لاسه نه وي ورکړى. مهاجر نژدې له اتيا کورنيو
څخه ووچې د کورنۍ له غړو څخه جلا کېدل. د قبيلې يوه
غړي وويل: عجيبه ده، دې دين په دوى کي دومره کار وکړ
چي د خپل کور کهول پرېښودلو ته تيار دي!

دې خبري په نورو هم ډېر هېښنده اغېز وکړ او د دې دين
په سوچ کي شول چي ولي يې د دوى په ورونو دومره ژور
اغېز ودرلود؟ او د دوى د عقل دريځه يې د ژور فکر لپاره
خلاصه کړه؟

ابوهريره (رضى الله عنه) د سپرومهاجرو په منځ کي
خپل يون ته ادامه ورکړه او هغه ستومانټيا يې نه
احساسوله چي د يون په ترڅ کي ورته پيدا شوې وه. سره له
دې چي مور يې نيوکه پرې کوله او په کراتو يې ځوراوو.
ابوهريره (رضى الله عنه) د ښکېختي احساس کاوه، ورځ
له بلي يې خوښي زياتېدله او په ډېره بېره له رسول الله

ابوهريره رضى الله عنه.....﴿53﴾

(صلی الله علیه وسلم) صلی الله علیه وسلم سره د لیدلود شېبې په تمه وو تر دې چې له ډېر لیري نه هم ورباندي گران وو. هغه ددې حساسي شېبې لپاره خو کاله انتظار کړی وو او اوس هغه مهال را رسېده. د ابوهريره (رضی الله عنه) زړه له ډېري خوشحالي لږزېده او د خدای د رسول صلی الله علیه وسلم د مینې څخه ډک وو. په مهاجرینو له لسو ورځو زیاتې تېرې شوې، هغوی همداسي لاري پرې کولې او خپل یون ته یې ادامه ورکوله تر دې چې د حجاز خاورې ته واوښتل.

اوس هغوی له مدینې سره نژدې وو او د احد غریبې له لري څخه لید. خو د لمر لوېدلو وخت راوړسېد، روښنایي له منځه لاړه، ښکلی او دنگ غر چې افق یې پټاوو له نظره ووت. هغوی نور هغه تر څنگ نه لید.

سره له دې چې د سپوږمۍ تټې رڼا ټوله فضا په خپله غېږ کي واخسته، بیا هم د هغوی په اوسپنیز هوډ کي کوم تغیر رانه غی، نور هم هوډ من شول، د رسول الله صلی الله علیه وسلم مینه او محبت یې په زړونو کي وروستي پړاو ته ورسېد. هغوی اوس د مدینې خاورې ته ورسېدل، غږ یې لوړ شو، د خدای شکر وکړئ دا چې دهغه په مرسته خپلې موخې او د خدای د رسول صلی الله علیه وسلم ښار ته ورسېدل. ډېر شکر یې ادا کړ.

ابوهريره رضى الله عنه ﴿54﴾

مدينې د مهاجرينو د نوې ډلې بڼه راغلاست وايه، خو هيشوک يې په ورتگ خبر نه شول. ځکه په مدينه کې څوک نه ول، هغوی خيبر ته تللي وو خو يې کلاوې ونړوي او هغه يهوديان چې په مدينه يې د حملې نقشه کښلې وه او غوښتل يې اوسېدونکي يې وځپي، په لار راولي.

مهاجرينو وارول، له اوبنانو يې بارونه راګوز کړل، په ځمکه يې خواره کړل، د زياتي ستوماتيا له امله په ژور خوب لاړل، هغه څه چې دوی يې را وينس کړل د مؤذن غږ وو چې خلک يې د سهار لمانځه ته بلل.

د اذان داواز اورېدل هغوی ته څومره په زړه پوري وو! ځکه لومړی وار يې د خداى د رسول د مؤذن له خوا لې الله اکبر اورېده. له خوبه پاڅېدل، اود سونه يې وکړل او د نبوى مسجد په لور روان شول.

هريوه هيله درلوده چې د خداى د رسول د ليدلو نېکبختي يې په برخه شي، سلام ورته واچوي او بيعت ورسره وکړي.

ابوهريره (رضى الله عنه) تر ټولو وړاندي نبوى مسجد ته ننوت، ځکه مينه يې تر ټولو له رسول الله (صلی الله عليه وسلم) سره زياته وه. خو په حيرانوونکي ډول يې وليدل چې د لمونځ کوونکو شمېر کم او ډېرى زاړه او ناروغ دي. له يوه يې وپوښتل: د خداى پيغمبر صلی الله

ابوهريره رضى الله عنه.....﴿55﴾

عليه وسلم چيرته دى؟ ځواب يې ورکړ: ان حضرت صلى الله عليه وسلم خيبر ته تللى دى، چي فتح يې کړي. ابوهريره (رضى الله عنه) د دې خبري له اوريدلو غمگين شو، ځکه د رسول الله (صلى الله عليه وسلم) سره يې ليدل په برخه نشول کوم چي ډېر وخت يې ورته اميدونه درلودل. نور مهاجرين هم مسجد ته داخل او هلته کښېناستل، ابوهريره (رضى الله عنه) هغوى ته د پيغمبر صلى الله عليه وسلم د حضور د نشتوالي خبر ورکړ. د غم او پرېښاني وريپځي يې مخونه وپوښل، ځکه هغوى په زړونو کي ډېري هيلې درلودې، غوښتل يې له حضرت محمد صلى الله عليه وسلم سره وويني، له ملکوتي خبرې څخه يې برکت ترلاسه کړي او له هغه سره په همدې ورځ بيعت وکړي.

لمونځ پيل شو، د مسلمانانو نه يو کس مخکي شو چي امامت وکړي. ابوهريره (رضى الله عنه) له څنگلوري نه وپوښتل دا سړى څوک دى؟ ورته ويې ويل: دا شخص سباع بن عرفطه غفاري دى. پيغمبر عليه سلام، دا کس تر څو چي هغه مبارک په مدينه کي نه وي خپل ځاى ناستى غوره کړى، چي د مسلمانانو امامت وکړي. امام تکبير ووايه، لمونځ کوونکو هم ورپوري تکبير ووايه او په لمانځه ودرېدل.

ابوهريره رضى الله عنه.....﴿56﴾

دسورت فاتحي له لوستلو وروسته امام د سورة مريم خو اياتونه تلاوت كړل. ابوهريره (رضى الله عنه) دلمري حل لپاره دا ايات اوربده ، په ډير غوريي ورته غوږ نيولى و. په دوهم ركعت كي امام له فاتحي وروسته د سورة المطففين خو اياتونه ولوستل. چي داسي شروع كيږي:

﴿ وَيْلٌ لِّلْمُطَفِّفِينَ ۝ ۱ الَّذِينَ إِذَا اكْتَالُوا عَلَى النَّاسِ يَسْتَوْفُونَ ۝ ۲ وَإِذَا كَالُوهُمْ أَوْ وَزَنُوهُمْ يُخْسِرُونَ ۝ ۳ أَلَا يَظُنُّ أُولَٰئِكَ أَنَّهُمْ مَبْعُوثُونَ ۝ ۴ لِيَوْمٍ عَظِيمٍ ۝ ۵ يَوْمَ يَقُومُ النَّاسُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ ﴾

(خرايې ده كموونكو لره ، هغه خلك چي كله په پېمانه اخلي نو پوره ډكوي، او كله چي يې په پېمانه وركوي هغوى ته يا په تول يې وركوي نو كمى پكېنسي كوي، ايا خيال نه لري هغه خلك چي دوى لره پورته كېدل دي، ددې لويي ورځي لپاره، په كومه ورځ چي به ودرېږي خلك لار كتونكي دجهان د مالک،

امام سورت تر پايه ولوست. ولي ابوهريره (رضى الله عنه) وايي زه همدارنگه د سورت په لومړۍ برخه كي پاته وم او هغه اياتونه مي تکرارول.

له ځان سره مي وويل: اي دپلاني زويه ، هلاکت دي وي درباندي. زما مطلب د دوس دقبيلې يو کس وو چي د تللو لپاره يې دوه پيمانې درلودې، هغه چي درنه وه د ځان لپاره

ابوهريره رضى الله عنه.....﴿57﴾

به يې کاروله او هغه چي سپکه وه دنورو د خطا ايستلو لپاره به يې استعمالوله. ابوهريره رضى الله عنه د اورېدلو اياتونو په معنى پوهېده نوځکه يې په هغوى زړه وسوځېد او ده ته يې يو ښکلى اغېز وړاندي کړ.

لمونځ پاى ته ورسيد، ابوهريره او طفيل رضى الله عنهم، سباع بن عرفه ته لاړل. له سلام اچولو او روغې وروسته يې هغه دخپل راتگ په موخه خبر کړ. عرفه هغوى ته ښه راغلاست ووايه او دهغوى کار (مدينې ته هجرت) يې وستايه. بيا د قبيلې نورو خلکو ته ورغلل او يوله بل سره يې مشوره وکړه چي ايا دلته پاته شي او که په رسول الله (صلی الله عليه وسلم) پوري خبرته لاړ شي.

هر يوه نظر درلود. ابوهريره (رضى الله عنه) په داسي ډول په لوړ اواز سره خپل نظر ووايه چي ټول يې واورې او ويې وويل: هر ځاى چي دالله رسول صلى الله عليه وسلم وى زه به هلته لاړ شم.

دې خبرې د ابوهريره (رضى الله عنه) ملگري سفر ته تشويق کړل او پرېکړه وشوه چي سبا سهار به د حضرت محمد صلى الله عليه وسلم په لور حرکت کوي.

ابوهريره (رضى الله عنه) خپله مور په مدينه کي پرېښوده، دهغې ورځي په سبا يې له دو سي مهاجرينو سره دخيبر په لور حرکت وکړ او هغه غلام چي يې د ځان او مور

ابوهريره رضى الله عنه.....﴿58﴾

د خدمت لپاره اخستى وو له ځان سره ملگرى کړ. لمر راوخوت او هرځای روښانه شو. هوا گرمه وه او ورو ورو نوره هم گرمېده. مهاجرينو د گرمي تېزوالى احساس او خو زغمله يې او کومه پاملرنه يې نه ورته کوله، ځکه هغوى د داسي مهم کار هوډ درلود چې دهغه دلاسته راوړلو لپاره يې د ټولو سختيو زغمل اسانه کول.

ماپښين مهال يې د ډېري ستړيا احساس وکړ، يوځای له خپلو اوښانو کښته شول. د ماپښين له لمانځه وروسته د قیلولې په خوب ویده شول. له لیږدمي وروسته بیا روان شول او د شپې تر یوې برخې پورې یې لا لار لندوله. پاتې شپه دیوه کوچني غره په ډډه کې ویده شول. سهار مهال ابوهریره (رضی الله عنه) له خوبه راپاڅېد. د لمانځه لپاره یې اذان وکړ او ملگری یې راوینس کړل. ټولو لمونځ وکړ او روان شول. په لاره کې یې چېرته دمه او استراحت ونکړ، ځکه نو ډېر ستړي ول. ماپښين مهال یې لږ دمه وکړه او تر قیلولې وروسته یې سفر ته ادامه ورکړه. هیله یې درلوده چې سبا به خیبر ته ورسېږي او خپله پخوانۍ هیله به تر لاسه کړي.

دهغوى له سفره پنځلس ورځې تېرېدې، یوازي یوه ورځ په مدینه کې پاتې شول، نور چېرته نه وو درېدلي. نوځکه یې ستومانیا خپل وروستي پړاو ته رسېدلې او

ابوهريره رضى الله عنه.....﴿59﴾

نژدې وو چي له پښو يې وغورځوي، كه يې د سفر د ستړياوو تر شا ارزښتمنې هيلې نه درلودای نو نه يې شواى كولای چي دا ستړياوې او مشكلات وزغمي.

له ستړياوو سره سره ابوهريره (رضى الله عنه) وليدل چي غلام يې د هغوى په ډله كې نشته. شاوخوايې وكتل چي ويې مومي خو درك يې نه وو. له ملگرو يې وپوښتل، ويې ويل: موږ نه دى ليدلى.

ابوهريره (رضى الله عنه) باور وكړ چي يا له كاروان څخه جدا او ورك شوى دى او يا داچې تېښته يې كړې ده.

له كاروانه بېل شو او دهغه په پلټنلو يې شروع وكړه، تر ډېري ستړيا وروسته نه يوازې هغه يې پيدا نه كړ بلكي ستړى او ستومانه بېرته كاروان ته راوگرځېد. دلاري په اوږدو او دهسكو غرونو په مېنځ كې يې دا شعر زمزمه كاوو:

يا ليلة من طولها وعنائها × على انها من دلده الكفر نجت

(خومره اوږدې او سختې شپې، ددې په بدل چي د كفر له ښار نه وژغورل شو.)

اخر كاروان ته ورسېد او هغوى يې له خپل مشكل څخه خبر كړل، ملگرو يې زړه سوى او همدردي ورسره وښوده. ابوهريره (رضى الله عنه) يې په ځواب كې وويل: هيڅ خبره

ابوهريره رضى الله عنه.....﴿60﴾

نه ده كه مي غلام ورك شي ، يا دنيا له لاسه وركړم خو چي
 در رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ليدنه مي په برخه شي.
 دې جملې د هغوى ستړيا وركه، د سفر مشكلات يې هير
 او له هغوى سره يې د زغم او حوصلې په سربساره ځواك
 كي مرسته وكړه.

مهاجرين د دريمې ورځي د سهار دلمانځه تر ادا كولو
 وروسته بيا روان شول.

ورو ورو لمر رانېكاره شو او روښنايي يې هرځاى ونيو.
 خيبر له لوړو كلاوو سره له ليري ښكاره شو. د هغه په
 ليدلو زړونه ولړزېدل او مينې په سينو كي په ځلا شوې.
 يوځل بيا يوه كس د ترانې په ويلو شروع وكړه. اوښانو
 تگ كړندى او سپاره يې موخې ته نور هم نژدې كړل. له څو
 شپبو وروسته هغوى د مسلمانانو پوځ ځاى ته ورسېدل،
 رسول الله (صلى الله عليه وسلم) د خپل څارندوى په مرسته
 د هغوى له راتگ څخه خبر شو. هغه مهال رسول الله (صلى
 الله عليه وسلم) د فرمان وركولو په حال كي وو او
 مسلمانانو د خيبر د وروستۍ كلا د فتح كولو لپاره نقشه
 كېښله. ابوهريره (رضى الله عنه) په داسي حال كي چي
 د خوشحالي او ښكي يې په مخ روانې وې له ټولو وړاندي
 هغه مبارك ته نژدې شو او ويې ويل: السلام عليك يا
 رسول الله (صلى الله عليه وسلم) او لاس يې وراوږد كړ.

ابوهريره رضى الله عنه.....﴿61﴾

رسول الله (صلى الله عليه وسلم) د سلام خواب ورکړ او
ويې فرمايل: ته څوک يې؟

ابوهريره (رضى الله عنه) خواب ورکړ: زه عبدالشمس بن
صخر دوسى، مشهور په ابوهريره يم.

رسول الله (صلى الله عليه وسلم) په موسکاوويل: هو ته
ابوهريره، عبدالرحمن بن صخر دوسى يې.

ابوهريره (رضى الله عنه) وخنډل او ويې ويل: هو زه
عبدالرحمن بن صخر دوسى يم. بيا يې وويل: اي رسول
الله (صلى الله عليه وسلم) زه له خپل قوم سره راغلى يم خو
له تا سره په اسلام بيعت وکړم، له تاسره واوسم او ستا له
ملگرتيا نه نېکبخت شم.

رسول الله (صلى الله عليه وسلم) بيعت ورسره وکړ، ښه
راغلاست يې ورته ووايه او دعا يې ورته وکړه.

بيا طفيل رضى الله عنه راغى، پيغمبر عليه سلام ته
يې سلام ورواچاوه، په غېږ کې يې ونيواو په تندي
مبارک يې مچ کړ.

بيا نور مهاجرين راغلل هغه مبارک صلى الله عليه
وسلم ته يې سلام اچاوه او په اسلام يې ورسره بيعت
کاوه.

ابوهريره رضى الله عنه.....﴿62﴾

طفيل رضى الله عنه دهغه مبارک صلى الله عليه وسلم
ترخنګ ولاړ وو، د هريوه نوم يې اخيست او ورته
ورپېژاند يې.

پيغمبر عليه سلام دهغوى له راتګ څخه خوشحال
شواو هغوى هم د رسول الله (صلى الله عليه وسلم) په ليدلو
زبت زيات خوشحال شول. ځکه د ژوند په اوږدو کي يې
لويه نيکبختي لاس ته راوړې وه او د رسول الله (صلى الله
عليه وسلم) ليدل يې د سترګو رانجې شوي وو. له ډېري
خوشحالي يې ژړل. په ځانګړي ډول هغه وخت چي ويې
ليدل د حضرت محمد صلى الله عليه وسلم اغېز او ښکلا
تر هغه څو ځله ډېره ده کوم چي دوى يې تصور کاوو.

ابوهريره (رضى الله عنه) له ټولو خوښ وو، د هغه
مبارک صلى الله عليه وسلم ترخنګ کښېناست او په وار
وار به يې له احترام نه په ډکه مينه هغه ته کتل. دا مهال چي
حضرت محمد صلى الله عليه وسلم مهاجرينو ته د اسلام
مسائل بيانول، ناڅاپه د ابوهريره (رضى الله عنه) غلام د
هغه په وړاندي ښکاره شو.

ابوهريره (رضى الله عنه) وايي: د هغه په ليدلو مي
تعجب وکړ او حيران شوم، ځکه باور مي درلود چي هغه
تښتېدلى دى، په دې فکر کي وم چي حضرت محمد صلى
الله عليه وسلم زما په لور وکتل او ويې ويل: اې ابوهريره

ابوهريره رضى الله عنه.....﴿63﴾

دا کس ستا غلام دی؟ ومي ويل: هو، دخداى رسوله (صلی الله علیه وسلم) ددې جملې له اورېدلو ډېر حيران شوم او له ځان سره مي وويل: چا هغه مبارک ته وويل چې دا د ابوهريره (رضی الله عنه) غلام دی او هغه ورک شوی وو؟ نو ځکه مي شاهدي ورکړه او ومي ويل: زه شاهدي ورکوم چې له الله جل جلاله پرته بل معبود نشته او ته په حقه سره د هغه استازی يې او ته شاهد اوسه چې ما دا غلام د خداى درضا لپاره ازاد کړ.

رسول الله (صلی الله علیه وسلم) د ابوهريره (رضی الله عنه) له دې ځواب نه خوښ شو او پوه شو چې پوه او ځيرک ځوان دی.

رسول الله (صلی الله علیه وسلم) صلی الله علیه وسلم له طفيل رضى الله عنه نه دهغه د قوم په اړه وپوښتل. طفيل وويل: خداى تعالى ستا دعا قبوله کړه او زما قوم يې هدايت کړ. تر اوسه له اتيا زياتو کورنيو ايمان راوړی، خو ارمان ډېرى يې لا په شرک کي پاته دي او د اسلام له منلو يې مخ واپړاوه. له حضرت محمد صلی الله علیه وسلم نه يې وغوښتل چې هغوی ته ښېرا وکړي، پيغمبر عليه سلام لاسونه پورته کړل.

ددې حالت له ليدلو څخه د ابوهريره (رضی الله عنه) زړه ټکان وخوړ او له ځان سره يې وويل: د دوس قبيله هلاکه

ابوهريره رضى الله عنه.....﴿64﴾

شوه او گمان يې وکړ چې رسول الله (صلی الله علیه وسلم) به د طفیل په غوښتنه هغوی ته چې تر اوسه په خپل فسق، فجور او شرک پاتې دي، ښېرا وکړي. خو په حیرانوونکي ډول يې ولیدل چې رسول الله (صلی الله علیه وسلم) یو ځل بیا د طفیل، ابوهریره (رضی الله عنه) او نورو دوستانو په اړه په خورامهرباني د خیر دعا وکړه او ویې ویل: "یا الهی! د دوس قبيله هدايت کړه او د اسلام منلو ته یې راوړه". ابوهریره (رضی الله عنه) او نور دوستان د هغه مبارک له دې دعا څخه خوښ شول او باور یې وکړ چې ژر به د هغوی د قبیلې نور وگړي هم ایمان راوړي، مسلمان به شي او د ایمان ځلېدونکې رڼا به د هغوی په زړونو کې وځلېږي. ابوهریره (رضی الله عنه) د حضرت محمد (صلی الله علیه وسلم) په لیدلو هغه وخت مشرف شو چې د خیبر د اوو کلاوو د فتح کولو څخه یوازې یوه پاتې وه، نو ځکه هغه یوازې د همدې یوې په فتح کولو کې له مسلمانانو سره گډون درلود. د جگړې په اوږدو کې د رسول الله (صلی الله علیه وسلم) یوې خبرې د ابوهریره (رضی الله عنه) پام را اړاولی وو.

حضرت محمد (صلی الله علیه وسلم) د مسلمانانو د یوه مبارز په اړه چې د مسلمانانو په لیکو کې د کفارو په وړاندي جنگېده، ویلي وو: هغه د جهنم اهل دی.

ابوهريره رضى الله عنه.....﴿65﴾

ابوهريره (رضى الله عنه) ددې خبري له اورېدلو حيران وو، ځكه ليد يې چې هغه سړى د جنگ په ډگر كې له ځانه ډېره مېړانه نښي، ډېر او ژور تپي شوى دى. ځيني خلك د پيغمبر عليه سلام د خبري په اړوند د هغه په اړه غږېدل او د هغه له كار څخه په شك كې وو. ابوهريره (رضى الله عنه) هغوى ته وويل: خداى او رسول يې ترموږ، زموږ په حال بڼه پوهېږي، په دې خبرو كې وو چې هغه سړى په ځمكه ولوېد، څرنگه چې يې د تورو د زخمونو د درد زغم نه درلود نو يې نېزه را وايسته او ځان يې په نښه كړ. خلك ددې صحنې ليدونكي وو.

يوه كس د حضرت محمد صلى الله عليه وسلم په لور منډه كړه او هغه يې ددې كس په حال خبر كړ او ويې ويل: فلاني ځانوژنه وكړه. پيغمبر عليه سلام ددې خبرې په اورېدلو سره بلال ته دستور وركړ چې پورته شه او د خلكو په مېنځ كې ووايه چې له مؤمن پرته څوك جنت ته نه داخليږي، خو خداى خپل دين ته د فاسق په وسيله هم كاميابي وركوي. ټولو د پيغمبر عليه سلام خبره واورېده. ابوهريره (رضى الله عنه) چې هم دا خبره اورېدلې وه په لوړ غږ يې وويل: د خداى رسول ريښتيا وايي، د خداى رسول ريښتيا وايي.

ابوهريره رضى الله عنه.....﴿66﴾

دخيبر د وروستۍ کلا تر فتحې وروسته د حبشې مهاجرين چي کلونه وړاندي مهاجر شوي وو، راغلل او د حضرت محمد صلى الله عليه وسلم په حضور مشرف شول. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) د هغوی له راتگ څخه زيات خوشحاله شو، ولاړ شو او جعفر بن ابى طالب يې په په غېږ کي ونيو، تندي يې وربښکل کړ او ويې ويل: نه پوهېږم د خيبر له فتحې خوشحاله شم که د جعفر له راتگ نه.

ددې ملاقات خاطره د همېش لپاره د ابوهريره (رضى الله عنه) په ذهن کي پاته شوه، له هغې ورځې او مدينې ته له راتگ وروسته جعفر ډېر ورباندي گران وو او د ژوند تر وروستۍ شېبې پوري يې دا مينه همداسي په زړه کي ورسره پاته وه.

دخيبر جگړه پای ته ورسېده او ټولې کلاوې يې فتح شوې. الله تعالى يهود خوار او ذليل کړل، مسلمانانو ډېر غنيمتونه لاس ته راوړل، د غنيمتونو يوه برخه ابوهريره (رضى الله عنه) او دوسى ملگرو ته يې ورسېده او له هغه وروسته داسلام له نورو لښکرو سره مدينې ته وگرځېدل. مهمه پېښه چي يې په خيبر کي ليدلې وه او همېشه يې د هغه ذهن مشغولاوو، په زهرو د ککړ شوي پسه کيسه وه چي د حضرت محمد صلى الله عليه وسلم لپاره راوړل شو.

ابوهريره رضى الله عنه.....﴿67﴾

رسول الله (صلى الله عليه وسلم) يوه برخه ترې و خوږه خو کله چي اصحابو وغوښتل چي ويې خوري، هغه مبارک صلى الله عليه وسلم وفرمايل: لاس پورته کړئ دا پسه په زهرو ککړ شوی دی.

همدارنگه د حضرت محمد صلى الله عليه وسلم خبري، هغې يهودي ښځې ته چي دا مسموم پسه يې راوړی وو، د ابوهريره (رضی الله عنه) د حيرانتيا سبب شوې وې او هر وخت به يې دا جمله چي پيغمبر عليه سلام يهودی ښځې ته کړې وه چي هيڅکله به تا خداى په مامسلطه نه کړي. ددې صحنې ليدلو هم د ابوهريره (رضی الله عنه) تصديق او محبت د حضور صلى الله عليه وسلم په وړاندي زياتاوو.

د مدينې په لار به ابوهريره (رضی الله عنه) له نورو وروڼو څخه د خيبر دفتحې په اړه پوښتنه کوله چي دی به ورڅخه خبر نه وو او هغوی به د پېښو څرنگوالی ورته وايه. د خيبر په فتح کي يې د حضرت علي رضى الله عنه له مېړانو خوند اخيست.

وايي کله چي مسلمانانو ته د خيبر ديوې کلا نيول سخت شول، پيغمبر عليه سلام، حضرت علي رضى الله عنه راوغوښت ترڅو د خيبر د همدې کلا د فتحه کولو لپاره د يوې ډلې مشري ورکړي. حضرت محمد صلى الله عليه

ابوهريره رضى الله عنه.....﴿68﴾

وسلم ته وويل شول چي د حضرت على صاحب سترگي درد کوي. حضرت محمد صلى الله عليه وسلم وويل : ماته يې راولئ.

حضرت على رضى الله عنه راغى او حضرت محمد صلى الله عليه وسلم د خپلې مبارکي خولې لاري دهغه په سترگو تېري کړې او هغه سمدستي جوړ شو.

بيا يې د اسلام بيرغ په لاس کي واخيست، د زمري په خپر يې په دښمن حمله وکړه او هغه يې له پښو واچاوه. خداى تعالى توفيق ورکړ چي خيبر فتح کړي او د لويه کاميابي د مسلمانانو په برخه کړي، همدارنگه په يوه بله پېښه کي چي يوه يهودي قومندان د مسلمانانو په وړاندي بيرغ پورته کړى وو، هغوى يې مبارزې ته بلل او شعريې وايه، په خپل ځان نازېده او صحابه دهغه له لاسه ډېر ځورېدلي وو د حضرت على رضى الله عنه په لاس له پښو واچول شو.

ابوهريره (رضى الله عنه) د حضرت على رضى الله عنه په لاس ددې يهودي په وژلو نازېده او وياړل يې. ددې ټولو پېښو اورېدلو د ابوهريره (رضى الله عنه) تنده نه ماتوله، همدارنگه يې له خپلو نورو همخنگو د نورو پېښو پوښتنه کوله، ددې لېوال وو چي د حضرت محمد صلى الله عليه وسلم تر څنگ وي، دهغه مبارکي خپرې ته

ابوهريره رضى الله عنه.....﴿69﴾

له كتلو برکت تر لاسه او دهغه ملکوتي خبرو ته چي د
ابوهريره (رضی الله عنه) په زړه او غوږ ونو کي يې حای
نیو، غوږ ونیسي.

مدينې ته له رسېدلو وروسته ابوهريره (رضی الله عنه)
له ډېرو نورو اصحابو سره په هغه اوليمه کي چي پيغمبر
عليه سلام د صفیې بنت حبی سره چي دخيبر په ورځ نيول
شوي وه، د نکاح په مناسبت جوړه کړې وه گډون وکړ.
صفیې بي بي د قريشو په وړاندي زيات احترام درلود او
شريفه ميرمن وه، نوځکه رسول الله (صلی الله عليه وسلم)
دهغې دتسکين او اکرام لپاره ورسره نکاح وکړه. دا
مجلس خورا ساده وو چي يوازي ډوډی، خورما او غوړي
يې درلودل.

کله چي داسلام لښکر له خيبر څخه راگرځېده، درې
پېښې وشوې، چي دا درې واړه د ابوهريره (رضی الله عنه)
ذهن ساتلې او هيڅ کله يې نه هېرولې، يوه داچي کله هغوی
په وادی القری کي وغوښتل استراحت وکړي، يو غلام
چي مدعم نومېده او د بنی خباب د يوه کس له خوا پيغمبر
عليه سلام ته هديه ورکړل شوی وو او دهغه مبارک صلی
الله عليه وسلم د اوبن د سامان د کښته کولو په حال کي
وو، ناڅاپه يو غشی چي معلومه نه وه چاوو ویشته او له
کوم لوري راغی په هغه ولگېد او را وايي چاوو. خلکو

ابوهريره رضى الله عنه.....﴿70﴾

وويل : شهادت دي يې مبارک وي ، شهادت دي يې مبارک وي.
وي.

خو حضرت محمد صلى الله عليه وسلم وويل : هغه شهيد نه دی. په خدای قسم چي زما روح يې په بلاکيفه لاس کي ده، هغه خادر چي يې د خيبر تر غنيمتونو مخکي وړی وو، ورته د اور لمبې دي .

دې خبري په خلکو دومره اغېز وکړ چي سمدستي يو کس لاړ د بوبت بند يې راوړ او د حضرت محمد صلى الله عليه وسلم حضور ته ورغی او ويې ويل:

دامي د غنيمتونو تر تقسيم وړاندي اخستی دی . ان حضرت صلى الله عليه وسلم وويل: دا تسمه د دوزخ له اوره ده.

د سفر په اوږدو کي مسلمانان يوې درې ته ورسېدل او په لوړ غزېي د الله اکبر او لا اله الا الله په ويلو شروع وکړه.

رسول الله (صلى الله عليه وسلم) هغوی ته وکتل او ويې ويل: ځانونه کنترول کړئ، تاسو هغه خدای يادوئ چي اورېدونکى، نژدې او هغه هر ځای له تاسو سره دی.

ابوهريره (رضى الله عنه) له رسول الله (صلى الله عليه وسلم) شاته او ابو موسى اشعري يې په څنگ روان وو، هغه مبارک صلى الله عليه وسلم ابو موسى ته وکتل او ويې

ابوهريره رضى الله عنه.....﴿71﴾

ويل: اى عبد الله بن قيس! ابو موسى وويل: لييك يا رسول الله (صلى الله عليه وسلم). پيغمبر صلى الله عليه وسلم وويل: خونبوي چي د يوي جملې په ويلو درته د جنت له خزانو يوه خزانه وښيم؟

ابو موسى وويل: ولى نه يا رسول الله (صلى الله عليه وسلم) زما مور او پلار دي تر تا څاروي. پيغمبر عليه سلام وويل: هغه جملې لا حول ولا قوة الا بالله ده.

ابوهريره (رضى الله عنه) هغه جملې په هماغه ورځ ياده كړه او له هغه وروسته يې د نورو اذكارو سره يوځاى تكراروله، څرنگه چي يې ددې ذكر فضيلت له رسول الله (صلى الله عليه وسلم) څخه اورېدلى وو، خو چي ژوندى وو دا ذكر يې كاوو.

له رسول اكرم صلى الله عليه وسلم
سره

ابوهریره مدینی ته ورسید او د نبوي مسجد په صفة کي یې چیري چي به یې کوره صحابه کښېناستل او ویده کیدل، خای ونيو او له پیغمبر علیه سلام سره یې دیو خای او سپدلو دوره چي دهغه د ژوند تر ټولو ښکلي مرحله وه، شروع شوه. هغه مهال اووم هجری کال وو چي د ابوهریره عمر تر دیرش کلنۍ لوړ نه وو. خیرک خوان، د قوي حافظې درلودونکی او د علم او پوهي تږی وو.

غوره یې گټله چي د پیغمبر علیه سلام له خبرو څخه برخمن شي او دخپل ژوند لپاره معنوی زېرمه جوړه کړي. هیڅ څېز نه وو چي دهغه په ژوند کي ددې کار مانع شي. هغه قانع او داسي خوان وو چي تر اوسه یې واده نه وو کړی. په ډېرو کمو امکاناتو یې ژوند کاوو. خپل نفس یې داسي روزلی وو چي لوړه، لوڅه او خواري یې زغملای شوای او په پوره ډول پیغمبر علیه سلام ته متوجه وو. هغه یوازې یو هدف درلود هغه هم علم او په دین کي پوهه. ددې هدف د پوره کولو لپاره لومړني څلور کلونه یوه شېبه هم د حضور صلی الله علیه وسلم څخه بې پروا نه شو او د علم د لاس ته راوړلو لپاره یې ډېري سختۍ وزغملې. په صبر او حوصله سره یې وکولای شول چي د پیغمبر علیه سلام د مکتب د غوره شاگردانو څخه یو شي.

ابوهريره رضى الله عنه ﴿74﴾

په مدينه كي يې د اوسېدلو زيات وخت نه ووتير شوى،
چي حبيب بن عمرو حمه الدوسي د دوس د قبيلې مشر له
خپلو اويا قوميانو سره مدينې ته راغى او د حضور صلى الله
عليه وسلم سره تر ليدلو وروسته په ايمان مشرف، د خپلي
قبيلې له پخوانيو مسلمانانو سره يوځاى او د مدينې په يوه
گوښه كي يې واړول.

ابوهريره د هغوى له راتگ څخه ډېر خوښ شو او باوري يې
درلود چي دهغوى د ايمان راوړلو لامل د پيغمبر عليه سلام د
خيبر د ورځي دعاده.

ابوهريره په زړه او غوږنو د رسول الله صلى الله عليه وسلم
خبري اورېدې، په څه چي به نه پوهېده پوښتنه به يې ترې
كوله او په خپله حافظه كي به يې ساتلې. لومړى څيز چي يې
په خورا پاملرني زده كړ د حضرت رسول اكرم صلى الله عليه
وسلم د لمونځ كولو طريقه وه.

په دې اساس يې لمونځ اصلاح او په پوره پاملرنه يې دهغه
مبارك صلى الله عليه وسلم په څېر ادا كاوو. له دې سره يې په
حيرانوونكي ډول د قران كريم په يادولو شروع وكړه، د
قران كريم اياتونه او سورتونه يې له رسول اكرم صلى الله عليه
وسلم څخه زده كول او دهغه مبارك په توصيه به يې يادول.
همدارنگه له اصحابو به يې غوښتل څو هغه ته قران كريم
ورزده كړي او دهغه د ښه يادولو لپاره ورته دعا وكړي.
ابوهريره رضى الله عنه په لږ وخت كي د رسول اكرم صلى الله

ابوهريره رضى الله عنه ﴿75﴾

عليه وسلم له ډېرو اصحابو سره وپېژندل، د هغوى نوم، ځاى او هغه تګلېفونه چې دوى د اسلام په لار کې تېر کړي وو، ابوهريره پېژندل. کله کله به انس بن مالک ته چې پوه او هوښيار ځوان او در رسول اکرم صلى الله عليه وسلم لومړنى خدمتګار وو، ورته او له هغه څخه به يې د هغو پېښو او خبرونو چې په حضرت محمد صلى الله عليه وسلم باندې د هجرت په شروع کې تېري شوې وې، پوښتنه کوله او هغه به ورته دا حالات بيانول، ابوهريره رضى الله عنه به په خورا خوشحالي ورته غوږ نيوه.

همدارنگه ابوهريره رضى الله عنه ليدل چې عبداللّٰه بن مسعود او موريې د پيغمبر اکرم صلى الله عليه وسلم کور ته ډېر تګ راتګ کوي، فکريې وکړ چې هغوى دواړه د هغه مبارک خدمتګاران دي، خو وروسته پوه شو چې داسې نه ده. ابوهريره هيله درلوده چې ابن مسعود، انس بن مالک او نور نژدې صحابه چې کوم ځاى د پيغمبر صلى الله عليه وسلم په وړاندې لري دي يې هم ولري. ابوهريره ته رسول اکرم صلى الله عليه وسلم تر ټولو خلکو ګران وو، حتې تر خپل ځان هم او هر وخت چې به له هغه سره وو د نېکبختي او کله چې په ترې جدا شو د وېري احساس به يې کاوو او په ښکاره ډول يې دا مطلب حضرت محمد صلى الله عليه وسلم ته ورساوه او ويې ويل: اى دالله رسول صلى الله عليه وسلم! کله چې دي وينم خوشحاله کېږم او ستا ليدل مې د سترگو د سپړېدو سبب ګرځي. رسول الله

ابوهريره رضى الله عنه ﴿76﴾

صلی الله علیه وسلم هم چي دهغه په رینستیولي پوه وو مینه یې ورسره کوله، هر وخت به له هغه سره په ورین تندي مخامخ کېده. ابوهریره رضى الله عنه یوازې له رسول الله صلی الله علیه وسلم سره مینه نه، بلکه له ټول اهل بیت او نورو اصحابو سره یې هم مینه درلوده ځکه چي هغوی په رسول الله صلی الله علیه وسلم گران ول، حتی وایه ماشومان چي رسول الله به ورسره مینه کوله په ده گران وو او مینه به یې ورسره کوله، په ځانگړي ډول حسن او حسین د علی رضى الله تعالی عنه زامن، عبد الله بن عباس او نور ماشومان.

د حضرت محمد صلی الله علیه وسلم مینه له ابوهریره رضى الله عنه سره ددې سبب شوه چي هغه خپل ځان نېکمرغه وشمېري، ځکه د ژوند وروستی ارزو یعنی د حضرت محمد صلی الله علیه وسلم سره لیدلو او د علم او پوهې زده کول د هغه مبارک صلی الله علیه وسلم څخه.

یوازې یوه څېز هغه ډېر ځوراوو او دهغه داخلي پاکي یې ځیروله هغه هم دا چي موری یې لاتراوسه په شرک کي پاتي وه او په خدای او دهغه په رسول یې له ایمان راوړلو څخه منع کوله، ابوهریره به هغه هر وخت اسلام ته دعوت کوله خو هغې به نه مانه.

د خیبر له فتحې تر راگرځېدو وروسته چي ابوهریره هر څه اورېدلي یا لیدلي وو کوم چي د حضرت محمد صلی الله علیه وسلم درسالت په رېښتینولي او صداقت یې دلالت کاوو،

ابوهريره رضى الله عنه ﴿77﴾

خپلي مور ته يې وويل. په ځانکړي ډول د زهرجن پسه کيسه چي حضرت محمد صلى الله عليه وسلم ته راوړل شو. خو مور يې همداسي د پلار او نيکونو په دين ولاړه وه او له مسلمان کيدلو يې منع کوله او وويل يې: څو چي ژوندۍ يم، دى الخلصه لمانځم.

له دې سره سره ابوهريره رضى الله عنه دخداى جل جلاله په لور د هغې له دعوت کولو څخه لاس په سر او مايوس نه شو او هره ورځ به يې هغې ته قسم ورکاو و چي په خداى او رسول صلى الله عليه وسلم يې ايمان راوړي. هغې نه يوازي ايمان را نه ووړ بلکي يوه ورځ په قهر شوه او د رسول اکرم صلى الله عليه وسلم سپکاوى يې وکړ.

ابوهريره رضى الله عنه ددې خبرې په اورېدلو خورا وځورېد او وډارېد چي هسي نه ددې گستاخي له امله دهغه د مور او حتى دده لپاره چي ددې بې احترامي سبب شوى دى عذاب نازل شي. له دې امله لوى غم او پرېښاني په غېږ کي واخيست او ددې مشکل دلري کولو لپاره يې له حضرت محمد صلى الله عليه وسلم پرته بل همکار نه ليد، په تېزي سره دهغه مبارک په لور روان شو، مسجد ته له ننوتلو وروسته چي اوښکويې مخ او گيره لمده کړې وه، په هغه يې سلام واچاوو او ورسره کېناست.

پيغمبر عليه سلام وويل: څه پېښه شوې ده؟

ابوهريره رضى الله عنه ﴿78﴾

ابوهريره په غمگين او ازوويل: نن مي مور اسلام ته را دعوت كړه، ويې نه مانه او دهغه په سريې ستاسو په اړه بدي خبري وكړې، دعا وكړه چي خداى مي مور هدايت كړي. مهربانه پيغمبر صلى الله عليه وسلم دهغه غوښتنه ومنله، لاسونه يې د اسمان په لور پورته كړل او ويې ويل: خدايه! د ابوهريره مور ته هدايت وكړې.

ابوهريره رضى الله عنه له دې نه ډېر خوښ شو، چي پيغمبر عليه سلام يې مور ته د هدايت دعا وكړه. له پيغمبر اكرم صلى الله عليه وسلم څخه يې اجازه وغوښته ترڅو يې مور ته لاړ شي او دهغه صلى الله له ددې دعا زېرى پرې وكړي، خو مخكي له دې نه چي هغه كور ته ورسېږي الله تعالى يې كار وكړ، دخپل پيغمبر دعا يې قبوله كړه او ابوهريره يې د مور د هدايت لپاره د مهرباني وړ وگرځاوه، ځكه كله چي ابوهريره له كور څخه په ډېره پرېشاني سره ووت، موريې دهغه څه په فكر كي شوه چي زوى يې ورته دعوت كوله، الله تعالى يې هغه مهال زړه روښانه او د حق په لوري يې هدايت كړه، ژبه يې خلاصه شوه او شاهدي يې وويله:

(اشهد ان لا اله الا الله واشهد ان محمد رسول الله)

له دې امله يې كفر په ايمان، سخت زړيتوب په نرمي او د بنمني يې په دوستي بدله شوه. په تېزي لاره چي غسل او د جاهليت له چټليو سره مخه ښه وكړي او ايمان چي ښكاره او پټ يې پاك دي په غېږ كي ونيسي.

ابوهريره رضى الله عنه.....﴿79﴾

کله چي ابوهريره کورته ورسېد د اوبو د تويېدلو له اواز څخه پوه شو چي موريې غسل کوي، ودرید چي موريې کار پای ته ورسوي. موريې کالي واغوستل او مخکي تردې چي ټيکری په سر کړي په اوبو کي يې غوټه کړ او شاهدي يې وويله.

ابوهريره ددې صحنې له ليدلو حيران شو، په ټيزي له خپله ځايه وځوځېد او بې له دې چي ودرېږي او له موره پوښتنه وکړي چي څه وشول چي مسلماننه شوه؟ د حضرت محمد صلی الله حضور ته وگرځېد ترڅو يې دخپلي مور د اسلام له راوړلو څخه خبر کړي. دا ځل په داسي حال کي د هغه مبارک حضور ته حاضر شو چي له ډېري خوشحالي يې ژړل، سلام يې واچاوو او ويې ويل: زېري، دخداي رسوله، خداي تعالی ستاسو دعا قبوله کړه او مور مې يې هدايت کړه. د حضرت محمد صلی الله عليه وسلم څېره ددې خبري په اورېدلو سره وځلېده او خوشحاله شو د خداي حمد او شکر يې په ځای کړل.

ابوهريره موقع غنیمت وبلله او ويې ويل: يا رسول الله دعا وکړه چي الله تعالی ما او مور مې د مؤمنو بندگانو محبوب وگرځوي او مؤمن بندگان زموږ محبوب وگرځوي. حضرت محمد صلی الله عليه وسلم وويل: اې خدايه! ستا دا وړوکی بنده او موريې د مؤمنو بندگانو محبوب او مؤمن بندگان ددوی محبوب وگرځوي.

ابوهريره رضى الله عنه.....﴿80﴾

د حضرت محمد صلى الله عليه وسلم ددې دعا وروسته ابوهريره خورا خوښ شو، ځكه دا ورځ هغه ته ښكلي او نه چرېدونكې وه او له خيبر نه راوړوسته يې په ژوند كې دوهمه او بهتره ورځ وه. ځكه په دې ورځ يې د مور په مسلمانېدلو سره د زړه لوى غم ورك او لوى نعمت يې تر لاسه كړ او هغه د پيغمبر اكرم صلى الله عليه وسلم دعا وه چې ويل يې: خدايه مؤمنان د ابوهريره او دهغه د مور محبوب او هغوى د دوى محبوب وگرځوي.

له دې نه چرېدونكې او تاريخي ورځې وروسته ابوهريره رضى الله عنه ډېر وخت ژوند وكړ او ويې ليدل چې څنگه الله تعالى دخپل پيغمبر دعا دده په حق كې قبوله كړې وه او هر وخت به يې دا خبره يادوله چې: د خداى په مهرباني چې هر مؤمن مي نوم واوري، كه څه هم زه يې نه يم ليدلى، ورباندي گران يم.

د مور له ايمان راوړلو وروسته ابوهريره احساس كړه چې هيڅ غم، پرېښاني او مشكل دهغه په وړاندي وجود نه لري، نو ځكه يې ټول حواس سترگي، غوږونه او زړه حضرت محمد صلى الله عليه وسلم ته متوجه كړل، ترڅو په پوره ډول اسلام وپېژني او علم زده كړي.

له هغې ورځې را په دې خوا يې خپله توجه دوو شيانو ته واړوله:

ابوهريره رضى الله عنه ﴿81﴾

۱ - د قران كريم د هغو اياتونو يادول او پرې پوهيدل چي له دې وروسته په حضور صلى الله عليه وسلم نازلېږي.
۲ - د حضرت محمد صلى الله عليه وسلم د احاديثو، ويناوو او نصيحتونو يادول او ورباندې پوهېدل چي اصحابو ته يې كول، بې له دې چي يوه كلمه هم ترې بېخايه شي. همدارنگه د هغو اياتونو يادول چي تردې وړاندې په حضرت محمد صلى الله عليه وسلم نازل شوي وو او هغه خبري چي مخکي يې اصحابو ته کړې وې، د هغه مبارک له تېر سیرت او د هغه د ژوند له تاريخي ورځو سره.

ددې دوو موخو لپاره وو چي ابوهريره د ژوند ټولي ورځي او د شپوڅه برخي له حضرت محمد صلى الله عليه وسلم سره تېرولې او هر وخت به ورسره وو، په هغه مبارک پوري يې لمونځ کاوو او قرائت ته يې غوږنيو، سهار او ماښام له هغه سره وو، له هغه سره يوځای اصحابو ليدلو او دناروغانو پوښتني ته تو، له هغه سره يې د جنازو د مراسمو په ترسره کولو کي گډون کاوو. د پيغمبر عليه سلام کارونه به يې کول، چاچي به پيغمبر عليه سلام غوښت، ده ته به يې غږ ورکاوو او د هغه دستورونه او پيغامونه به يې خلکو ته رسول.

د ابوهريره ذهن د هغه دفتر په څېر وو چي د حضرت محمد صلى الله عليه وسلم خاطرې، پېښې او ورځني حالات به يې دقيقاً پکي ثبت کول.

ابوهريره رضى الله عنه ﴿82﴾

لوږ همت، ځانگړې حافظې، دقيق فهم، د علم دلاسته راږلو لپاره لوږه، په نورو کارونو کې نه مشغولوالی، پوره قناعت او د دنیا له دار مدار سره نالېوالتیا، له ابوهريره سره په دې مهم کار کې مرسته کوله.

ددې ټولو په سر کې، له حضرت محمد صلی الله علیه وسلم سره دهغه مینه وه چې دهغه عواطف او احساسات یې په جوش راوړل.

ابوهريره رضى الله عنه د پیغمبر علیه سلام په وړاندې لوږ مقام درلود او دهغه ډگرانښت وړ گرځېدلی وو. له علم سره د هغه مینه د حضرت محمد صلی الله علیه وسلم د خوشحالی سبب شوې وه او اصحابو ته به یې ویل چې ده ته قران کریم ورزده کړي او کله چې به یې ابوهريره ونه لید، پلټنه به یې کوله او څوک به یې لېږه چې ویې مومي. کله چې به حضرت محمد صلی الله علیه وسلم مسجد ته راتلی نو به ورته ورغی.

یوه ورځ حضرت محمد صلی الله علیه وسلم جومات ته داخل شو، خو ابوهريره یې ونه لید. شاوخوا یې وکتل او له هغو کسانو نه چې په مسجد کې ول وپوښتل: تاسو دوسی ځوان نه دی لیدلی؟ چا ځواب ور نه کړ. حضرت محمد صلی الله علیه وسلم د دوهم او دریم ځل لپاره وپوښتل: چا دوسی ځوان نه دی لیدلی؟ هغوی وویل: نه. یو کس چې لمونځ یې کاوو، د لمانځه له خلاصېدلو وروسته یې حضرت محمد

ابوهريره رضى الله عنه ﴿83﴾

صلی الله علیه وسلم ته وویل: ای د خدای رسول صلی الله علیه وسلم هغه ناروغ دی او د مسجد په یوه څنډه کې لویدلی دی. پیغمبر علیه سلام د دې خبرې له اورېدلو پرېشانه شو او هغه ته ورغی، په موسکایيې سلام ورواچاوه او د ناروغي پوښتنه یې وکړه. ابوهریره یې د ناروغي ډول ورته ووايه. حضرت محمد صلی الله علیه وسلم خپل مبارک لاس د هغه په درد منځای کېښود او د هغه د ښه والی لپاره یې دعا وکړه. په هغه شېبه ابوهریره پورته او له ناروغي څخه جوړ شو.

څرنگه چې پورته هم یادونه وشوه: ابوهریره په پوره معنی له رسول اکرم صلی الله علیه وسلم سره مینه درلوده او هر څه چې له هغه څخه به یې اورېدل، یادول یې او د ډېرې مینې له امله به یې ډېری د هغه مبارک څېرې ته کتل. له نېکه مرغه د دې کار د کولو جرئت یې درلود، په داسې حال کې چې یو زیات شمیر اصحابو د هغه مبارک د هیبت له امله په دایمي ډول نشوای کولای د هغه څېرې ته وگوري. ابوهریره رضى الله عنه به ویل په دنیا کې مې د رسول الله تر څېرې پرته بل هېڅ شی ښکلی نه دی لیدلی، گویا لمړیې په څېره کې حرکت کوي. څرنگه چې هغه مبارک ډېر ورباندې گران وو نو داسې سوالونه به یې ترې کول چې نور یې جرئت نه درلود.

یوه ورځ ابوهریره پیغمبر علیه سلام ته وویل: ای د الله رسول! چې تاوینم خوشحاله کېږم او سترگې مې روښانه کېږي، ما له هر څه خبر کړه.

ابوهريره رضى الله عنه.....﴿84﴾

حضرت رسول اکرم صلى الله عليه وسلم وويل: هرڅه له
ابوهريره پيدا شوي دي.

ابوهريره وويل: ماته داسي کار راوښي چې دهغه په کولو
سره جنت ته لاړ شم.

ان حضرت صلى الله عليه وسلم وفرمايل: خلکو ته سلام
اچوه، هغوی ته خواړه ورکړه، په هغوی رحم وکړه او په شپه
کي چي خلک ويده وي پورته شه او عبادت وکړه، هغه مهال
په سلامتي سره جنت ته داخلېږي.

يوه ورځ چي ډير صحابه له حضرت محمد صلى الله عليه
وسلم سره ناست وو، ابوهريره وويل: يا رسول الله د قيامت په
ورځ به ستا شفاعت د چا په نصيب کېږي؟

پيغمبر عليه سلام د ابوهريره له سوال څخه خوښ شو، هغه
يې وستايه او ويې ويل: فکر مي کاوه چي ددې مطلب په
پوښتنه کي تر تا هيڅوک وړ نه دي، ځکه ستا شوق د
حديثونو د زده کړي لپاره خورا زيات دی. بيا يې وويل: زما
شفاعت ډېر دهغو کسانو په نصيب دی چي مخلصانه او د زړه
له کومي لاله الا الله ووايي.

صحابه کرام ؓ هم د ابوهريره له دې سوال څخه خوښ شول
او له هغه يې مننه وکړه، تر ټولو زيات د ابی بن کعب دا سوال
خوښ شو او د ابوهريره له ستايلو سره يې هغه ته وويل چي هر
وخت همدا سي سوالونه وکړي، ترڅو د هغوی معلومات
زيات شي. په حقيقت کي ابوهريره داسي لارښوونو ته

ابوهريره رضى الله عنه ﴿85﴾

ضرورت نه درلود، ځکه هغه په دې اندازه علم خوښاוו لکه تېرى چي يخي اوبه خوښوي او له ټولو کایناتو يې حضرت پيغمبر عليه سلام زيات خوښاوو، نو ځکه به يې عاداتا هره ورځ له ان حضرت صلى الله عليه وسلم څخه پوښتنه کوله او خپل علم به يې زياتاوو.

ابوهريره احساس کړې وه، چي کله ان حضرت صلى الله عليه وسلم په لمانځه ودرېږي له تکبير اولی وروسته او له سورة فاتحي مخکي يوه شېبه درېږي او بيا په ويلو شروع کوي، نو ځکه يې پوښتنه ترې وکړه چي اې د خداى رسوله هغه مهال څه وايي؟

پيغمبر عليه سلام وويل دا دعاوى وایم: "اللهم باعد بينى وبين خطاياى كما باعدت بين المشرق والمغرب اللهم نقنى من خطاياى كما ينقى الثوب الابيض من الدنس اللهم اغسلنى بالماء والثلج والبرد."

"يا الله زما او زما د گناهونو تر منځ ليري والى راو له، څرنگه دي چي مشرق او مغرب يو له بله سره ليري کړي دي. يا الله ما له گناهونو پاک کړې، څرنگه چي سپينه ټوټه له خيرو پاکه شي، يا الله په سړو او بو ما له گناهونو ومنيځه."

څرنگه چي ابوهريره وليدل چي ان حضرت صلى الله عليه وسلم يې پوښتنو ته په ورين تندى ځوابونه وايي او هغه له دې چي په علم او معرفت پوري روان دى، صحابه هم دهغه له پوښتنو نه خوښېدل، نو ځکه ابوهريره چي په څه شي باندي نه

ابوهريره رضى الله عنه.....﴿86﴾

پوهېده له هغه مبارک صلى الله عليه وسلم نه به يې پوښتنه کوله، مثلاً، لمونځ، روژه، زکات، حج، ايمان د دجنت او دوڅ حقيقت، له ملا اعلى، همدارنگه در رسول اکرم صلى الله تر ژوند پوري. دهغه مبارک دعوت په مکه کې او هغه پېښې چې په هغه باندې هملته راغلې وې، مدينې ته له هجرت او د ژوند ټولو ورځو له پېښو نه يې پوښتنه کوله. حضرت محمد صلى الله عليه وسلم به په حوصله او متانت ورته ځواب وايه.

يوه ورځ انحضرت صلى الله عليه وسلم وغوښتل چې ابوهريره وازمايي. په داسې حال کې چې غنيمت يې وېشه ابوهريره ته يې وويل: له ماڅخه نه پوښتې چې دا غنيمتونه د چا مال دی؟

ابوهريره يې په ځواب کې وويل: هيله لرم، هغه څه چې تاته خداى در زده کړي دي، ماته هم وښيي.

حضرت رسول اکرم صلى الله عليه وسلم وويل: نو څادر دې هوار کړه، ابوهريره دخپلې اوږې څادر د هغه مبارک او ده په مېنځ کې وغور اوو، پيغمبر عليه سلام ډېر وخت ورته خبري وکړي او بيا يې وويل: څادر دې ټول کړه.

ابوهريره څادر راټول کړ، له هغه وروسته يې سمدستي ددې کار په راز باندې د پوهېدلو لټه وکړه. دهغې ورځې په شپه کې چې څه برخه يې تېره شوې وه ابوهريره هغه حديثونه چې له انحضرت صلى الله عليه وسلم څخه اورېدلي وو، په

ابوهريره رضى الله عنه ﴿87﴾

ياد کړل او تکرارول يې، دهغو حديثونو يا د ډول ورته دومره اسانه وو لکه چي د کوم کتاب له مخي چي يې وايي، بې له دې چي يوه کلمه هم ترې بې ځايه شي، ډېر خوشحال شو او د دې نعمت په بدله کي يې دخداى ډېر شکر وکړ.

له دې پېښي خو ورځي نه وې تېري شوې چي الله تعالى په ابوهريره مهربانى وکړه او د پيغمبر عليه سلام هغه دعا چي ويلي يې وو:

"يا الله دا ابوهريره حافظه قوي کړې" قبوله شوه، له هغې ورځي وروسته چي به يې هر مطلب يا داو، بيا يې نه هېرېده. يوه ورځ پيغمبر عليه سلام جومات ته داخل شو، ويې ليدل چي ابوهريره، زيد بن ثابت او يوبل کس ﷺ په جومات کي ناست دي، زيد او هغه بل سړى لمونځ کوي او ابوهريره قران کریم تلاوت کوي. خو شېبې وروسته هغوى دواړو لمونځ خلاص کړ او د دعا لاسونه يې پورته کړل. پيغمبر عليه سلام هغوى ته نژدې شو، ترڅو واورې چي له خدايه څه غواړي؟ خو هغوى خپله دعا ودروله. پيغمبر عليه سلام هغوى ته وويل: خپله دعا وکړئ. هغوى دعا کوله پيغمبر عليه سلام آمين وايه، چي دعاوي يې پاى ته ورسېدې پيغمبر عليه سلام ابوهريره ته وويل: ته ځان ته دعا وکړه. ابوهريره لاسونه پورته کړل او داډول دعا يې وکړه: يا خدايه! هغه څه چي دغو دوو وروڼو درنه وغوښتل ما ته يې هم راکړه اوله تا څخه داسي پوهه غواړم چي هيڅکله مي هېره نشي."

ابوهريره رضى الله عنه ﴿88﴾

پيغمبر عليه سلام آمين ووايه. زيد او ملگري يې چي دا مهمه دعا واورېده او په اهميت يې پوه شول ويې ويل: خدايه موږ هم له تاڅخه داسي علم غواړو چي هيڅکله يې هېر نه کړو. خو دا ځل پيغمبر عليه سلام آمين ونه وایه او په مهرباني سره يې هغوی ته وويل: (دوسي ځوان په دې دعا کي تر تاسو مخکي شو.) دا جمله يې يو ځل بيا تکرار کړه.

پوه او حکيم ذات غوښتي وو چي دا بې نومه او نښانه چي يوازي چوپان وو، د اسلام مرکز ته راشي او مهم کار چي د ډېری احاديثو يادول او د اسلامي امت په مېنځ کي د هغوی خپروای، په ځانگړي ډول تابعينو او له هغوی وروسته د احاديثو نقل له يوه نسل څخه بل نسل ته د هغه په واسطه ورسوي.

ابوهريره رضى الله عنه مخکي له دې چي پيغمبر عليه سلام ورته د حافظې د تقويت دعا وکړي او مخکي د څاډرد هوارولو د پېښې څخه، د پيغمبر عليه سلام ځيني خبري ترې هېرېدلې. نو ځکه يې پيغمبر عليه سلام ته شکايت وکړ او ويې ويل: اې د خداي رسول صلی الله عليه وسلم له تاسو مي ډېر احاديث اورېدلي دي ولي ارمان يو شمير رانه هير شوي دي. له دې امله پيغمبر عليه سلام ورته دعا وکړه. له هغه وروسته يې حافظه دومره قوي شوه چي د ايات يوه کلمه يا يو حديث دي ترې هير شي. له پيغمبر عليه سلام سره د ابوهريره يوځای والی، د هغه قوي حافظې او له علم سره بې ساري

ابوهريره رضى الله عنه ﴿89﴾

مينه دده د نبوغ او برتري سبب شوه. له دې امله يې د حديثونو په يادولو او روايت کي له ټولو اصحابو درجه يوه. له دې سره سره دهغه يوځای والی له حضرت رسول اکرم صلی الله عليه وسلم سره هغه دخپلي مور له خدمت او محبت نه بې پروا نه کړ، هره ورځ به دهغې د ليدلو لپاره تللی او کومه کمه غذا چي به يې په لاس راوړه هغې ته يې وروړه. موريې هم په دې کمه غذا قانع وه. ابوهريره چي به هرڅه له پيغمبر عليه سلام څخه اورېدل، مورت ته به يې هم ورنښودل، له دې سربېره مور به يې مسجد نبوي کې له نورو ميرمنو سره يوځای لمونځ کاوه او د حضرت محمد صلی الله عليه وسلم نصيحتونه به يې اورېدل، يوه ورځ ابوهريره دوه دانې خرماوي خپلي مورت ته ورکړې او ورته ويې ويل: دا رسول الله صلی الله عليه وسلم تاته را استولې دي، بسم الله ووايه او ويې خوره، ټوله ورځ به وږې نه شې. بيا يې وويل: مورجانې! په خداى قسم هغه يوازینی څيز چي ماله کار، کسب او ستاد خوراک د برابرولو څخه راگرزوي هغه له رسول الله صلی الله عليه وسلم سره زما وخت تيرول او يوځای والی دی. ځکه غواړم له هغه څخه علم، پوه او دينی معرفت زده کړم. نو مشکلات وزغمه، ځکه له هري سختي وروسته اساني شته.

يوه ورځ ابوهريره رضى الله عنه مورت ته ورغی او ويې ويل: موريې نن مې لوړه او ارزښتمنه تحفه درته راوړې ده.

ابوهريره رضى الله عنه.....﴿90﴾

موريې وويل: هغه څه دي؟ ابوهريره وويل: نن ورځ يو شمېر فقيران حضرت محمد صلى الله عليه وسلم ته راغلل او ويې ويل:

"اې د الله رسول صلى الله عليه وسلم! سرمايه داران زيات اجر او ثواب تر لاسه کوي. له يوه لوري د خداى عبادت کوي او له بل لوري خپل مالونه د خداى په لار کي ورکوي، خو موږ څه نه لرو چي د خداى په لار کي يې صدقه کړو."

پيغمبر عليه سلام وويل: "الله تعالى تاسو ته نور نعمتونه درکړي چي کولای شئ هغه هر وخت صدقه کړئ، سبحان الله ويل صدقه ده، د الحمد لله، لا اله الا الله او الله اکبر ويل صدقه ده، په نيکي امر او له بدو راگرځول هم صدقه ده."

نو مورجانې! دا اذکار ډېر وایه. نو بيا به د غنيانو له ډلې شې او هغه اجر چي الله تعالى يې هغوی ته د بخښن او نفقې په بدل کي ورکوي، تاته به يې هم درکړي.

يوه ورځ يې مورت ته وويل: پرون ورځ حضرت رسول اکرم صلى الله عليه وسلم موږ ته يو حديث ووايه او ويې ويل: که ستاسو د کور مخي ته داوبو يو لښتی وي او تاسي په ورځ کي پينځه واري پکي ولامبئ، ايا ستاسو پر بدن به خيره پاتي شي؟

موږ وويل: نه.

ابوهريره رضى الله عنه ﴿91﴾

بيا يې وويل: پينځه وخته لمونځونه دهمدې لښتې په څېر دي، الله تعالى د هغوى په مرسته زموږ ټول گناهونه له مينځه وړي.

نواي مور جانې! د لمونځونو فضيلت ته پام وکړه او وگوره چې الله تعالى موږ ته څومره نعمتونه راکړي دي، چې د هغوى په وسيله کولای شو ټول وخت ځان له گناهونو پاک وساتو. همدارنگه ان حضرت صلى الله عليه وسلم په يوه بل حديث کي وفرمايل: يوه ورځ د ورځ الله تعالى ته وويل: زما يو شمير برخي نوري برخي خوري، ماته اجازه راکړه چې ساه وباسم. الله تعالى ورته اجازه ورکړه چې په کال کي دوه ځلي ساه وباسي، يو ځل په دوبي او بل ځل په ژمي کي. بيا انحضرت صلى الله عليه وسلم وفرمايل: "کله چې موږ پر سارې اسحاس کړل، هغه د جهنم تنفس دی، که مو کله سخته گرمي احساس کړه هغه هم د جهنم تنفس دی. نو مور جانې! له جهنم څخه له خدايه ډېره پناه وغواړه، او له الله تعالى جل جلاله څخه د بښني، سلامتيا او جوړتيا غوښتنه وکړه.

هر وخت چې به ابوهريره رضى الله عنه له حضرت محمد صلى الله عليه وسلم څخه احاديث اورېدل مورت ته به يې روښانه کول، هغې به په پوره ډاډ اورېدل او زوى ته به يې د خير دعا کوله، ويل به يې: يا الله زه مي له زويه خوبه يم ته هم ترې راضي شې.

ابوهريره رضى الله عنه.....﴿92﴾

څنگه چي مخکي وويل شول ابوهريره خپل کور پرې ايښی وو او د نبوي مسجد په يوه څنډه کي يې ژوند کاوو، ډېر وخت نه وو تېر شوی چي هغه يوه برجسته څېره او د صفې د خلکو د سرسړۍ شو. ترڅو چي پيغمبر عليه سلام حيات درلود، په هيڅ صورت يې صفة په خپل کور يا کوم بل ځای بدله نه کړه.

صفة په مسجد نبوي کي يوه چوټره وه، اهل صفة هغه فقير او نېستمن اصحاب وو چي په مدينه کي يې کور او کورنۍ نه درلودل او د رسول اکرم صلى الله عليه وسلم د ژوند په مهال به دوی پکي ويده کيدل او د خپل ژوند زيات وخت به يې هلته تيراوو، يو شمير به يې له رسول اکرم صلى الله عليه پاتي کېدل او ماښامنۍ به يې ورسره کوله، دې حالت ترڅو چي الله تعالى دوی شتمن کړل هم دوام درلود، پيغمبر عليه سلام به ابوهريره غوره کاوو، چي که به کومه صدقه پيغمبر عليه سلام ته راوړل کيده، هغه به يې ابوهريره ته ورکوله څو يې اهل صفة ته يوسي او ورباندي يې ووېشي. کله چي به پيغمبر عليه سلام ته هديه راوړل شوه يا به يې ابوهريره لېږه چي اهل صفة راولي او له پيغمبر عليه سلام سره يې وځوري او يا به يې دهغوی برخه ابوهريره ته ورکوله چي د اهل صفة وو تر منځ يې ووېشي.

اهل صفة لټان خلک نه وو چي کاري يې نه کاوو، بلکي همېشه د علم او پوهي په زده کړه او له کفارو سره په جنگ

ابوهريره رضى الله عنه.....﴿93﴾

بوخت ول. له هغه سربيره ورته په مدينه کي کوم کار نه وو
حکمه د مدينې خلک عموماً نېستمن وو.

اهل صفة وو دومره لوږي او تېري تېري کړې چې اخرد صبر
او بردباري نمونه شول. څرنگه چې د خداى او دهغه د رسول
مینه تر هر څه ورته گرانه وه. الله تعالى يې وضعیت بدل کړ
هغوى ته يې شتمني ورکړه، غنيان شول او داپيرزوينه يې هم
د صبر او حوصلې په سيوري کي ترلاسه کړه.

ابوهريره رضى الله عنه د صفې په کلونو کي ډېري نېستى.
او لوږي تېري کړې او پوهېده چې دهغه لپاره يوازي دوه لارې
شتون لري چې يوه ترې غوره کړي. يوه له رسول الله صلى الله
عليه وسلم سره او سپېدل او د لوږو تحمل او يا له حضرت
رسول اکرم صلى الله عليه وسلم څخه لري والى او مړيدل، خو
هغه له پيغمبر عليه سلام سره او سپېدل غوره کړل، حکم که يې
کار کاوو نو له حضرت محمد صلى الله عليه وسلم سره د
اوسېدلو فرصت يې له لاسه ورکاوو او د حضرت محمد صلى
الله عليه سلام د زرينو کلماتو له اوريدلو محروم کېده، له
دې امله يې هوډ وکړ چې په دې لار کي هر غم وزغمي او خپل
لوړ هدف ته ځان ورسوي. پوهېده چې له هري سختي وروسته
اساني وي او الله تعالى به د فقر او لوږي د زغملو تر شاد علم
او پوهي ارزښتمند بديل ورکړي. همدارنگه پوهېده چې
رسول اکرم صلى الله عليه وسلم غواړي تر څو خپل استعداد
په لومړي مطلب کي په کار واچوي. حکم له رسول الله صلى

ابوهريره رضى الله عنه.....﴿94﴾

الله عليه وسلم سره د يوځای کېدو په لومړيو وختونو کې، يوه ورځ ابوهريره د نيالگي د کرلو په حال کې وو چې رسول اکرم صلى الله عليه وسلم وليد او ورته ويې ويل: څه کار کوي؟ ابوهريره وويل: غواړم نيالگي وکړم. پيغمبر عليه سلام وويل: ايا نه غواړې تا ته تر دې نيالگي د بل ښه نيالگي کرل وښيم؟ ابوهريره وويل: هو، د خداى رسول (صلى الله عليه وسلم).

پيغمبر عليه سلام وويل: د دې هري يوې جملې په ويلو سره تا ته په جنت کې يو نيالگي کرل کېږي لکه: سبحان الله، الحمد لله، لا اله الا الله، الله اکبر (داسې بايد ونه بولو چې رسول اکرم صلى الله عليه وسلم د نيالگيو له کرلو، کار او فعاليت سره مخالف وو بلکې غوښتل يې دهغه ذهن د دې دنيا له نيالگي څخه دهغې دنيا نيالگي ته اوله عالم مادې څخه عالم معنى ته واړوي.¹)

ابوهريره پوه شو چې د پيغمبر عليه سلام موخه داده چې له هغه څخه جدا نشي ترڅو علم او ذکر زده کړي او په هغه مشغول واوسي. هغه مهال په ابوهريره سختي ورځي تېري شوې، کله کله به دومره وږى شو چې له ډېري لوږي به په ځمکه ولوېده، چا چې نه پېژاند گمان به يې کاوو چې هغه لېونی دی او بې هوښه شوی دی، نو ځکه به يې لا س په سر

¹ فارسي ژباړن

ابوهريره رضى الله عنه.....﴿95﴾

ورتپراوو او پنبې به يې په نس کي ورته بنودې، بنوراوو به يې.

ابوهريره به ورته ويل: زه نه لېونی یم او نه ناروغ بلکي لوبړي دې حال ته رارسولی یم. ډېر وخت به چي دهغه نس له لوبړي درد کاوو، ډېره به يې پوري ترله.

کله چي به پيغمبر عليه سلام هغه په دې حال ليد، ناراحت کېده به، ځکه ډېر وخت به دهغه مبارک په کور کي هم څه شي نه پيدا کيدل، چي هغه ته يې ورکړي او دهغه لوبړه پرې ماته کړي.

بايد ووايو چي ډېري داسي ورځي به وي چي د پيغمبر عليه سلام او نورو اصحابو په کورو کي به څه نه وو، ځکه له کفارو سره جهاد خلک له کار او تجارت څخه بې برخي کړي وو. کله چي به ابوهريره ليدل چي د صفې نور اصحاب هم وېړي دي او دخوړلو لپاره څه شي نه لري او همدارنگه پيغمبر عليه سلام او نور اصحاب ورسره مينه کوي، زړه به يې تسکين کيده.

يوه ورځ چي ابوهريره رضى الله عنه ډېر وېړى شوى وو او نوريې د تللو توان نه درلود، له مسجد سره نژدې ولوېد، پيغمبر عليه سلام يې لاسونه ونيول او راپورته يې کړ، کور ته يې بوت، هلته يې يوه اندازه شېډې ورکړې او ابوهريره وڅښلې، پيغمبر عليه سلام ورته د دوهم او دريم ځل لپاره

ابوهريره رضى الله عنه.....﴿96﴾

شيدې ورکړې ترڅو چي موږ، په خوشحالي او د شکر په ادا کولو د مسجد په لور روان شو.

ابوهريره د خپلي لورې له کلونو ښکلې خاطرې لري، چي کله به يې خپلو شاگردانو ته کولې، د هغوی حيرانتيا به يې راپاروله او هغوی به د دې صبور او لوی شخص کړنې ستايلې.

يوه ورځ ابوهريره رضى الله عنه د لورې د شپو له خاطر وڅخه يوه خپلو دوستانو ته داسي کوله: په خداى قسم چي له هغه پرته بل معبود نشته، کله به مي د لورې له ډېروالى خپل نس په ځمکه موبښه او ډېري به مي پرې تړلې. يوه ورځ د حضرت محمد صلى الله عليه وسلم او نورو اصحابو د تگ په لار کي کېناستم چي ښايى څوک مي دعوت کړي او خواړه راکړي، لومړى مي ابوبکر رضى الله عنه ترڅنگ تېر شو، د دې لپاره چي دهغه توجه راواړوم د قران کرم د يوه ايات پوښتنه مې ترې وکړه، خو پام يې راته نشو او لاړ، بيا عمر رضى الله عنه راغى، له هغه مي هم د يوه ايت پوښتنه وکړه خو راته پام يې نشو او ولاړ. وروسته رسول اکرم صلى الله عليه وسلم رانژدې شو، څرنگه چي زما په حال پوهېده موسکى شو او ويې ويل: له ماسره راځه، په هغه پسي لارم چي کورته يې ورسېدو حضرت محمد صلى الله عليه وسلم داخل شو او ماته يې هم د ننوتلو اجازه راکړه. کله چي کور مبارک ته يې ننوتم ومي ليدل چي په يوه گيلاس کي يوه اندازه شيدې

ابوهريره رضى الله عنه.....﴿97﴾

شته. حضرت محمد صلى الله عليه وسلم پوښتنه وکړه چې دا شېدې له کومه شوې دي؟ ورته يې وويل: فلاني سړي هغه تاسو ته را استولې دي. بيا يې ماته وويل: ابوهريره!

ومي ويل: بلې! يا رسول الله صلى الله عليه وسلم. ويې ويل: لاږ شه اصحاب صفة دلته را وغواړه.

ابوهريره وايي: د پيغمپر عليه سلام له دې خبري سخت نارام شوم او له ځان سره مي وويل: دومره شېدې زما لپاره هم نه دي بس، څرنگه کولای شي ټول اهل صفة ماږه کړي، کاشکې يې ماته راکړې وای چې يوه اندازه قدرت مي پيدا کړې وای او کله چې هغه راشي حتماً حضرت محمد صلى الله عليه وسلم ماته وايي چې شېدې هغوی ته ورکړم نو ماته به هيڅ شی پاته نه شي. ولي در رسول الله له اطاعت کولو پرته مي بله لاره نه درلوده، لاړم او اهل صفة مي دهغه مبارک کور ته رادعوت کړل. کله چې راغلل او ټول کښېناستل ماته رسول اکرم صلى الله عليه وسلم وويل: ابوهريره! ولاړ شه، د شيدو لوبښی واخله او هغوی ته شېدې ورکړه. ما هغوی ته شيدې ورکول شروع کړل، هر يوه چې شيدې څښلې، دومره به يې څښلې چې ماږه به شول، اخر دوی ټول ماږه شول او نوبت موږ دواړو ته راوړسيد. حضرت محمد صلى الله عليه وسلم د شيدو گيلاس رانه واخيست، په داسي حال کي چې موسکا يې کوله راته وويل: يوازي زه او ته پاتي يو، اوس کښه او شيدې وڅښه.

ابوهريره رضى الله عنه.....﴿98﴾

زه کښېنستم او ومي څښلې. انحضرت صلی الله علیه وسلم راته بیا وویل چې وڅښه. د دریم او څلورم وار لپاره یې وویل چې وڅښه. کله چې موږ شوم ومي ویل: قسم په هغه ذات چې ته یې په حق راېږلی یې، نور مې په نس کې تش ځای نه دی پاتې او پوره موږ شوم. وروسته پیغمبر علیه سلام وویل: گیلان ماته راکړه. ما گیلان ورکړ: بسم الله یې وویل او پاتې شیدې یې وڅښلې او هغه هم زموږ په څېر موږ شو.

ابوهريره رضى الله عنه په دوه دلیلونو لوږه وزغمله، یو دا چې د حضرت محمد صلی الله علیه و سلم په لور یې په هجرت کې ځنډ کړی وو او دوهم دا چې احتمال یې کاوو چې له پیغمبر علیه سلام سره به یې د یو ځای والی وخت اوږد نه شي. نو ځکه یې لازمه بلله چې هر وخت له هغه مبارک سره وي، زمینه غنیمت و بولی او ددې لپاره هر مشکل وزغمي او پوهیده چې په راتلونکي کې به داسې ورځې راشي چې هم به موږ شي او هم د علم له نعمت څخه برخمن.

له فقر سره، سره ابوهريره استغنا درلوده، له چایي څه نه غوښتل او چاته یې شکایت نه کاوو، خود اسلام له مبارک پیغمبر صلی الله علیه و سلم سره به یې کله خپل راز شریکاوو. څرنگه چې یې لیدل ابوبکر صدیق او عمر رضی الله عنهما له پیغمبر علیه سلام وروسته د مسلمانانو په منځ

ابوهريره رضى الله عنه.....﴿99﴾

کي لوړ مقام لري، نو ځکه به يې کله کله هغوی هم د خپلو مشکلاتو په جريان کي اچول.

د مسلمانانو په منځ کي به يې يوازي له جعفر بن ابی طالب سره راز شريکا وو، هغه هم له ابوهريره سره مينه درلوده، نيکي يې ورسره کوله او د خيبر له غزا راپه دې خوا سره ملگري شوي وو.

خوارمان چي د جعفر بن ابی طالب رضى الله عنه ژوند اوږد نه شو او له څه وخت وروسته د موته په جنگ کي په شهادت ورسيد. ابوهريره يې په جدايي وژړل، دهغه له ياد او ذکر سره به يې هروخت مينه کوله.

ابوهريره د سختي نېستۍ او لوږي سره سره د نېکبختي احساس کاوو، ځکه له پيغمبر عليه سلام سره يوځای والی ورته د دنيا تر ټولو غوره څيز وو.

لوږي نشوای کولای هغه، د پيغمبر عليه سلام د خبرو له اورېدلو او د هغه تعليم ته له غوږ ايښودلو منع کړي.

هر شپه به يې څو نوي حديثونه تکرارول او د قران کریم زده برخه به يې ابی بن کعب، عبدالله بن مسعود او زيد بن ثابت ته تېروله.

ابوهريره ته دا درې کسه گران وو، ځکه هغوی خپل فارغ وختونه د ابوهريره په واک کي ورکړي وو، چي هغه همدا وختونه ورته د قران کریم ياد کړي اياتونه واورې، ترڅو پوه شي هغه اياتونه چي يې ياد کړي، اوس يې هم ياد دي او که

ابوهريره رضي الله عنه.....﴿100﴾

ترې هير شوي؟ هغه کلونه چي يې په صفة يعنى له حضرت محمد صلى الله عليه وسلم سره تېر کړل، دهغه د ژوند مهم وخت شمېرل کيده او همېشه به يې هغه صحنې يادولې.

د حضرت محمد صلى الله عليه وسلم له رحلت وروسته پوه شو چي الله تعالى ورته څومره نعمت ورکړې دي.

په صفة کي يې له خپلو مخلصو ملگرو سره وپېژندل، چي ايمان، دوستي، اطاعت، د مشکلاتو زغمل، د خداى او د هغه د رسول لپاره يو له بل سره را يوځاى کړي دي. دهغوى له ډلي کولای شو د بلال بن رباح، براء بن مالک، حذيفه بن يمان، ابوذر غفارى، خباب بن ارت، زيد بن خطاب، بشير بن حضاويه، سلمان فارسي، سفينه د پيغمبر عليه سلام غلام، ربيعه بن كعب د پيغمبر عليه سلام خادم او د عبدالله بن مسعود نوم واخلو.

دوى هغه فقير او نېستمن اشخاص ول چي تاريخ يې نومونه، کړني او زړورتياوى د امت دامامانو او د هدايت د خراغونو په نامه په خپلو زرینو پاڼو کي د همېشه لپاره ثبت کړي دي.

ابوهريره له پيغمبر عليه سلام سره تر څو مياشتو تېرولو ورسته د قران کریم د حفظ او اورېدلو لپاره ډېره هڅه وکړه او په دې وتوانېد چي د پيغمبر عليه سلام سيرت د قران کریم د نزول له شروع رادېخوا په تفصيل سره ياد کړي. ځکه حضرت محمد صلى الله عليه وسلم ورته خپل تېر حوادث ويلې وو او

ابوهريره رضى الله عنه ﴿101﴾

ابوبکر صدیق رضى الله عنه هم ورته دهجرت داستان په پوره ډول تشریح کړی وو. نورو اصحابو ورته دبدر، احد او خندق د غزواتو پېښي ویلي وې.

یادي شوې حادثې یې په ذهن کې داسې ثبت وې چې توا خپله یې لیدلې او دهغو پېښو شاهد وي.

له رسول اکرم صلی الله علیه وسلم سره یې یو کال نه وو تېر شوی چې مدینه یې پرېښوده، له هغه مبارک صلی الله علیه وسلم سره د نجد سیمې ته ووت او په ذات الرقاع جگړه کې یې برخه واخیسته.

په دې غزا کې جگړه ونه نښته، که څه هم دوی د بنمنې ډلې یو له بلې ډېرې ووېرېدې، ان تردې چې مسلمانان مجبور شول د وېرې لمونځ وکړي. په دې غزوه کې ابوهريره او نورو صحابه وو ډېرې سختې تېرې کړې، تردې چې د پښو تلې یې زخمي شوې او نوکونه یې ولوېدل، نو ځکه مجبور شول چې خپلې زخمي پښې د جامې په ټوټو وتړي چې له دې امله دا غزا ذات الرقاع بولي.

په همدې کال حضرت ابوهريره او نور ډیر اصحاب د رسول الله صلی الله علیه وسلم سره د مکې په لورد عمرې د ادا کولو لپاره ووتل او د لومړي ځل لپاره د خدای کور ته ورغی، کله چې یې سترگې د کعبې په خونه ولگېدې، تر تاثیر لاندې یې راغی او له سترگو یې اوبنګي روانې شوې، خو څرنگه چې یې له رسول اکرم صلی الله علیه وسلم څخه

اورېدلي وو چي د الله تعالى رحمت دي په هغه چا وي چي نن ورځ قدرت بنکارونه وکړي نو يې په غرور او سرلوړي سره د کعبې په چاپېر طواف کاوو، هغه وخت يې وليدل چي حضرت رسول اکرم صلی الله عليه وسلم د حجر الاسود له مچولو وروسته له نورو اصحابو سره د حج د مناسکو د ادا لپاره تېزي او پهلواني کوي، په کفر يې د اسلام د برتري يقين وکړ، د کفر سقوط او ورکېدل يې مشاهده کړل او پوه شو چي ژر به دا دين په مکه او نورو ښارونو کي خپور شي او الله تعالى به په نورو دينونو برتري ورکړي.

ابوهريره خپله نېستي او تنگ لاسي زغمله، خوډارېده هسي نه د مور په ايمان او يقين کي يې د نېستي له امله خلل پيداشي، نو ځکه فکر ورسره پيدا شو چي د ځان لپاره يو کار پيدا کړي او له لاس ته راوړنو يې د مور او خپل ضرورتونه پوره کړي، له بل پلوه يې څار کاوو، هسي نه کار کول يې د پيغمبر عليه سلام د احاديثو د اوريدلو او دهغه سره په ناسته ولاړه کي کمی راوړلي. له څه وخت هڅي وروسته يې کار پيدا کړ، چي په خپل نظريې، هغه کار نشوای کولای چي د پيغمبر عليه سلام د يوځای والی څخه يې لري کړي. د غزوان د لور بسري سره چي يوه ستره صحايه وه، په کار ولگېد، تر څو د دې او مېړه لپاره يې خدمت وکړي او په سفرونو کي ورسره ملگری وي، مزدوري به يې يوازي د ده او د ده دمور خوراک وي. له دې وروسته به يې دخپل خوراک يوه برخه

ابوهريره رضى الله عنه ﴿103﴾

خپلي مور ته وړه او له هغه څه يې نجات وموند چي دى تري ډارېده.

بل پلو ابوهريره شرطونه درلودل چي د غزوان لور و منل، له هغې جملې داچي هغه به د پيغمبر عليه سلام سره د يوځای والي او د لمانځه له کولو څخه نه منع کوي، د شپې به کار نه ورباندي کوي، ترڅو وکولای شي خپل وخت په جومات کي تېر کړي، په هغو سفرونو لاړ شي په کومو کي چي حضرت محمد صلى الله عليه وسلم وي. له پورتنیو شرطونو سره سره بيا هم دا کار د دې سبب شو چي يو څه يې د حضرت محمد صلى الله عليه وسلم له يوځای والی څخه ليري ولري، خو هغه څه چي به دده په نه شتون کي تير شوی وو، له پيغمبر عليه سلام، انس بن مالک او عبدالله بن مسعود رضي الله عنهم څخه به يې په پوښتنه کولو جبران کول. د غزوان په لور او دهغې په مېړه ابوهريره خوراگران وو، ځکه امين، قوي او دقران کریم او احاديثو حافظ وو او دهغوی حيرانتيا به يې راپاروله چي قران کریم به يې په ډېر ښکلي غږ وايو او هغوی به تر تاثير لاندي راتلل، د پيغمبر عليه سلام احاديث به يې ورته ويل.

د غزوان لور هم په خپل نوبت له ابوهريره څخه غوښتي وو چي کاملاً به دهغې د امر منونکی وي، هغه هم ورسره منلې وه، يوه ورځ يې وغوښتل چي ابوهريره وازمايي چي ايا رښتيا هم په خپله وعده او هوډ ولاړدی او که نه، ابوهريره ته يې وويل: لاړ شه په هغه اوښ سپور شه، ابوهريره سمدستي

ابوهريره رضى الله عنه.....﴿104﴾

په هماغه اوبن سپور شو، بسري او مېړه يې و خندل او ويې ويل: کښته شه. ابوهريره له اوبن نه راکښته شو، بيا يې ورته وويل: لوڅي پښې لاړ شه او له هاغې شاه څخه يوه سلواغه اوبه راوړه. ابوهريره د امر سره سم لوڅي پښې په نا هواره ځمکه چي تېرې ډبري يې درلودې لاړ، له هماغې شاه يې بسري ته اوبه راوړې.

بسري خپل مېړه ته وويل: وگوره څومره په خپل عهد او وعده باندي ولاړ دى. قوی ايمان او دهغه تقوا د دې ښځي د حيرانتيا لامل شوه، دهغه د صداقت او په عهد باندي د وفا ليدل د بسري علاقه له ابوهريره سره زياته کړه، خود ابوهريره د کار ډېر وخت نه و و تېر شوى چي هغې ته ورغى او ورته ويې ويل: څرنگه چي زه له تاسو سره يم، نشم کولای چي له پيغمبر عليه سلام سره په پوره توگه واوسم، په داسي حال کي چي ما دهغه لپاره خپله ځمکه او ټولي اړيکي پرېښودې، که ټوله دنيا ماته راکړې، د پيغمبر عليه سلام سره په يوه شېبه کښېناستلو به يې بدله نه کړم.

بسري يې عذر ومانه او کار ته يې دپاى ټکى کېښود. ابوهريره بېرته خپل لومړني ژوند ته وگرځېد او په صفا کي يې د حضرت محمد صلى الله عليه وسلم ترڅنگ واړول، ابوهريره له ورتگ سره سم د پيغمبر عليه سلام منادي (جار کوونکى، اعلان کوونکى) د جهاد اعلان وکړ، پيغمبر عليه سلام اصحاب د جهاد تللو ته تشويق کړل، کله چي ابوهريره

ابوهريره رضى الله عنه.....﴿105﴾

د رسول اکرم صلى الله عليه وسلم غمخواري ليدله چي خلک د جنگ جبهو ته په حرکت کي راولي، له ځان سره يې وويل: که څه هم پيغمبر عليه سلام تر خپل ځان راباندي گران دی او نه غواړم چي يوه شېبه ترې ليري شم، خو څرنگه چي هغه د جهاد امر کړی دی بايد امريې ومنم او جهاد ته لاړ شم. نو له دې امله د اسلام له لښکر سره "موت" ته لاړ. مسلمانان د دښمن سره د سختي او نابېره جگړې څخه وېرېدل، ځکه د دښمن جنگي تجهيزات پرمخ تللي او جنگيالي يې هم زيات وو، په داسي حال کي چي د مسلمانانو شمېر کم او د پام وړ اسلحه يې هم نه درلوده. ابوهريره وليده چي ايمان، په څه ډول انسان د اسلحې له اړتيا څخه بې پروا کوي او دښمن د انسان په اند کمزوری او خوار ځلوي. همدارنگه د مسلمانانو د دريو وتليو قومندانانو څخه يې د عبدالله بن رواحه خبري مخکي له جنگه او هغه مهال اورېدلې وې چي احساس يې کاوو د مسلمانانو شمېره کمه ده.

عبدالله بن رواحه د اسلام لښکر ته په خپله وينا کي داسي وويل: اي ډلې! په خداي قسم. اوس چي کوم څيز نه خوښوئ، په واقعيت کي هغه څه ده چي د هغه لپاره له کورونو څخه راوتلي يو، يعني شهادت. موږ په جنگ کي په قوت او سلاح باندي نه جنگېږو، بلکي هغه څه چې موږ حماسې او شهادت ته بولي ايمان دی،

ابوهريره رضى الله عنه.....﴿106﴾

چي د دې دين په سيوري کي زموږ په برخه شوى دى، نو هڅه وکړئ چي له دوو نعمتونو څخه يو په لاس راوړئ يا کاميابي او يا هم شهادت.

ابوهريره رضى الله عنه سمدستي هغه تاثير چي د عبد الله خبرو د اسلام په لښکرو اچاوو، وليد، ځکه له هغه وروسته خلکو سمدستي ځانونه د دښمن سره د مقابلې لپاره تيار او د دښمن د لښکر په مقابل کي يې صفونه وتړل. ابوهريره د دښمن قوت، اسلحې او سپاره نظام ته چي دهغې ورځي په مختلفو اسلحو سمبال وو په فکر کي شوى وو چي ثابت بن اقرم په حال کي راووست، ثابت د ابوهريره په څنگ کي ولاړ او د هغه کړنو ته يې کتل، ورته ويې ويل: اي ابوهريره وينم، چي د دښمن ډېر لښکر ستا توجه جلب کړې ده. ورته ويې ويل: هو.

ثابت وويل: که ته له موږ سره د بدر په جنگ کي واى، نن د دښمن د جنگياليو په شمېر نه حيرانېدې، ځکه هغه څه چي موږ يې په هغه جنگ کي کامياب کړو، زموږ ډېر نښت نه وو، بلکي د ايمان دهغه قوت رڼا وه چي موږ يې په دښمن بريالي کړو.

جنگ شروع شو. ابوهريره په خپلو سترگو د ايمان کاميابي په کفر او د روميانو شاه تگ وليد. ويې ليدل چي څرنگه د مسلمانانو استقامت او مقاومت د روميانو خوزره کسيز لښکر ته ماتي ورکړه او هغوى يې سره وپاشل.

ابوهريره رضى الله عنه ﴿107﴾

د موته جنگ د اتم هجري کال په اوله نيمايي کي پېښ شو،
دا کال له حضرت محمد صلى الله عليه وسلم سره د ابوهريره د
يوځای کېدلو دوهم کال وو.

دا جنگ يو ازينی صحنه نه وه چي ابوهريره پکي برخه
واخيسته، بلکي له هغه وروسته يې په نورو غزوتو او
جنگونو کي هم گډون وکړ او خپله مېړانه يې وښوده.

د موته له جنگ څخه درې مياشي نه وې تېري شوې چي
حضرت محمد صلى الله عليه وسلم د روژې په مياشت کي د
مسلمانانو د لوی لښکر سره د مکې د فتحي هوډ من شو.

الله تعالی د فتحي دروازی يوه په بله پسي د حضرت محمد
صلى الله عليه وسلم په وړاندي خلاصي کړې او مکه فتحه
شوه، پيغمبر عليه سلام په داسي حال کي چي په اوبڼ سپور
وو او د الله تعالی په وړاندي يې عاجري کوله، خپله ملا يې
دومره کړه کړه چي نژدې ووتندی مبارک يې د اوبڼ له
کجاوې سره وښلي او په دې وخت کي يې سورت فتح
تلاوت کاوو.

ابوهريره هم د حضرت رسول اکرم صلى الله عليه وسلم تر
څنگ حرکت کاوو، ياد يې شول چي مکې ته تر ننوتلو
وړاندي رسول اکرم صلى الله عليه وسلم ورته لويه دنده
سپارلې وه هغه دا چي د فتحي وروسته انصار راټول او دهغه
مبارک حضور ته يې راولي.

ابوهريره رضى الله عنه ﴿108﴾

ابوهريره خپله دنده سرته ورسوله او له هغه وروسته د حضرت رسول اکرم صلى الله عليه وسلم تر څنگ وو. د ابوهريره خوشحالي هغه مهال وروستي حدته ورسېده چي ويې ليدل حضرت رسول اکرم صلى الله عليه وسلم د کعبې په څنگ له بتانو سره حرکت کوي، په خپله امسا بتان وهي، نړوي يې او وايي: حق راغی او باطل لاړ. حق راغی او باطل لاړ او باطل به بيا راونه گرځي.

ابوهريره د بتانو په ماتولو او د کعبې له خونې په ايستلو کي ونډه درلوده او له خدايه يې غوښتل چي د هغه د قوم د بتانو (ذی الخلصه او ذی الکفين) د نړېدو ورځ هم رانژدې شي او هغه څه چي د مکې د بتانو (لات، منات، عزی او هبل) په سرونو راغلل د هغه د قوم د بتانو په سرهم راشي.

د مکې له فتحي وروسته ابوهريره په يوه بله صحنه کي چي په عظمت او لوړتيا کي تر هغې کمه نه وه برخه درلوده، داد حنين د جنگ صحنه وه. په دې جنگ کي مسلمانانو په خپل ډېروالي د غرور او په خداى جل جلاله باندي د توکل په بې پروايي کي سخته ضربه وليده او نژدې وو چي سخته ماته يې په برخه شي. خو د حضرت محمد صلى الله عليه وسلم، يو شمېر کمو اصحابو او د اسلامي جنگياليو ثبات او ټينگښت د جنگ بڼه بدله او ناکامي يې په کاميابي واړوله. په دې ورځ ابوهريره دې الهی کلام ته په فکر کي شو چي فرمايي:

ابوهريره رضى الله عنه ﴿109﴾

﴿لَقَدْ نَصَرَكُمُ اللَّهُ فِي مَوَاطِنَ كَثِيرَةٍ وَيَوْمَ حُنَيْنٍ إِذْ أَعْجَبَتْكُمْ كَثْرَتُكُمْ فَلَمْ تُغْنِ عَنْكُمْ شَيْئًا وَضَاقَتْ عَلَيْكُمُ الْأَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ ثُمَّ وَلَّيْتُم مُّدْبِرِينَ 25 ثُمَّ أَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَى رَسُولِهِ وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَأَنْزَلَ جُنُودًا لَمْ تَرَوْهَا وَعَذَّبَ الَّذِينَ كَفَرُوا وَذَلِكَ جَزَاءُ الْكَافِرِينَ 26﴾

﴿التوبة ٢٥-٢٦﴾

ژباړه: (مدد کړی دی الله تعالی ستاسو سره په ډېرو میدانونو کې او د حنین په ورځ کله چې خوشحاله شوی تاسو په خپل ډېروالي باندې بیا هغه هیڅ په کار رانغلو ستاسو او تنگه شوه په تاسو باندې ځمکه سره دخپل ارتوالي نه، بیا واورېدی تاسو مخ په شایا نازل کړ الله تعالی دخپل لوري نه تسکین په خپل رسول او مؤمنانو باندې او نازل یې کړل پوځونه چې تاسو هغه نه وو لیدلي او عذاب یې ورکړ کافرانو ته، همدغه سزا ده د منکرانو.)

ابوهریره د الله تعالی د کلام عضمت ولید، ویې لیدل چې الله تعالی مسلمانانو ته د غزا د بس کولو نه وویل بلکې دستوریې ورکړ چې د بنمن تعقیب کړي او څرنگه چې د بنمن قومندان طایف ته تېښته کړې وه پیغمبر علیه سلام د طایف د محاصره کولو امر وکړ.

د ثقیف قبیلې خپلې کلاته پناه یوړه، محاصره نوره هم سخته شوه او د بنمنان پرېشانه شول، خو څرنگه چې دخپل ښارد ډېوال په ټینګښت باوري ول، مقاومت یې وکړ او تسلیم نه شول.

ابوهريره رضى الله عنه ﴿110﴾

وروسته رسول اکرم صلى الله عليه وسلم تشخيص کړه چې که محاصره ماته شي د اسلام په گټه ده او هغوی ممکن د حضرت محمد صلى الله عليه وسلم د اساني په لیدلو سره ایمان راوړي. نو حکم د ثقیف د قبیلې محاصره ماته شوه او د اسلام لښکر د مکې په لور وگرځېد. له خه وخت وروسته د حضرت محمد صلى الله عليه وسلم وړاندوینه رینستینې شوه او د ثقیف قبیلې ایمان راوړ.

د حنین د جگړې په پای او هغه وخت چې رسول اکرم صلى الله عليه وسلم غنیمتونه وپشل، ابوهريره له عجیبي صحنې سره مخ شو، چې دهغه د احساساتو د پارولو لامل او د همپشه لپاره یې په زړه کې پاته شوه، غنیمتونه هم ډېر او هم با ارزښته ول، رسول الله صلى الله عليه وسلم هغه د قریشو سردارانو ته ورکړل، ترڅو یې زړه په لاس راوړي او له اسلام سره یې مینه پیدا کړي. ابوهريره له صفوان بن امیه څخه چې هغه مهال له دوی سره وو، واورېدل چې ویل یې: تر اوسه پوري کوم پاچا داسې ارزښتناکي تحفې چاته نه دي ورکړې، له حضرت محمد صلى الله عليه وسلم پرته او زه شاهدي ورکوم چې له الله تعالی پرته بل معبود نشته او محمد یې استازی دی.

ابوهريره رضى الله عنه متوجه شو، چې پیغمبر علیه سلام له هغو غنیمتونو څخه شی انصارو ته ورنه کړل او دا کار د هغوی د خور سبب شو، یوه او بل سره ویل: رسول الله صلى

ابوهريره رضى الله عنه.....﴿111﴾

الله عليه وسلم له خپل قوم سره ملاقات وکړ او موږ يې هېر کړي يو.

دا خبره د حضرت رسول اکرم صلى الله عليه وسلم تر غوږ او د هغه د غصې لامل شوه. ابوهريره وايي په هماغه ورځ مي د حضرت رسول اکرم صلى الله عليه وسلم قهر وليد چي ددې خبرې په اورېدلو سخت نارام شوی وو، نو ځکه يې د انصارو يو مشر ولېږه خو هغوی سره راټول کړي. پيغمبر عليه سلام ورته ورغی او هغوی ته يې خبري وکړې. له ناستې وروسته انصار په خوشحالي سره لاړل او خپله نارامي يې له ياده ووته.

ابوهريره رضى الله عنه د ناستې د ختمېدو او د هغې د پایلو د اورېدلو منتظر وو او غوښتل يې چي پوه شي: انحضرت صلى الله عليه وسلم انصارو ته څه وويل چي دومره ژرد هغوی قهر او غم په خوشالي بدل شو.

په دې مطلب باندي د پوهېدلو لپاره د يوه کم سنه خو ځيرک ځوان په لور لاړ او ورته يې وويل: کښېنه او راته ووايه چي ستاسو او رسول اکرم صلى الله عليه وسلم ترمنځ څه تېر شول او هغه صلى الله عليه وسلم تاسو ته څه وويل؟

ابو سعيد وويل: پيغمبر اکرم صلى الله عليه وسلم موږ ته وويل: اي دانصارو ډلې! ولې له ما څخه خفه شوي ياست او دا څه خبري دي چي ستاسو له لوري ماته رسېدلې دي؟ ايا تاسو مخکي گمراه نه واست چي زما په راتگ سره خداى

ابوهريره رضى الله عنه ﴿112﴾

هدايت درته وکړې؟ ايا تاسي نېستمن نه واست، الله تعالى
تاسو غنيان نه کړاست؟ ايا يوله بل سره د بنمنان نه واست،
الله تعالى ستاسو په منځ کي مينه او دوستي رانه وسته؟
موږ وويل: هو! په موږ باندي د الله تعالى زياته مهرباني
او کرم دی.

هغه صلى الله عليه وسلم وويل: قسم په الله تاسو کولای
شئ چي ووايست چي ته موږ ته په داسي حال کي راغلې چي
خلکو درواغ درپوري تړل، خو موږ دې تصديق وکړ، ضغيف
وې موږ در سره ملگري شوو، بې کوره وې، موږ درته پناه
درکړه، بېچاره وې موږ همدردي در سره وکړه. زه هم ستاسو
خبري منم، اې دانصارو ډلې! ايا د ناخيزي دنيا له امله چي ما
ځينو خلکو ته د دې لپاره ورکړه څو يې زړونه واخلم. له
ما څخه خفه شوي ياست په داسي حال کي چي تاسو ته مي
ډېره ارزښتناکه تحفه (اسلام) درکړې دی. اې دانصارو
ډلې! ايا نه خوشحاله کېږئ چي نور له مادي مال او متاع سره
کورو نو ته گرځي؟ قسم له الله چي زما روح يې په اخيتار کي
ده، که دهجرت مسئله نه وای ما خپل ځان يو انصاري باله، که
ټول خلک يو ځای راټول شي او انصار بل ځای، زه دانصارو
په لور ځم، الله تعالى دی په انصارو، دهغوی په زامنو او
لمسيانو رحم وکړي.

اې ابوهريره کله چي خلکو د حضرت رسول اکرم صلى الله
عليه وسلم دا خبري واورېدې، دومره تر تاثير لاندي راغلل

ابوهريره رضى الله عنه ﴿113﴾

چي ډبريې وژړل. بيا له خپلو ځايونو پورته شول او حضرت رسول اکرم صلى الله عليه وسلم ته يې وويل: موږ په دې خوشحال يو چي د الله تعالى رسول زموږ سره دی.

ابوهريره رضى الله عنه هم د ابوسعید د خبرو وروسته وژړل او د انوی تربيتي درس چي حضرت رسول اکرم صلى الله عليه وسلم انصارو ته ورکړی وو، هغه هم زده کړ.

ددې درس په سيوري کي وو چي انصار لوړ ځای، د ايمان او يقين لوړو پوړونو ته وختل او له دنيا څخه بې پروا شول.

د اتم هجري کال په ورستيو کي چي د ابوهريره دوه کلونه د حضرت رسول اکرم صلى الله عليه وسلم سره تېرېدل، له حضرت رسول اکرم صلى الله عليه وسلم سره يې په يو ځای والی کي مختلفې صحنې ليدلې او له هغو څخه يې درس زده کړی وو.

څرنگه ابوهريره رضى الله عنه همېشه له رسول اکرم صلى الله عليه وسلم سره يو ځای وو، هغه صلى الله عليه وسلم وليدل چي ابوهريره د علم او پوهي پوره ذخير، د الله او دهغه د رسول لور ته د خلکو د دعوت کولو وړتيا لري او په ديني امورو باندي دهغوی د پوهولو له وړتيا څخه برخمن دی، تصميم يې ونيو چي هغه له علاء بن حضرمی سره بحرین ته ولېږي، ځکه د بحرین پاچا عاقل او پوه شخص دی په اجتماعي عدالت باندي په خلکو حکومت کوي او څوک چي

ابوهريره رضى الله عنه.....﴿114﴾

ورته پيغمبر عليه سلام د دعوت لپاره ورواستوي دهغه ښه راغلاست وايي.

پيغمبر عليه سلام ابوهريره ته خبر ورکړ چې غواړي هغه له علاء سره بحرين ته ولېږي. ابوهريره د دې خبرې له اورېدلو سخت ناخوښ شو، ځکه واقعاً هم له پيغمبر عليه سلام څخه ليري والى او جدايي ورته سخت کار وو. لومړى يې وغوښتل چې له حضرت رسول اکرم صلى الله عليه وسلم څخه هيله وکړي چې دهغه له لېږلو صرف نظر وکړي، خو بيا يې فکر وکړ هسي نه په دې خبره د نافرمانۍ مرتکب شي او پوهېده چې د حضرت محمد صلى الله عليه وسلم پيروي يوازې په خوښي که نه ده، بلکې د مشکلاتو په وخت کې هم بايد دهغه د دستوراتو اطاعت وشي.

نو ځکه يې انحضرت صلى الله عليه وسلم ته وويل: سره له دې چې له تاسو څخه جلا کيدل راته گران دي، خو زه هغه څه چې ته خوښوي او امر يې کوي، منم.

انحضرت صلى الله عليه وسلم ليک علاء ته ورکړ چې هغه منذر بن ساوى د بحرين حاکم ته ورکړي.

"بسم الله الرحمن الرحيم"

د خداى د رسول محمد له لوري منذر بن ساوى ته!

د خداى سلام دي د حق او هدايت په پيروي باندې وي.

ابوهريره رضى الله عنه ﴿115﴾

په دې وسيله زه تا اسلام ته رادعوت کوم، مسلمان شه چې
سالم و اوسې او همداسي پخپل رعيت باندي حاکم پاته شي
او په دې پوه شه چې ژر به زما دين ټوله دنيا ونيسي...
او هر څوک چې زموږ د لمانځه په څېر لمونځ وکړي او مخ
زموږ د قبلې په لور واړوي او زموږ ذبيحه و خوري هغه
مسلمان دی، له هغو حقوقو به برخمن وي کوم چې موږ
ورڅخه برخمن يو او کوم تکليفونه چې پر موږ دي پر هغه به
هم وي."

او علاء ته يې وويل: که د بحرين پاچا تاسو ومنلاست،
هلته پاتي شي ترڅو زما بل فرمان درته ورسېږي. دهغوی د
شتمنيو صدقه او زکات واخلئ، دهغوی فقيرانو ته يې
ورکړئ. بيا حضرت رسول اکرم صلی الله عليه وسلم علاء ته
سپارښتنه وکړه چې له ابوهريره سره ښه سلوک وکړي.
ابوهريره چې وروستنی خبره له رسول اکرم صلی الله عليه
وسلم څخه واورېده داوه چې ويل يې: "استودعک الله الذی
لا یضیع و دائعہ." تا خدای ته سپارم ځکه هغه څه چې خدای
ته وسپارل شي نه ضایع کېږي.

ابوهريره له خپلي مور سره خدای پاماني وکړه. وروسته
دواړه پیغمبر علیه سلام ته حاضر شول، خدای په امانی يې
ورسره وکړه او د بحرين په لور لاړل.

ابوهريره رضى الله عنه د پیغمبر علیه سلام سره تر جدايي
وروسته ډېر خفه شو، علاء هغه غم او خفگان چې د ابوهريره

ابوهريره رضى الله عنه.....﴿116﴾

په خبره کي ښکاره وو، ليد. هغه ته يې وويل: ولي خفه يې؟
ابوهريره يې په ځواب کي وويل: په خداى قسم چي له پيغمبر
عليه سلام نه له لري والي په بل څه خفه نه يم او نا کرار يم چي
په دې وخت کي به له رسول الله صلى الله عليه وسلم څخه
احاديث وانه ورم.

علاء وويل: خوښ اوسه، ځکه ته د رسول الله صلى الله
عليه و سلام په وړاندي د لوړ مقام څښتن يې او ماته يې ويلي
چي له تاسره ښه رويه وکړم. هر څه چي غواړې ووايه چي
درته ويې کړم.

دې خبرو د ابوهريره رضى الله عنه غم کم کړ او علاء ته يې
وويل: ما دخپل ځان مؤذن غوره کړه او پرېږده چي تر تاسو
وړاندي امين ووايم.

علاء وويل: هر څه چي خوښوې ويې کړه، خوراته ووايه
چي ولي دا دواړه څيزونه خوښوې؟

ابوهريره وويل: د الله له رسول صلى الله عليه وسلم څخه
مي واورېدل: "المؤذن اطول الناس اعناقاً يوم القيامة."
اذان کوونکي به د قيامت په ورځ تر ټولو لوړ وي.

همدارنگه له هغه څخه مي واورېدل چي ويې ويل:
"اذا امن الامام فامنوا، فانه من وافق تامنه تامين
الملائكة غفر له ماتقدم من ذنبه."

ابوهريره رضى الله عنه.....﴿117﴾

يعني كله چي امام امين ووايه، تاسو هم امين ووايست،
حڪه دهر چا امين چي دپر بنستوله امين سره هم مهاله شي،
ٽول گناهونه به يي وبنبل شي.

علاء، له اجراو بدلې سره د ابوهريره ميني په تعجب کي
کړ او دا چي هغه به ورته د پيغمبر عليه سلام احاديث ويل
خوشحاله کېده به او د ابوهريره له ملگرتيا څخه دومره خوښ
وو چي په کالو کي نه ځايېده.

بحرين ته له رسېدلو وروسته منذر بن ساوي ته ورغلل.
علاء د پيغمبر عليه سلام ليک هغه ته ورکړ او اسلام يې ورته
وړاندي کړ.

ابوهريره قران کريم ورته وايه او د پيغمبر عليه سلام
احاديث يې ورته روايت کول. د بحرين پاچا مسلمان شو او
د قوم زياتو وگړو يې ايمان راوړ. علاء د منذر بن ساوي د
اسلام راوړلو خبر پيغمبر عليه سلام ته ورساوه او د اذان په
زړه پوري غږ په ټول بحرين کي په دلانگو شو.

الله اکبر، الله اکبر، الله اکبر، الله اکبر، اشهد ان لا اله الا
الله، اشهد ان لا اله الا الله، اشهد ان محمد رسول الله، اشهد
ان محمد رسول الله، حي على الصلوة، حي على الصلوة، حي
على الفلاح، حي على الفلاح، الله اکبر، الله اکبر، لا اله الا
الله.

ابوهريره رضى الله عنه.....﴿118﴾

خلک د دې اواز په اورېدلو سره په چټکي سره مسجد ته تلل، صفونه يې برابرول، ابوهريره معمولاً د علاء تر شا درېده او لمونځ يې په جماعت سره ادا کاوو.

ابوهريره خو مياشتي په بحرین کې پاته شو، دامهال يې کار يوازي دعوت او تبليغ وو او د اسلام احکام به يې خلکو ته ورزده کول.

د علاء سره په ملګري توب خوشحاله وو، له مندر بن ساوی سره يې په ناسته چي يو شريف او لوړ سړی وو، خوند اخيست او له دواړو يې زياته مينه لیده.

ابوهريره د نهم هجري کال شپږ مياشتي له علاء سره يوځای په بحرین کې تېري کړې. په دې وخت کې يې د الله په لور د خلکو له دعوت څخه له يوې هڅې هم مخ وانه راوو. ډېری وګړي دده او علاء رضى الله عنهم د دعوت په اثر مسلمانان شول. خو ابوهريره رضى الله عنه په بې صبري سره د مدينې د بېرته تلو منتظر او د نړۍ تر ټولو د محبوب ترين انسان تر څنګ د او سپېدلو په هيله وو. همېشه به يې دعا کوله چي خداى هغه ته د مدينې د تګ زمينه اسانه کړي. اخري يې دعا قبوله شوه او حضرت رسول اکرم صلى الله عليه وسلم يو کس د ابان بن سعيد بن عاص په نوم د هغه ځای (بحرين) والى مقرر او له يوه ليک سره ورو لېږه.

پيغمبر عليه سلام په هغه ليک کې له علاء او ابوهريره ﷺ غوښتي وو چي مدينې ته راشي. ټول وجود يې له خوښي ډک

ابوهريره رضى الله عنه.....﴿119﴾

شو، خان يې تيار کړ او د مدينې په لور لاړل. ابوهريره په صفه کي خپل پخوانی ځای ونيو او يو ځل بيا د اهل صفه وو لارښوونکی شو. بيا له پيغمبر عليه سلام سره ملگری او يو ځای شو. کومه مينه او علاقه چي يې له علم سره درلوده، بيا د علم او پوهي په حاصلولو مشغول شو او غوښتل يې هغه څه ترلاسه کړي چي په غيابت کي يې له لاسه ورکړي وو.

پيغمبر صلی الله عليه وسلم د همدې نهم هجري کال په رجب مياشت که له يوه لوی لښکر سره چي مشري يې په خپله په غاړه درلوده، د تبوک په لور حرکت وکړ. ابوهريره هم له رسول الله سره وو، هغه او نورو اصحابو په دې غزوه کي سختي او نه زغمل کېدونکې ستړياوي تېري کړې. ابوهريره په دې جنگ کي زياتي پېښې ياد ته وسپارلې.

دهغو پېښو له جملې څخه چي په حقيقت کي يې لوی پيغام له ځان سره درلود، يوه دا وه چي د تبوک په جگړه کي د مسلمانانو خوا په ختم، ډېر وړي شول او حضرت محمد صلی الله عليه وسلم ته يې وويل: اې د خداي رسول له که اجازه راکړئ موږ خپل اوښان حلالو چي له لوږې خلاص شو. پيغمبر عليه سلام ورته اجازه ورکړه، په دې وخت کي عمر رضى الله عنه رسول الله ته راغی او ويې ويل: يا رسول الله که داسي وشي، زموږ سورلی به کمي شي، له دوی وغواړه چي هرڅه لري څو يې راوړي، تاسو دعا وکړئ او له خدايه

ابوهريره رضى الله عنه.....﴿120﴾

وغواړئ چي په هغوى کي برکت واچوي. اميد دى چي دا مشکل به الله تعالى په دې دعا سره حل کړي.

پيغمبر عليه سلام د حضرت عمر نظرتنه د احترام په سترگه وکتل او امريې وکړ چي خادر دي هوار کړي، له صحابه وو يې وغوښتل چي خپل کم کم خواړه راوړي او يوځاى يې واچوي. يو له يوه موبت دانو سره راغى، بل څه خرما درلوده او هغه بل هم يوه توتېه ډوډى او...

په دې ترتيب هر چا چي څه درلودل په هماغه خادر کي يې واچول.

وروسته انحضرت صلى الله عليه وسلم د دعا لاسونه د الله تعالى درگاه ته پورته کړل اوله خدايه يې وغوښتل چي په دې کم خوراک کي برکت واچوي. بيا يې وويل: خپل لوبښي ډک کړئ، ټولو اصحابو خپل لوبښي له خوراک څخه ډک کړل، تر دې چي په لښکر کي خالي لوبښي پاتي نشو. له هغو خوراکونو يې وخوړل او ماړه شول.

رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل: "اشهد ان لا اله الا الله وانى رسول الله لا يلقى بهما عبد غير شاك فيجب له الجنة" شاهدي ورکوم چي له الله تعالى پرته بل معبود نشته او شاهدي ورکوم چي زه يې پيغمبريم او هر څوک چي د الله تعالى د الوهيت او زما د رسالت په منلو کي شک نه لري او په دې حال کي له الله تعالى سره ملاقات وکړي، جنت ته به داخل شي.

ابوهريره رضى الله عنه ﴿121﴾

د تبوک غزا پای ته ورسېده او حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلم له لښکر سره مدینې ته راغی.

رسول الله صلی الله علیه وسلم د هغه کال د حج په مراسمو کې ابوبکر صدیق رضى الله تعالى عنه امیر ټاکلی وو، ابوهريره له رسول اکرم صلی الله علیه وسلم څخه اجازه وغوښته چې له ابوبکر صدیق سره حج د ادا کولو لپاره مکې ته لاړ شي. ان حضرت صلی الله علیه وسلم ورته اجازه ورکړه. ابوهريره له حضرت ابوبکر صدیق او نورو اصحابو سره یوځای مکې ته لاړ او د حج فریضه یې ادا کړه. همالته ابوبکر صدیق یوه ډله اصحاب وټاکل چې په هغو مراسمو کې چې مسلمانان او مشرکین ټول یوځای وي، ووايي:

اې خلکو، له مسلمان کس پرته به بل څوک جنت ته داخل نه شي او څوک چې لوڅ (برېنده) وي، حق نه لري چې د کعبې طواف وکړي او له دې ورسته به مسلمانان او مشرکین په حج کې سره جمع نشي څوک چې عهد لري، عهد به یې ترهماغه معلومې نېټې پوري وي. څوک چې عهد نه لري تر څلور میاشتې ورسره عهد کېږي.

ابوهريره په منی کې له نورو اصحابو سره یوځای د حاجیانو د څېمو په شاوخوا کې گرځېده او دا مطلب یې هغوی ته رساوو.

لسم هجري کال د رسول اکرم صلی الله علیه وسلم په ژوند کې ارام کال وو. په دې کال کې نه جهاد وشو او نه رسول

ابوهريره رضى الله عنه.....﴿122﴾

اكرم صلى الله عليه وسلم له مدينې څخه بهر ووت. ځكه الله تعالى د عربو ټوله جزيره په اسلام مشرفه كړې وه. دمكې له فتحې وروسته پيغمبر عليه سلام ته له هر لوري زياتې ډلې راتلې او اسلام يې مانه. نو ځكه د دې كال ټولي مياشتې رسول اكرم صلى الله عليه وسلم مدينه كي پاتي شو. پرته له هغو ورستيو مياشتو چي رسول اكرم صلى الله عليه وسلم په كښي د حج الوداع لپاره مكې ته لاړ.

لسم هجري كال، له رسول اكرم صلى الله عليه وسلم سره د ابوهريره رضى الله عنه د يو ځاى كېدو څلورم كال وو. هغه په دې كال كي له رسول الله صلى الله عليه وسلم سره خورا نژدې، د هغه په خدمت كي وو او همدارنگه يادولو ته يې توجه ډېره وه. په تېرو كلونو كي يې دا فرصتونه په لاس نه وو راوړي. په دې كال كي د رسول الله صلى الله عليه وسلم مينه له ابوهريره سره زياته شوي وه او هم هغه مبارك صلى الله عليه وسلم ورته ځانگړې سپارښتنې كولې. چي ابوهريره به يادولې او ورباندي به يې عمل كاوو.

يوه ورځ رسول اكرم صلى الله عليه وسلم ابوهريره ته وويل: "اې ابوهريره پر هېزگار ه اوسه چي ترتر ټولو خلكو عابد ترين شخص شې، قانع اوسه چي تر ټولو خلكو شاكر ترين شې، هر څه چي ځان ته خوښوې د نورو لپاره يې هم خوښ كړه چي مؤمن شې، هر څوك چي دي گاونډي توب

ابوهريره رضى الله عنه.....﴿123﴾

خوښوي دهغه همسايه توب خوښ كړه چي مسلمان واوسي،
 كمه خندا كوه حكه ډېره خندا د انسان زړه وژني."

بيا يې هغه ته د دريو نورو څيزونو سپارښتنه وكړه: اول
 درې ورځي په مياشت كي روژه نيول، د چاښت د دوو
 ركعتونو لمونځ كول، دريم هم تر خوب مخكي د وتر لمانځه
 كول.

ورځ په ورځ د رسول اكرم صلى الله عليه وسلم نصيحتونه
 او سپارښتې، ابوهريره رضى الله عنه ته زياتېدې، كله به يې
 يوه خبره يوازي هغه ته كوله او ورته ويل به يې چي هغه خپره
 نه كړي، ورو ورو دا خصوصي تعليم زيات شو، تردې چي
 ابوهريره رضى الله عنه د اسلام له لويو معلمينو څخه وشمېرل
 شو. له رسول الله صلى الله عليه وسلم څخه د زياتو روايتونو
 په نقلولو كي كله كله خلكو پرې انتقاد كاوو.

د لسم هجري كال د روژې مباركه مياشت راوړسېده.
 حضرت محمد صلى الله عليه وسلم له خپل لومړني عادت
 سره سم چي نور كله به د روژې د مباركي مياشتې لس
 وروستۍ شپې په مسجد كي معتكف كېده سړ كال شل
 ورځي په مسجد كي په اعتكاف كښېناست. په مسجد كي د
 حضرت رسول اكرم صلى الله عليه وسلم له حضور څخه اهل
 صفة خورا خوښ شول، دا خوښي يې په دې نوره هم زياته
 شوه چي رسول اكرم صلى الله عليه وسلم ته به هره ورځ
 جبرائيل عليه سلام راته او د قران كريم يوه برخه به يې

ابوهريره رضى الله عنه.....﴿124﴾

ورباندي نازوله. دوى د وحي په نزول او د جبرائيل عليه سلام
په راتگ پوهېدل.

ابوهريره دا مهال له رسول اکرم صلى الله عليه وسلم څخه
زياته گټه ترلاسه کړه. ځکه هغه هم په مسجد کي معتکف وو.
او د رسول الله صلى الله عليه وسلم تر څنگ يې ژوند کاوو.
يوه ورځ رسول اکرم صلى الله عليه وسلم ورته وويل چي د فطر
هغه صدقې چي مسلمانان يې راوړي په يوه کور کي يوځای
کړي، خويي وروسته رسول اکرم صلى الله عليه وسلم
نېستمنو اصحابو ته ووېشي او ابوهريره يې دهغه کور
مسؤل وټاکه.

هغه به سهار او ماښام هغه کور ته ورته، ليدل به يې چي هر
څه په خپل ځای پراته دي نو دارامي احساس به يې کاوو. خو
متاسفانه يوه شپه يې وليدل چي يوناناشناکس د صدقاتو
کوټې ته داخل شو او له خرماڅخه يې د لوبنو په ډکولو شروع
وکړه. ابوهريره هغه ته ورغی ويې نيو او ورته ويې ويل: تا
رسول اکرم صلى الله عليه وسلم ته بيايم چي جزا درکړي.

هغه کس په غوړه مالي شروع وکړه او په نرمي سره يې
خبري کولې چي زه ضرورت لرم، خو اولادونه لرم، د ډېري
مجبوري له امله دې کار ته اړ شوی يم. د ابوهريره زړه
ورباندي وسوځېد او په دې گمان چي دا سپړی د مجبوري له
امله غلاته اړ شوی دی، خوشی يې کړ.

ابوهريره رضى الله عنه.....﴿125﴾

سهار مهال حضرت رسول اكرم صلى الله عليه وسلم ابوهريره ته وويل: تېره شپه دي له خپل زنداني سره څه وکړل؟ ابوهريره حيران شو او ويې ويل: اي دالله رسول له ماته يې وويل چي سخت ضرورت لرم، زما زړه پري و سوځېد او خوشي مي کړ.

پيغمبر عليه سلام ورته وويل: هغه دروغ درته وييلي دي، ډېر ژر به بېرته درته راشي.

ابوهريره باور وکړ چي هغه سړي به بيا راشي، ځکه رسول الله صلى الله عليه وسلم ورته وييلي وو چي هغه راگرځي. نو ځکه راتلونکې شپه ابوهريره د هغه د نيولو لپاره کمين ونيو. کله چي شپه تياره شوه، هغه سړي راغی د کوټې دروازه يې پرانيسته او د خرما په ټولولو يې شروع وکړه.

ابوهريره ورباندي حمله وکړه، ترگرېوان يې ونيو او ويې ويل: تا ماته نه وويل چي بيا نه راځم.

دا ځل دي حتماً رسول الله صلى الله عليه وسلم ته بيايم، چي د مسلمانانو په منع کي رسوا شې، خو هغه سړي ژبور وو، ويې کولای شوای د ابوهريره عواطف راوپاروي او ځان ورڅخه خلاص کړي.

دوهمه ورځ بيا ورته رسول اكرم صلى الله عليه وسلم وويل: ابوهريره بندي دي څه وکړل؟

ابوهريره رضى الله عنه ﴿126﴾

ابوهريره وويل: هغه له خپلې سختې مجبورې څخه شکايت کاو او ويې ويل: ډېر اولادونه مې وږي دي. ما ورباندي رحم وکړ او خوشی مې کړ.

پيغمبر عليه سلام وويل: هغه درته درواغ ويلې دي او ژر بيا هم راگرځي.

ابوهريره د دريم ځل لپاره انتظار کاو او چي هغه بيا راشي، ويې نيسي او رسول الله صلى الله عليه وسلم ته يې بوزي. ناڅاپه يې وليدل چي د تېرو شپو په څېر راغی، د کوټې دروازه يې خلاصه کړه او په غلا يې شروع وکړه. دا ځل ابوهريره ورباندي لويه چيغه وکړه په هغه يې حمله وکړه، ويې نيو او ويې ويل: دا دريم ځل دی چي ته وايې: بيا نه راځم، خو بيا راشي، نو ځکه يې په يوه لاس تر بازو او په بل تر گږپوان ونيو او په خپل قدرت يې د ځان په لور کش کړ. هغه سړي چي وليدل دا ځل واقعاً کار جدي دی، بله بهانه يې استعمال کړه ترڅو له هغه څخه ځان خلاص کړي. هغه پوهېده چي ابوهريره له علم او پوهي سره زياته مينه لري او علمي مسئلو ته چي په هر قيمت وي غوږ ږدي، هغه ته يې وويل: ما پرېږده، تاته به داسي خبري ونييم چي دهغو په وجه به الله تعالى تاته زيات اجر درکړي.

کله چي ابوهريره "خبري ونييم" جمله واورېده لاسونه يې شل شول او قهري يې له منځه لاړ.

ابوهريره رضى الله عنه.....﴿127﴾

هغه يې خوشی کړ او ويې ويل: ووايه، چي ووينم هغه کومي خبری دي؟ هغه کس د ابوهريره په خواب کي وويل: کله چي بستر ته دخوب کولو لپاره لاړې نو ايت کړسي ووايه . يعني :

﴿اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِّنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَا يَئُودُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ﴾
 اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِّنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَا يَئُودُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ﴾

(دالله تعالى نه سوال هيشوک معبود نشته، ژوندی دی د ټولو سمبالوونکی، نه یې شي را لاندي کولی پرکالي او نه خوب، هم ده دي هغه چي په اسمانونو او په ځمکه کي دي، داسي څوک دی چي سفارش وکړي دهغه خواته مگر دهغه په اجازه سره، پېژني هغه، څه چي د خلکو په وړاندي دي او څه چي د هغوی نه وروسته دي او دا ټول سراسري نه شي را لاندي کولی څه څيز لره دهغه د معلوماتو ځيني مگر څومره چي هغه يې وغواړي، ځايېدل دي دهغه په کړسي کي د ټولو اسمانونو او ځمکي، او گران نه دي هغه ته سمبالول ددې دواړو او هم دی دی د ټولو نه زيات لويي والا)

ابوهريره رضى الله عنه ﴿128﴾

هغه وخت به الله تعالى تاته داسي ساتونكي وټاكي چي تر
سهاره به هيش شيطان ته اجازه ورنه كړي خو تاته نژدې شي.
پيغمبر عليه سلام په ارامي سره دهغه غوږ كي وويل:
بندي دي څه كار وكړ؟

ابوهريره وويل: اي رسول الله ماته يې خو كلمې راوښودې
د هغوى په بدل كي مي خوشي كړ.

پيغمبر عليه سلام وويل: هغه كوم كلمات وو؟
ابوهريره وويل: ايت كړسي يي وويله او ويې ويل چي
دادي.

د لسم هجري كال په پاى كي رسول الله صلى الله عليه
وسلام د حج د فريضې د ادا كولو لپاره له مختلفو قبيلو څخه
وغوښتل چي دهغه سره ملگرتيا وكړي، مسلمانانو د هغه
غوښتنې ته لبيك ووايه.

د ذى الحجه د مياشتې په پاى كي چي په زرهاوو كسه
مسلمانان يې تر شاول د مكې په لوريې حركت وكړ.

دا تر ټولو لويه ډله وه چي ابوهريره په خپل ژوند كي ليدله
او د ژوند تر ټولو مهم سفر يې بلل كېده.

په دې مبارك سفر كي هغه ډېر حيرانووكي څيزونه وليدل.
له هغې جملې څخه له رسول الله صلى الله عليه وسلم سره د
خلكو عقل نه منونكې مينه او محبت او د هغوى راټولېدل د
هغه د مبارك وجود په ډېره باندې.

ابوهريره رضى الله عنه ﴿129﴾

همدارنگه دهغوى دخبرو کولو طريقه له رسول الله سره داسي وه چي دا دوستي يي تعبير کوله .
 خلکو يو له بل سره در رسول الله صلى الله عليه وسلم د اوداسه داوبو په را اخیستلو، په خپلو سرونو او مخونو باندي په اچولو کي سيالي کوله او هغه مهال چي هغه مبارک صلى الله عليه وسلم به سرې منځا و خلکو به دهغه صلى الله عليه وسلم د وينسته مبارک د تر لاسه کولو لپاره يو له بله مخکي والی کاوو .

ابوهريره در رسول الله صلى الله عليه وسلم لويه معجزه ليدلې وه، هغه داچي د سلهاوو قبيلو زړونه چي تر پرون پوري يي يوبل وژل او د يوه اوبل د وينو تېري وو، سره نژدې، يو ځای سره راټول او د هغوى په منځ کي مينه او محبت پيدا کړي .

مکې ته له رسېدلو وروسته ابوهريره له رسول اکرم صلى الله عليه وسلم څخه واورېدل چي ويل يي: اې خلکو کوښښ وکړئ چي مناسک له ما څخه زده کړئ. نو ځکه ابوهريره په پوره توگه څار کاوو چي کوه خبره يا عمل ورڅخه له لاسه ونه وزي. د خلکو د زياتي گڼي گونې په منځ کي، د حضرت محمد صلى الله عليه وسلم د مبارک وجود تر چاپېر، چي کله به ځيني خلک د يوبل په اوږو تلل خود رسول الله صلى الله عليه وسلم خبري واورې او د مبارکي څېري په ليدلو يي برکت حاصل کړي، هغه ته په نژدې کېدلو سره نېکبختي تر

ابوهريره رضى الله عنه.....﴿130﴾

لاسه کړي. ابوهريره سره له دې چې په تکليف کېده، خود حضرت محمد صلى الله عليه وسلم هيڅ خبره او فعل يې له لاسه ورنکړ.

اخر هغه مبارک کاروان د حضرت رسول اکرم صلى الله عليه وسلم تر څنگ د حج مناسک ادا کړل. مسلمانانو په حضرت رسول اکرم صلى الله عليه وسلم پوري اقتدا وکړه او د حج مناسک يې ورڅخه زده کړل. د حضرت محمد صلى الله عليه وسلم سره په يو ځای والی نېکمرغه شول او د حج د مناسکو وروسته خپلو کورونو ته وگرځېدل.

پيغمبر عليه سلام هم له هغو کسانو سره چې له مدينې يې ورسره ملگرتيا کړې وه بېرته مدينې ته لاړ. مدينې ته له راگرځېدلو وروسته ابوهريره وليده چې په دې سفر کې يې له ايمان، يقين، محبت او فقهي څخه ډېر څه زده کړي دي. خود پيغمبر عليه سلام يوې خبرې چې د عرفې په ميدان کې يې کړې وه دی غمگين او عجيب اثر يې ورباندې پرېښود.

پيغمبر عليه سلام په عرفات کې مسلمانانو ته خطاب کړی وو: اې خلکو دا خبرې له ما څخه واورئ، بنايي راتلونکي کال مو ونه وينم.

حضرت ابوهريره به له ځانه پوښتل چې د رسول اکرم صلى الله عليه وسلم له دې خبرې څخه څه مطلب وو؟ ايا پيغمبر عليه سلام ته الهام شوی چې د رحلت وخت يې رارسېدلی؟ او هغه امت له دې څخه وډاراوو؟ څومره لوی

ابوهريره رضى الله عنه ﴿131﴾

مصيبت دى كه رسول اكرم صلى الله عليه وسلم له دې دنيا نه لارشي. همدارنگه له حان سره به يې ويل چي زما لپاره به خومره بد وخت وي چي د هغه له صحبت او يوځاى والى څخه پاتي شم. حكه زه ډېر وخت له رسول الله صلى الله عليه وسلم سره نه وم، تصميم يې ونيو چي له دي وروسته به په پوره ډول هغه صلى الله عليه وسلم ته متوجه او له هغه سره وي، يوه شېبه به هم له لاسه نه ورکوي او په ټول وجود به د رسول الله صلى الله عليه وسلم په خدمت کي وي.

سوالونه يې زيات شول، په څه باندي چي نه پوهېده له انحضرت صلى الله عليه وسلم نه به يې پوښتنه کوله او ويل به يې: ماته توصيه کوه. پيغمبر عليه سلام به هم د هغه سوالونو او غوښتنو ته ځواب وايه.

ډېر وخت تېر نه شو؛ رسول اكرم صلى الله عليه وسلم سخت ناروغ شو، نه يې شواى کولای چي مسجد ته لارشي او امات وکړي. د ناروغي په شپو کي چي يوه ورځ يې لږ حالت ښه وو مسجد ته لار. په منبر کېناست او د الله تعالى تر حمد او ثنا وروسته يې خلک نيکو کارونو ته وبلل او ويې ويل: "اې خلکو يقيناً الله تعالى له خپلو بندگانو هريوه ته واک ورکړى دى چي له دوو لارو يوه غوره کړي يا دنيا او نعمتونه يې، يا آخرت او هغه څه چي له الله تعالى سره دي، هغه صرف هغه څه انتخاب کړي چي له الله تعالى سره دي."

ابوهريره رضى الله عنه ﴿132﴾

ډېرو خلکو فکر وکړ چې د رسول الله هدف له نیکو او صالحو خلکو څخه یو دی، خو ابوبکر رضى الله عنه یې په هدف پوه شو چې مطلب یې خپل ځان مبارک دی، په ژړا یې شروع وکړه او ویې ویل: ځان او مال له تانه قربان کړم. د دې حال په لیدلو د ابوهريره رضى الله عنه غم زیات شو او د ژوند روښنایي ورباندې تیاره شوه، ځکه خو ورځي وې چې د حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلم تر څنګ ناست وو خو د هغه د لیدلو نېکمرغي یې په نصیب نشوه، اهل صفة وو ټوله ورځ د ابوبکر صدیق رضى الله عنه په خبره کې فکر او خبرې کولې.

ابوهريره ابی موهیبه ته چې د رسول الله له خادمانو څخه وو وویل: ایا رسول الله چې څه وویل او ابوبکر یې ځواب ورکړ، مقصد خپله انحضرت صلی الله علیه وسلم وو؟ ابو موهیبه وویل: فکر کوم همداسې ده، ځکه خو ورځي مخکې له دې چې هغه مریض شي، په داسې حال کې چې د شپې یوه برخه تېره شوې وه ماته یې وویل: ای ابو موهیبه! ماته امر شوی دی چې په اهل بقیع باندې استغفار ووايم. زه له هغه مبارک صلی الله علیه وسلم سره لارم، کله چې د مړیو د قبرونو په منځ کې ودرېد داسې دعا یې وکړه: "اسلام علیکم یا اهل المقابر لحناً لکم اصبحتم فيه مما اصبح الناس فيه، اقبلت الفتن کقطع الیل المظلم تتبع اخرها اولها الاخره شر من الاولى"

ابوهريره رضى الله عنه ﴿133﴾

ژباړه : اې د قبرونو خاوندانو پر تاسو دې سلام وي، هغه
 څه چې په تاسو کېږي تر هغو اسانه دي چې په خلکو کېږي،
 فتنو د شپو د تيارو په شان يو په بل پسې هجوم راوړي دی،
 وروستۍ تر پخوانيو ډېرې بدې دي.

بيا يې ماته مخ راواړ او او ويې ويل : اې ابو موهيبة! په د
 نيا او هغې کې د پاته کېدلو او له هغې څخه د تللو او په جنت
 کې د پاته کېدلو کيليانې ماته راکړل شوې دي، زه مختار يم
 چې يوه ورڅخه غوره کړم يا په دنيا کې پاته کېدل او يا د الله
 تعالى ملاقات ته تلل.

ما هغه مبارک ته وويل : يا رسول الله زما مور او پلار دي
 تر تا قربان وي، لمړی په دنيا کې پاته کېدل او بيا جنت تلل ته
 غوره کړه.

ان حضرت صلى الله عليه وسلم وويل : په خداى قسم چې
 ما د هغوى له منځ څخه د الله تعالى ديدار غوره کړى دى.

بيا يې د بقيع د اهل لپاره د بښنې غوښتنه وکړه.
 د هغې ورځې له سهار څخه د رسول الله صلى الله عليه
 وسلم ناروغي او درد شروع شو.

دې ناروغي د رسول الله صلى الله عليه وسلم او صحابه وو
 په منځ کې فاصله واچوله، نو ځکه اصحاب غمگين شول په
 تېره بيا اهل صفه، چې د رسول الله د ديدار ډېر غوښتونکي
 وو او د رسول الله صلى الله عليه وسلم له ناروغتيا څخه ډېر
 نارام شول.

﴿134﴾ ابوهريره رضى الله عنه

ابوهريره چي د رسول الله صلى الله عليه وسلم د ملاقات
 ډېر لېوال وو اخريې جرات وکړ او د ملاقات اجازه يې
 وغوښته، ان حضرت صلى الله عليه وسلم ورته اجازه ورکړه،
 ابوهريره داخل شو، سلام يې واچا وو او ودرېد، ويې ليدل
 چي رسول الله صلى الله عليه وسلم پروت دی، مبارک سريې
 د علي بن ابی طالب په سينه کي ايښی دی او علی رضى الله
 عنه په خپل لاس هغه نيولی دی. کله چي ابوهريره دا حال
 وليد او ښکي يې رواني شوې، رسول اکرم صلى الله عليه
 وسلم ورته په مينه ناک ډول وويل: "نژدې راشه ابوهريره."
 ابوهريره ورنژدې شو تر دې چي د پښو گوتې يې د هغه
 مبارک د پښوله گوتو سره ولگېدې، بيا يې ورته وويل:
 کښېنه. ابوهريره کښېناست.

پيغمبر عليه سلام وويل: "ابوهريره! تاته داسي
 صفتونو د درلودلو توصيه کوم چي تر څو ژوندی يې پرې يې
 نه ږدې."

ابوهريره وويل: "قول در سره کوم چي تر څو ژوندی يم
 ورباندي به عمل کوم."

ان حضرت صلى الله عليه وسلم وويل: "د جمعې په ورځ
 غسل کوه، په اول وخت کي د جمعې د لمانځه لپاره لاړ شه،
 همالته (مسجد کي) له ناوړه کار او بېهوده خبرو څخه ځان
 وساته، تاته په مياشت کي د دريو ورځو د روژې د نيولو
 توصيه کوم، ځکه دا کار د ټول کال د روژې د نيولو په څير

ابوهريره رضى الله عنه.....﴿135﴾

دى، تاته د سهار د وور كعتو سنت لمانخه د اداكولو وایم، هغه مه پرېږده، كه څه هم ټوله شپه دې لمونځ كړى وي، ځكه په هغه كي د عفوۍ او بښني اميد زيات دى.

ابوهريره وويل: اى د الله رسوله د انكتې پټي وساتم او كه يې نورو ته هم ورسوم؟

پيغمبر عليه سلام وويل: نورو ته يې هم ښكاره كړه.

ابوهريره په داسي حال كي رسول الله ته راغى چي خپلي غوښتني يې په لاس راوړي، سترگي يې د رسول الله صلى الله عليه وسلم په ديدا رسې شوې او نوۍ درس يې زده كړې وو، خو ارمان چي نه پوهېده چي دا وروستنى كلمې دي چي له رسول الله صلى الله عليه وسلم څخه يې اوري.

د يوولسم هجري كال د ربيع الاول د مياشتي په دوولسم تاريخ چي د دوشنبې ورځ وه، اهل صفه په خپل ژوند كي تر ټولو له خفه كوونكې، غم لرونكې، تريخي او ناگوارې خبري سره مخ شول، د هغې له اورېدلو سره يې سخت ټكان وخوړ، حيران شول، هغه خبر د رسول الله صلى الله عليه وسلم د وفات خبره وه. نړۍ يې سترگو ته توره تياره شوه، لوى غم او پرېشاني په خپله غېږ كي واخستل، ډېر يې وژړل.

د ابوهريره د غم او خپگان پوښتنه مه كوه، ځكه هغه ته دخپل ځان، دنيا او هغه څه چي په دنيا كي دي دهغوۍ له مينځه تلل اسان وو خو نه د رسول الله صلى الله عليه وسلم وفات.

ابوهريره رضى الله عنه ﴿136﴾

سريې گړپوان کي کښته کړ، هغه لويه ښکېختي له لاسه ورکړې وه، په دې لويه پرېشاني چي ټول جهان يې په غم کي کړ افسوس کاوو.

د رسول الله صلى الله عليه وسلم د وفات خبره لکه چي د ټولو دهستي په زېرمه اور لگېدلې وي، په ښار کې وگرځېد، خلک په منډه مسجد ته راغلل او سره يو ځای شول.

په هغوی حيرت او لوی غم پرېوتلی وو، ټول له دې حيرانوونکې پېښې نا ارامه وو، خو عمر رضى الله عنه له ټولو نا ارامه وو، نو ځکه د خلکو په مينځ کي ودرېد او ويې ويل: اي خلکو رسول الله نه دی وفات شوی.

بيا ابوبکر صديق رضى الله عنه راغی، د رسول الله صلى الله عليه وسلم څېرې ته يې وکتل، باوريې وشو چي رسول اکرم صلى الله عليه وسلم له دې فاني دنيا سره مخه ښه کړې ده، مبارکه څېره يې ښکل کړه او ويې ويل: پلار او مور مې دي تر تا قربان وي، ښه ژوند دي وکړ او ښه وفات شوې.

بيا هغو خلکو ته چي په جومات کي راټول شوي وو ورغی، د الله له حمد او ثنا وروسته يې وويل: الله تعالى په قران کريم کي فرمايلي دي:

﴿وَمَا مُحَمَّدٌ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ أَفَإِنْ مَاتَ أَوْ قُتِلَ انْقَلَبْتُمْ عَلَىٰ أَعْقَابِكُمْ وَمَنْ يَنْقَلِبْ عَلَىٰ عَقْبَيْهِ فَلَنْ يَضُرَّ اللَّهَ شَيْئًا وَسَيَجْزِي اللَّهُ الشَّاكِرِينَ﴾ ال عمران: ۱۴۴

ابوهريره رضى الله عنه ﴿137﴾

ژباړه : او محمد خويو رسول دى، تېر شوو د ده نه وړاندې
 ډېر رسولان. كه دى مړ شو او يا ووژلى شونو تاسو به واورئ
 مخ په شا او څوك چي مخ په شا واورېدل نو هيچېرې به وړان
 نه كړي د الله هېڅ څيز او الله به ثواب وركوي شكر گزارانو ته.
 ددې دوو اياتو له تلاوت وروسته يې هغوى ته وويل: هر
 څوك چي د خداى عبادت كوي، پوه دي شي چي خداى
 ژوندى دى او هر څوك چي د محمد عبادت كوي پوه دي شي
 چي هغه وفات شوى دى.

د ابوبكر صديق رضى الله عنه دې خبرو د خلكو حيرانتيا
 له مېنځه يوړه، د عقل سترگي يې روښانه كړې، ددې لوى
 مصيبت حقيقت يې درك كړ او پوه شول چي رسول الله صلى
 الله عليه وسلم وفات شوى دى.

د حضرت محمد صلى الله عليه وسلم په رحلت سره د هغه
 صلى الله عليه وسلم او ابوهريره څلور كلن يو ځاى والى پاى
 ته ورسېد، د هغو مشكلاتو سره سره چي مخكې يې يادونه
 وشوه هغه څلور كلونه د ابوهريره د ژوند تر ټولو غوره كلونه
 وو. هغه په دې كلونو كې ډېر او ډېر علم تر لاسه كړى وو او
 خپل ژوند يې داسي رسول ته وقف كړى وو چي د علم او
 پوهې غوښتونكى وو.

پيغمبر عليه سلام، ابوهريره د تر ټولو غوره شاگرد او د
 هغوى د تر ټولو پوه په عنوان له علم سره په علاقه او توجه
 پېژاند او په هغه يې مهرباني كوله، له هغه سره يې مينه

ابوهريره رضى الله عنه.....﴿138﴾

درلوده او ورته يې دعا كوله. حتى هغه ته يې په خصوصي ډول علوم وربښودل، له دې لاري د ابوهريره په ياد او د علومو په زده كړه كي لوى توفيق په برخه شو چي د رسول الله صلى الله عليه وسلم د رسالت له نښو څخه يوه ښكاره نښه وه.

د بخرين امير

د حضرت محمد صلى الله عيله وسلم له رحلت وروسته،
صحابه کرام د ارتداد له مسئلې سره چي د عربو د شبه جزيرې
په ډېرو سيمو کي يې سرپورته کړ او له هغو عربي قبائلو سره
مخ شول چي د زکات له ورکولو يې منع وکړه.
صحابه کرام له مرتدينو سره په جنگ کي ښکېل او په لوی
مصيبت واوښتل، زيات شمېر صحابه رضي الله عنه په همدغو جنگونو
کي چي وروسته منع ته راغلل شهيدان شول. په پايله کي
مسلمانان کامياب، مرتدين مات او خلک يو ځل بيا د اسلام

ابوهريره رضى الله عنه.....﴿140﴾

غېږته راوگرځېدل. ابوهريره رضى الله عنه ددې حوادثو شاهد او پکې يې برخه درلوده.

ابوهريره رضى الله عنه له مرتدينو سره په جنگ کې د حضرت ابوبکر صدیق رضى الله عنه ټينګ او نه بدلېدونکى دريځ وليد او پوه شو چې يو شمېر اصحاب د اسامه د لښکر په لېږلو کې مخالفت کوي، نظريې دادې چې د لښکر بايد حرکت ونکړي او د زکات له نه ورکولو سره ونه جنگيږي. ابوبکر صدیق رضى الله عنه د هغوى په وړاندې ټينګ حالت او نه بدلېدونکى دريځ ونيو.

ابوهريره رضى الله عنه د حضرت ابوبکر صدیق رضى الله عنه له اوسپنيز عزم، بې سياله قهرمانۍ، ثبات، يقين او د زړه له اطمینان څخه حيران شو، ځکه ابوبکر صدیق رضى الله عنه داسې خبرې وکړې چې تاريخ په زرينو کړنو کې ځاى کړې، هغه وويل: هغه لښکر چې رسول اکرم صلى الله عليه وسلم د جنگ لپاره لېږلى دى، زه څنگه کولای شم راويې گرځوم؟ که داسې جرئت وکړم، په حقيقت کې به مې په خطرناک کار کې لاس وهلى وي! په هغه ذات قسم چې زما روح يې په لاس کې ده، که ټول عربان زما په وړاندې ودرېږي، د هغه لښکر تر راگرځولو راته غوره ده چې د حرکت امر يې رسول الله صلى الله عليه وسلم صادر کړى دى. قسم په الله، له هغو کسانو سره چې د لمانځه او زکات تر منع په فرق باندي قايل شوي دي و جنگېږم، ترڅو چې د اوبن هغه پرې چې رسول الله ته يې

ابوهريره رضى الله عنه.....﴿141﴾

وركاوو، ماته رانكړي، له هغوى سره به مبارزه وكړم، سره له دې چې د وحي راتگ بند شوى او د خداى دين پوره شوى زه څرنگه كولاى شم ژوندى واوسم او ووينم چې د الله دين ته تاوان رسېږي؟! د مرتدينو له ماتې وروسته ټولو اصحابو د ابوبكر صديق رضى الله عنه په لور والي اعتراف وكړ. ابوهريره د ابوبكر صديق رضى الله عنه ټينگوالى هېڅكله هير نه كړ او هغه يې خپلو شاگردانو او نورو خلكو ته وايه.

يوه ورځ چې د ارتداد ورځي يې په زړه شوې، ملگرو ته يې داسې وويل: په الله قسم چې له هغه پرته بل معبود نشته كه ابوبكر خليفه شوى نه واى، نو دين به له مينځه تللى وو او د الله تعالى عبادت به په دې خاوره كې نه كېده. دا قسم يې څو ځله تكرار كړ، ورپسې يې وويل: رسول الله صلى الله عليه وسلم، اسامه له اووه سوه لښكر سره د شام په لور له روميانو سره جگړې ته ولېږه، كله چې هغه او لښكري يې ذى خشب ته ورسېدل، حضرت رسول اكرم صلى الله عليه وسلم وفات شو، د مدينې د شاوخوا خلك د دې خبرې له اورېدلو وروسته مرتد شول. د پيغمبر عليه سلام اصحاب ابوبكر رضى الله عنه ته ورغلل او ويې ويل: د مدينې د شاوخوا اعراب مرتد شوى دي، د اسامه لښكراو وگرځوه چې له مرتدينو سره وجنگېږي او د روم له سفر نه يې مخ راواړوه.

ابوبكر وويل: په الله قسم چې له هغه پرته بل معبود نشته، هغه لښكر چې رسول الله صلى الله عليه وسلم د روميانو په

ابوهريره رضى الله عنه ﴿142﴾

لور لېږلى دى، راوبه يې نه گرځوم او هغه ډله چې د رسول الله صلى الله عليه وسلم په لاس تړل شوې ده، جدا به يې نه کړم. بيا يې امر وکړ چې د اسامه لښکر دي د روم په لور خپل سفر ته ادامه ورکړي، هيڅ قبيله نه وه مگر دا چې غوښتل يې چې مرتد شي. له دې سره به يې يو بل ته ويل: که دې مسلمانانو قدرت نه درلودای، نه يې شواى کولای چې د روم په لور په دومره عظمت سره لښکر وليږي، موږ صبر کوو چې هغوى له روميانو سره و جنگيږي، بيا د هغوى په وړاندې خپل تصميم نيسو.

د اسامه لښکر د روم په لور لاړ، له هغوى سره يې جنگ وکړ او د هغوى له ماتې او ورک کولو ورسته بېرته خپل هيواد ته روغ رمته راغى.

د عربو مختلفې قبيلې د دې مېړانې او استقامت په ليدلو سره مجبور شول چې په اسلام ثابت پاتې شي، له هغې جملې څخه چې مرتد شوي وو د بحرين خلک وو، ځکه د هغوى صالح پاچا منذر بن ساوى د رسول الله صلى الله عليه وسلم له رحلت لږ مخکې له دې نړۍ څخه سترگې پټې کړې وې.

المنذر بن النعمان بن المنذر په الغرور ملقب دهغه په ځاى کښېناست، دهغه ځاى خلک يې ارتداد ته وهڅول، خلک مرتد شول او د خپلې خبرې د روغوالى لپاره يې داسې دليل وایه چې که محمد پيغمبر وای نه به وفات کېده.

ابوهريره رضى الله عنه.....﴿143﴾

د جواشي په نوم يو كليوال ځوان دهغوى له مېنځ څخه پورته شو او د يوه بل شريف او لوى شخص امجارود بن المعلى په همت چي په اسلام پاته وو خلكو ته په خطاب كي داسي وويل: "اي د عبد القيس ډلې، زه له تاسو نه سوال كوم كه پري پوه واست جواب راته ووايست او كه نه واست ورباندي پوه نو حد اقل چوپ كېنېنئ او زما خبري ومنئ." ورته ويې ويل: پوښتنه وكړه.

هغه وويل: ايا الله تعالى له رسول الله مخكي نور رسولان نه وورالېولي؟
هغوى وويل: هو.

ده ورته وويل: تا سو هغه ليدلي او كه يې يوازي له وجود څخه خبر شوي ياست؟
دوى ځواب وركړ: هغه مونه دي ليدلي، يوازي دهغوى له راتگ څخه خبر شوى يو.

ده ورته وويل: هغه پيغمبران چېرته لاړل؟
دوى وويل: هغه مړه شوي دي.

ده ورته وويل: محمد هم دهغوى په څېر يو پيغمبر وو او اخرو فات شو، زه شاهدي وركوم چي له الله پرته بل معبود نشته او محمد د الله رسول دى.

دا وخت ټولو خلكو په يوه غږ وويل: موږ هم شاهدي وايو چي له الله پرته بل معبود نشته او محمد د الله رسول دى او اې ځوانه ته زموږ تر ټولو غوره او لوړ شخص يې.

ابوهريره رضى الله عنه.....﴿144﴾

په همدې ترتيب مسلمانان په اسلام ټينگ ودرېدل او د مرتدينو محاصرې يې وزغملې.
حضرت ابوبکر صديق رضى الله عنه علاء بن حرمى د بحرين حاکم وټاکه، هغه ته يې وويل چي د هغه ځای له مرتدينو سره وجنگېږه، ابوهريره رضى الله عنه هم له هغه سره ملگرى وو.

علاء د مسلمانانو د سپاره نظام له سپارس تنو سره له مدينې څخه د بحرين په لور مخه کړه.

په لار کي يې له مسلمانانو وغوښتل چي د هغه سره مرسته وکړي او ورسره يوځای لاړ شي. يو شمېر يې غږ ته لبيک ووايه او له هغه سره د بحرين په لور روان شول. علاء بحرين ته له رسېدلو وروسته له مرتدينو سره جنگ وکړ. الله تعالى هغه په مرتدينو باندې کامياب او لوى موفقيت يې په برخه شو، يو ځل بيا د بحرين خلک د اسلام په غېږ کي ولوېدل. ابوهريره په هغه جنگ کي ډېره مېړانه وښوده، همدارنگه د غيبي مرستو ليدلو يې يقين نور هم پوخ کړ.

علاء متقي او پرهېزگار سړى وو، څرنگه چي ابوهريره لیده چي دعا يې قبلېږي او الله تعالى ورسره مرسته کوي نو ځکه نور هم ورباندې گران شو.

ابوهريره وايي: موږ له علاء سره يوې وچي او بې کښته ځمکي ته لاړو، هلته مو اوبه ختمې شوې، خپل مشکل مو علاء ته ووايه، هغه وويل: دوه رکعت له مونځ وکړئ، بيا يې

ابوهريره رضى الله عنه ﴿145﴾

دعا وکړه. ناڅاپه يوه وريپځ رابښکاره شوه او باران واورېد. ټولو اوبه وڅښلې او لوبښي موله او بوڅخه ډک کړل، کله چي د سمندر غاړي ته ورسېدو ويې ويل: د الله په نوم سمندر ته داخل شئ. ټول د الله په نامه درياب ته داخل شول او له هغه څخه تېر شوو، په الله قسم اوبو حتی زموږ د اوبانو پښې خېشتې نه کړې، خلک د مسلمانانو له دې کار څخه حيران شول او هرځای به پرې غږېدل، تردې چي له دې امله يو مسيحي راهب د مسلمانانو سيمي ته راغی او د اسلام په مبارک دين مشرف شو.

ابوهريره وايي: هغه ته مي وويل، ستا د اسلام راوړلو باعث څه شی شو؟

راهب وويل: دهغو نښانو په خاطر چي ومي ليدي، يقين مي حاصل شو چي حق له تاسو سره دی او وډارېدم چي که له اسلام څخه مخ واړوم، هسي نه الله تعالی مي څېره مسخه کړي، نو ځکه مسلمان شوم.

ابوهريره د حضرت ابوبکر صديق رضى الله عنه د خلافت په مهال په بحرين کي له علاء سره ژوند کاوو، د خلکو لپاره يې اذان کاوو، هغوی ته يې قرآن کریم ورزده کاوو، د اسلام احکام يې ورته بيانول. په دغو شپو کي يې ناڅاپه د حضرت ابوبکر صديق رضى الله عنه د وفات خبر تر غوږ شو. دې خبري هغه ته ټکان ورکړ او ډېر ورڅخه متاثر شو. ځکه د حضرت ابوبکر صديق د خلافت زيات وخت نه و تېر شوی او

ابوهريره رضى الله عنه ﴿146﴾

په داسي حال کي چي د اسلام پايو ته يې چي د مرتدينو د قيام په اثريوه اندازه لږېدلې وې، استحکام ورکړ، د دې فاني دنيا څخه لاړ او د خلافت امانت يې د حضرت عمر بن الخطاب رضى الله عنه په غاړه واچاوه.

حضرت عمر رضى الله عنه د مسلمانانو د غوره خليفه لپاره بهترين ځاى ناستى وو.

ابوهريره د حضرت عمر له خلافت څخه زيات خوښ شو، ځکه هغه يې له حضرت ابوبکر صديق رضى الله عنه وروسته د خلافت لپاره تر ټولو غوره باله، نو يې په دې اړه د بحرين خلکو ته وويل: ما له رسول الله صلى الله عليه وسلم نه واورېدل چي ويل يې: ابوبکر ښه سړى دى، عمر ښه سړى دى.

همدارنگه له هغه مي واورېدل چي ويې ويل: الله تعالى د عمر په ژبه او زړه باندې حق جارى کړى دى.

څه وخت نه وو تېر شوى چي د حضرت عمر رضى الله عنه ليک علاء بن حضرمي ته ورسېد، په هغه ليک کي علاء ته امر شوى وو چي بصري ته لاړ شي، د هغه ځاى حاکميت په غاړه واخلي، په ليک کي ليکل شوي وو چي د عتبه بن غزوان کار مي تاته وسپاره او پوه شه چي ته د مهاجرينو په هغو خلکو مقدم کېږي چي د الله تعالى لطف د هغوى په حال تر ټولو مخکي شوى دى. هغه مي په دې خاطر نه دى ايسته کړى چي وړ سړى نه وو بلکي گمان مي وکړ چي ستا وړتيا تر

ابوهريره رضى الله عنه ﴿147﴾

هغه زياته ده. نو د هغه حق وپېژنه او احترام ورته ولره. له تا مخکې مې دامسؤوليت د بل چاپه غاړه واچاوه، خو متاسفانه مخکې له دې چې بصرې ته لاړ شي، له دې دنيا نه يې رحلت وکړ. که الله تعالى وغواړي چې ته دامسؤوليت په غاړه واخلي او عتبه همداسې پاته شي نو هر څه چې خداى تعالى وغواړي عملي به شي. په هر حال کي حکم د الله تعالى له لوري دى، د هر څه چې الله اراده وکړي کېږي.

علاء د بصرې په لور حرکت وکړ، ابوهريره او نور ملگري چې له مدينې ورسره ملگري وو، له ځان سره يې ملگري کړل، خو د الله تعالى رضا داسې وه چې هغه هم د لارې په منع کي رحلت وکړ، ملگري يې له دې پېښې سخت غمگين شول.

ابوهريره وايي: موږ په داسې ځاى کي وو چې هلته اوبه نه وې. الله تعالى ورپېځ راوسته او باران وورېد. موږ د علاء جنازې ته د باران په اوبو غسل ورکړ او هغه مو په داسې قبر کي چې په خپلو تورو مو کښلى او د لحد درلودونکي وو خښ کړ او خپلي لارته مو ادامه ورکړه.

دومره لار مو لانه وه وهلې چې دهغې سيمي له يوه کس سره مخ شوو او کيسه مو ورته وکړه، هغه وويل: دا ځمکه مړي بېرته راباسي، ښه داده چې د علاء جسد راوباسئ او څو ميله ليري يې خښ کړئ، ترڅو د درندگانو له خطر او دهغه د له منځه وړلو مخه ونیول شي.

ابوهريره رضى الله عنه ﴿148﴾

په اتفاق سره د دې کار د سرته رسولو لپاره هغه ځای ته وگرځېدو خو هغه ځای ته له رسيدلو وروسته مو په حيرانوونکي ډول دهغه جنازه هملته پيدانکړه. يوازې هلته مويو نور وليد چي ځلېده، نو ځکه مو دوباره دهغه په قبر خاوره واچوله او يقين مو وکړ چي دهغه جنازه الله تعالی ساتلې ده.

د بصرې سفر د ابوهريره رضى الله عنه لپاره د علاء په نشتوالي کي ډېر گران وو. بېرته بحرين ته لاړ او په خپل پخواني کار ولگېد. له هغه وروسته عمر رضى الله عنه ورته ليک وليکه او له ابوهريره يې وغوښتل چي دهغه ځای د خلکو امامت په غاړه واخلي او د هغوی په اختلافاتو کي منځگريتوب وکړي. د بحرين نوی امير قدامه بن مظعون نومېده، چي د حضرت عمر له لوري دهغه ځای د خلکو لپاره غوره شوی وو. په هغه باندې ابوهريره گران وو، په کارونو کي يې ورسره مشوره کوله او دهغه له علم، پوهي او پرهيزگاري يې گټه اخيسته. خو ابوهريره رضى الله عنه د رسول الله صلى الله عليه وسلم د بنار مينه درلوده. څرنگه چي ډېر وخت ترې لري شوی وو، نو ځکه د رسول الله صلى الله عليه وسلم د مبارکي حجرې مخ ته د درېدلو ليوال وو. همدارنگه دخپلي مورد ليدلو هيله يې هم درلوده چي په مدينه کي يې يوازي پرې ايښي وه. له دې امله يې د بحرين له

ابوهريره رضى الله عنه.....﴿149﴾

امير څخه اجازه وغوښته، د مدينې په لور لاړ خو خپلي هيلي ته ورسېږي او خپله اړتيا پوره کړي.

د حضرت عمر بن الخطاب رضى الله عنه په وړاندي ودرېد او د بحرین د وضعیت حال یې ورکړ، د خپل راتګ موخه یې ورته وویلله، له هغه یې وغوښتل چې ده ته په مدينه کې د پاته کېدلو اجازه ورکړي او بېرته بحرین ته لاړنه شي. عمر فاروق رضى الله عنه ومنله او اجازه یې ورکړه چې په مدينه کې پاتې شي.

ابوهريره ډېر خوښ وو چې يو ځل یې بيا د رسول الله په ښار کې د اوسېدلو چانس لاس ته ورځي. ځکه هغه له یمن څخه دې مقدس ښار ته هجرت کړی وو خو په دې ښکلي او پاک ښار کې ژوند وکړي. له هغه وروسته چې به له مدينې لري کېده پرېشانه کېده به او د ويرې احساس به یې کاوو، ځکه هغه خپله خوشحالي يوازې په مدينه کې پيدا کړې وه. ابوهريره رضى الله عنه په صفه کې خپل پخوانی ځای پرېښود او د اوسېدلو لپاره یې نوې ځای غوره کړ، ځکه هلته صفه اوس نه وه او اهل صفه چې زړونه یې په رسول الله صلی الله علیه وسلم راټول وو، سره وشیندل شول، په بېلابېلو ښارونو کې تیت، په جهاد او د اسلام د مبارک دین په خپرولو بوخت وو.

د ابوهريره رضى الله عنه لپاره د صفې د ښکلو او غم لرونکو خاطراتو پرته بل څه پاتې نه وو. يوازيني څيز چې دی

ابوهريره رضى الله عنه.....﴿150﴾

يې خوشحاله ساتلى وو در رسول الله صلى الله عليه وسلم
مباركه روضه وه، چي هره ورځ به يې سترگي پرې لگېدې.
هغه ټول لمونځونه د امير المؤمنين عمر بن الخطاب تر شا
كول او هيڅ لمونځ يې له لاسه نه وركا وو. همېشه به دهغه په
مجلس كي ليدل كېده، خبرو ته به يې غوړنيو او مشورې به
يې وركولې. حضرت عمر رضى الله عنه هم د حضرت
ابوهريره د زياتي پوهي او علم له امله ورته احترام درلود.

د حضرت عمر فاروق د خلافت په مهال ډېر ځايونه فتح او
د اسلام تر بيرغ لاندې ځمكه ډېره پراخه شوه، هره ورځ د هغو
كسانو شمېر زياتېده چي په اسلام به مشرف كېدل. نو ځكه
عمر رضى الله عنه امانتدارو حاكمانو او پوهانو ته ضرورت
درلود، چي و كولاى شي مختلفي سيمي اداره كړي. د دې
موخي لپاره يې چي په كومو خلكو باور درلود، راويې
غوښتل او ورته ويې ويل: زه له تاسو هيله لرم چي د اسلامي
قلمرو په اداره كولو كي راسره مرسته وكړئ او كه تاسو له
ماسره مرسته نه كوئ، نو څوك به له ماسره مرسته وكړي.

هغوى د امير المؤمنين په ځواب كي وويل: موږ ستا
فرمانبردار يو. تر ټولو وړاندي عمر رضى الله عنه ابوهريره
ته متوجه شو او ورته ويې ويل: اې ابوهريره ته بحرين ته لاړ
شه او سړ كال مهاجر واوسه.

بيا يې نورو ته مخ واړاوو او د يوه ښار لپاره يې غوره كړل،
هغوى ته يې خپل امر ووايه او نصيحت يې ورته وكړ. امريې

ابوهريره رضى الله عنه.....﴿151﴾

ورته وکړ چي څومره ژر کړېي تعين شويو ځايونو ته ځان ورسوي او د مسلمانانو اموري په خپل لاس کي واخلي. ابوهريره په غاړه وراچول شوي مسؤليت نارام کړ ځکه هغه غوښتل چي په مدينه کي پاته شي او پاتي علم د رسول اکرم صلى الله عليه وسلم له صحابه وو زده کړي، بيا ځان له نورو ټولو قيدونو خلاص او يوازي د خلکو په تعليم کي مشغول شي. غوښتل يې چي حضرت عمر رضى الله عنه ته ووايي څو دا مسؤليت يې له غاړي واړوي، خو ډارېده هسي نه دا کار د هغه د ځورېدلو سبب شي.

سره له دې چي له دې پېشنهاد څخه خوښ نه وو خو بې دې يې کومه چاره نه درلوده، ځکه چي له پيغمبر عليه سلام سره يې بيعت کړی وو چي په اساني او سختي کي به د هغه څه اطاعت کوي چي وايي وري. له دې امله يو ځل بيا بحرين ته لاړ او د هغه ځای د خلکو د پېر پوري ښه راغلاست سره مخ شو. ځکه د بحرين خلکو هغه وړاندي لا پېژاند، د هغه د نيکې رويې، زياتي پوهي او علم له امله ورباندي گران وو. ابوهريره د هغه ځای د امير په صفت هلته ژوند کاوو او د هغه ځای سرحدات يې د دښمنانو له لاس وھني و ساتل.

په لمانځه کي امام وو، د هغوی په اختلافاتو کي يې منځگريتوب کاوو، اسلام يې ورزده کاوو او په نيکه رويه کولو يې د خلکو په زړونو کي ځای ونيو. همېشه به له عمر رضى الله عنه سره په اړيکه کي وو، له هغه به يې په هغو

ابوهريره رضى الله عنه ﴿152﴾

امورو کي پوښتنه کوله چي ده به فتوا پکي ورکوله، خو په دې اړه د هغه په رايه او نظر وپوهېږي.
 ځکه ډارېده چي هسي نه خلک د دې صحنې په ليدلو د خپلو حاکمانو بي احترامۍ وکړي.

له يو څه وخت وروسته حضرت عمر ته خبر ورسېد چي ابوهريره د ډېري شتمني څښتن شوی دی. عمر رضى الله عنه هغه ته پيغام واستاوه او ځان ته يې وروغوښت.

ابوهريره مدينې ته راغی په داسي حال کي چي شل زره درهم يې له ځان سره درلودل، عمر رضى الله عنه ورته وويل: په چا دي ظلم کړی دی؟ ابوهريره وويل: نه. عمر رضى الله عنه وويل: څومره پيسې دي له ځان سره راوړې دي؟ ويې ويل: شل زره درهم. عمر رضى الله عنه وويل: دا پيسې دي له کومې لاري لاس ته راوړې؟ هغه وويل: تجارت مي وکړ. عمر رضى الله عنه وويل: خپله لومړنۍ سرمايه له هغوی څخه درواخله او پاته پيسې بيت المال ته وسپاره.

ابوهريره د امير المؤمنين له دې امر څخه ډېر غمگين شو، ځکه هغه پيسې يې له مشروع لاري او په ډېر تکليف سره لاس ته راوړې وې، نو ځکه يې له عمر رضى الله عنه سره بحث وکړ، عمر رضى الله عنه ته قهر ورغی او بيا يې ورته وويل: دا مال دي له کومه لاس ته راوړی دی؟

ابوهريره وويل: هلته چي لارم، اس مي واخيست، هغه مي وساته، الله تعالی رحم را باندې وکړ، هغه يو په بل پسې نور

ابوهريره رضى الله عنه ﴿153﴾

وزېږول او ما دهغوى له خرڅ خڅه دا پيسې په لاس راوړې دي.

دې ځواب عمر رضى الله عنه قانع نه کړ، سرمايه يې ترې جدا کړه او پاته پيسې يې بيت المال ته وسپارلې. ابوهريره پرېشانه خپلې مور ته ورغى او هغه يې له هغه څه څخه خبره کړه چې ورباندي تېر شوي وو. موريې وويل: خداى تعالى دى عمر رضى الله عنه وېښي. دې خبرې ابوهريره حيران کړ. دهغې ورځې د سهار د لمانځه ورسته يې عمر رضى الله عنه ته داسې دعا وکړه: يا الله!! امير المؤمنين وېښه. څرنگه چې ابوهريره وليدل چې عمر رضى الله عنه له خپلو ټولو حاکمانو سره همدا سې رويه کوي، يوازي دى نه دى چې پيسې يې ترې واخستې او بيت المال ته يې ورکړې. ځان يې دلاسا کاوو. دا د عمر رضى الله تعالى عنه سياست وو چې د احتياط په پورونو يې ځاى درلود او د اميرانو مالونه به يې له دې وېرې له هغوى څخه اخيستل چې هسې نه د حرمت شک پکې موجود وي او هغوى ته به يې غوره څيز ورکاوو چې دهغوى د تسکين سبب شي.

ابوهريره رضى الله عنه له دې څخه د خوښې احساس کاوو چې مدينې ته راغلى دى او تصميم يې ونيو چې په مدينه کې پاتې او په پوره ډول په تعليم او تعلم مصروف شي، خو له يو څه وخت ورسته بيا حضرت عمر رضى الله تعالى عنه

ابوهريره رضى الله عنه.....﴿154﴾

همكاري ته وباله. ابوهريره حيران شو او په مختلفو بهانويي
خان د مسؤليت څخه خلاص اوو.

امير المؤمنين هم مجبور شو او دهغه عذريي ومانه.
ابوهريره وايي: له هغه وروسته عمر رضى الله عنه راته خو
ځله وويل چي زما سره همكاري نه كوي؟ ما ورته وويل چي
نه.

هغه راته وويل: له تا څخه غوره شخص وو، مسؤليت يي
منلى او كاريي كړى دى، هغه حضرت يوسف عليه سلام وو.
ورته ومي ويل: يوسف عليه سلام پيغمبر او د پيغمبر
زوى وو. خو زه د عادي مېرمني زوى يم او له څو شيانو څخه
په وېره كي يم، يعني ډارېم چي هسي نه په ناپوهي كي څه
ووايم، بې صبره حكم وكړم او ډارېم چي په شامي بار
كېنښودل شي او په ښكښلو مي عزت له مينځه لاړ شي او
مال مي له لاسه ووزي.

ابوهريره رضى الله عنه په دې ماهرانه عذرونو په ښارونو
كي له كار كولو څخه ځان وژغوره، له ټولو شيانو يي لاس
واخيست، خود مسلمانانو معلم شي.

بنوونكى صحابي

ابوهريره د پيغمبر اكرم صلى الله عليه وسلم له رحلت وروسته، نژدې پنځوس كاله ژوند وکړ. په دې موده كې يې كاريوازي دخلكو تعليم او په ديني مسائلو د هغوى خبرول ؤ.

هغه حديثونه چي په خپله يې له رسول اكرم صلى الله عليه وسلم څخه اورېدلي وو يا يې د هغه د حيات په مهال له صحابه كرامو رضى الله عنهم څخه اورېدلي وو او يا هم د هغه مبارك د وفات وروسته يې له صحابه وو څخه زده كړي وو، خلكو ته به يې ورزده كول، بل هېڅ كار ته يې تردې كار ترجيح نه وركوله او په ريښتيا چي هغه بنوونكى صحابي وو. په حقيقت كې هغه د مسلمانانو دوو نسلونو يعنې صحابه وو او تابعينو ته علم وروښود. د لومړۍ پېړۍ د دوهمې نيمايي اسلام امامان د هغه شاگردان وو، په دې

سربيره په زرهاوو عامو خلکو ورڅخه نبوي حديثونه زده کړل. ابوهريره رضى الله عنه له راشده خلفاوو نه زيات د حضرت معاويه هم مهاله وو، زياتو اسلامي ښارونو ته يې سفرونه وکړل، مهم اسلامي مرکزونه يې وليدل خو اصلي مېنه يې د رسول الله صلى الله عليه وسلم ښار يعني مدينه وه. مدينه هغه ښار وو چي ابوهريره رضى الله عنه ډېر خوښاوه او له هجرت وروسته ترڅو چي له دې نړۍ څخه يې رحلت کاوه، دخپل عمر زياته برخه يې په همدې ښار کي تېره کړه.

د حضرت عمر رضى الله عنه په وخت کي چي په مدينه کي مېشت شو، ډېر وخت به يې خلکو ته حديثونه بيانول، له هرې موقع به يې استفاده کوله او ويل به يې: له رسول الله صلى الله عليه وسلم نه مي واورېدل چي ويل يې: يا رسول الله وفرمايل او يا يې داسي حديث يې ماته ووايه.

حضرت عمر رضى الله عنه چي به ليدل ابوهريره رضى الله عنه په دې کار عادت شوى او ډېر وخت خلکو ته حديثونه وايي، ورته ويې ويل: له حديثونه نقل کوه. خو ابوهريره رضى الله عنه نه شواى کولای چي غلى کښېني، ځکه هغه فکر کاوه، هغه پوهه چي يې زده کړې ده، يو امانت دى چي خلکو ته يې رسول واجب دي، باوريې درلود چي هر څوک له ديني امورو څخه زده کړه ولري په هغه فرض دى چي هغه نورو ته وښيي. نو ځکه څنگه چي يې عادت وو همداسي يې د حديثونو د ويلو لړۍ جاري وساتله، عمر رضى الله عنه څو

ابوهريره رضى الله عنه ﴿157﴾

عُله له دې کار څخه رامنځ کې خو هغه توجه نه ورته کوله. اخر عمر رضى الله عنه قهرجن شو او هغه يې سخت ملامت کړ او ويې ويل: که د حديثونو روايت کول پرېږدې، خپل ځای (دوس) ته به دې واستوم.

له هغې نېټې ورسته ابوهريره رضى الله عنه د رسول الله صلى الله عليه وسلم کم حديثونه بيانول. يو څه وخت په دې حال تېر شو، البته عمر رضى الله عنه غوښتل چې ابوهريره وپوهو چې که محدث په اشتباه، دروغو او يا قصد سره حديث رسول الله صلى الله عليه وسلم ته منسوب کړي، په اخرت کې به يې پايله خرابه وي او هسي نه هغه (ابوهريره رضى الله عنه) گناهکار او په اخرت کې د سزا وړ وگرځي، هغه يې د زياتو حديثونو له روايت کولو څخه منع کاوو، نو ځکه يې ابوهريره خپل ځان ته و باله او ورته ويې ويل: اې ابوهريره رضى الله عنه! هغه ورځ چې زه له رسول الله صلى الله عليه وسلم سره د پلاني په کور کې وم، ته هلته وې؟ ابوهريره رضى الله عنه وويل: "هو او پوهېږم چې ولي له مانه په دې اړه پوښته کوې."

رسول الله صلى الله عليه وسلم په هغه ورځ وفرمايل: هر څوک چې قصداً درواغ ماته منسوب کړي، خپل د استوگني ځاي يې د دوږخ په اور کې تيار کړ.

حضرت عمر رضى الله عنه د دې جملې له اورېدلو تعجب وکړ او حيران شو، د ابوهريره رضى الله عنه په قوي حافظه او

ابوهريره رضى الله عنه ﴿158﴾

ديني ساتنه يې باور راغی او هغه ته يې وويل: اوس لاړ شه او حديث بيان كړه.

څرنگه چي عمر رضى الله عنه په مختلفو مناسبتونو كي ليدل چي ابوهريره له نورو څخه په ښه ډول احاديث ياد كړي دي نو اعتبار به يې ورباندي زياتېده.

يوه ورځ حسان بن ثابت په مسجد كي شعر وايه، عمر رضى الله عنه دهغه له څنگه تېر او په قهر جن ډول يې ورته وكتل. حسان وويل: ما مخكي هم د رسول الله صلى الله عليه وسلم په وړاندي شعر زمزمه كړى دى. خو رسول الله صلى الله عليه وسلم له ماسره داسي رويه نه ده كړې؟ بيا يې مخ ابوهريره رضى الله عنه ته كړ او ويي ويل: تاته دي په خداى قسم وي چي له رسول الله صلى الله عليه وسلم څخه دي نه واورېدل چي ويي ويل: زما له لوري جواب وركړه او يا الهي دهغه مرسته په روح القدس سره وكړه.

ابوهريره رضى الله عنه وويل: هو.

د ابوهريره رضى الله عنه د شهادت د اورېدلو وروسته، عمر رضى الله عنه دهغه د قبلولو پرته بله لار نه درلوده.

يوه ورځ يوه مېرمن چي خالونه يې وهل د حضرت عمر رضى الله عنه حضور ته راوستل شوه. عمر رضى الله عنه پورته او ويي ويل: تاسو ته دي په خداي قسم وي، له تاسو نه چا د حضرت رسول اكرم صلى الله عليه وسلم څخه دخال وهلو په اړه كومه خبره اورېدلې ده؟

ابوهريره رضى الله عنه.....﴿159﴾

ٽول غلي شول. ابوهريره رضى الله عنه ولاڻ شو او وييل: اي امير المؤمنين! مالہ رسول الله څخه واورېدل چي وييل: مه خالونه وهئ او مه چاته اجازہ ورکوي چي ستا سو پر بدن خالونه ووهي.

يوه بله حادثه کي چي حضرت عمر رضى الله عنه له نورو اصحابو سره يوځاي د عمرې د ادا کولو لپاره د مکې په لور روان وو. په لار کي تېز باد شروع شو. عمر رضى الله عنه خپلو څنگلورو ته وويل: له تاسو څخه کوم يوه له رسول الله صلى الله عليه وسلم څخه د باد په باره کي حديث اورېدلى دى؟ چا جواب ورنکړ. ابوهريره رضى الله عنه خبر شو چي حضرت عمر رضى الله عنه داډول سوال کړى دى، د خپلي سورلي چټکتيا يې زياته کړه چي کله حضرت عمر رضى الله عنه ته ورسېد وييل: "اي امير المؤمنين وامي وريدل چي د باد په اړه مو حديث غوښتى دى. مالہ رسول الله صلى الله عليه وسلم څخه واورېدل چي وييل: فرمايل: باد او نسيم الهى امر دى، کله د رحمت او کله د عذاب په صورت چلېږي. کله چي باد چلېږي ښکښل مه ورته کوي، بلکي له الله تعالى نه يې خير وغواړئ او د هغه له شر څخه په الله پناه وغواړئ." له تعلم سره د ابوهريره مينه تر تعليم کولو کمه نه وه. هغه همېشه له خلفاي راشدينو او نورو لويو اصحابو سره کېناست، په هغو احاديثو چي نه پوهېده له هغوى يې اورېدل، هغه يې زده کول، حتى له کوچني صحابي لکه

ابوهريره رضى الله عنه ﴿160﴾

اسامه بن زيدا و عايشي رضى الله عنها نه يې هم علم زده کاوو. هغه قران کريم چي يې د حضرت رسول اکرم صلى الله عليه وسلم په ژوند کي نه ووياد کړی، له نورو اصحابو په ځانگړي ډول له لوی عالم ابی بن کعب څخه يې تر لاسه کاوو او د قران کريم هغه برخه چي يې ياده وه هغه ته تېروله او د هغوی صحيح قرائت يې له هغه څخه زده کاوو. له هغه وروسته به يې خپلو شاگردانو ته دوباره وايه.

متاسفانه هغه مهال، حضرت عمر فاروق رضى الله عنه د محراب لمړني شهيد له دې فاني نړۍ سره خدای پاماني وکړه او د رسول الله صلى الله عليه وسلم په روضه مبارکه کي د هغه مبارک د مرقد تر څنگ خاورو ته وسپارل شو.

ابوهريره رضى الله عنه دې پېښې سخت نارامه کړ. ليدلي يې وو چي حضرت عمر رضى الله عنه د مسلمانانو او اسلام خير غوښتونکی وو، شپه او ورځ يې د دين د اقتدار او عزت او د مسلمانانو د خدمت لپاره هڅه کوله.

له عمر رضى الله عنه وروسته مسلمانانو له عثمان رضى الله عنه سره بيعت وکړ او د خلافت دروند مسؤليت يې دهغه په غاړه واچاوو.

د حضرت عثمان رضى الله عنه د خلافت په مهال اسلامي قلمرو زيات شو، خلکو د هغه د خلافت په سيوري کي په ارام او ډاډ سره ژوند کاوو.

ابوهريره رضى الله عنه ﴿161﴾

ابوهريره رضى الله عنه چي د حديثونو د بيانولو په اړه كوم
مشكل د حضرت عمر رضى الله عنه په وخت كي درلود، د
نوي خليفه په دوره كي يې نه احساساوو.

عثمان رضى الله عنه وليدل چي د مسلمانانو په مېنځ كي
نوي نسل غوړېدلى، نوي امتونه مسلمان شوي، داخلک
داسي عقل ته ضرورت لري چي وکولای شي د دين احکام
ورته وښيي او د حضرت رسول اکرم صلى الله عليه وسلم
مبارک احاديث ورته ورسوي.

عثمان رضى الله عنه په احاديثو باندي د ابوهريره رضى
الله عنه له پوره تسلط او د هغه له قوي حافظې څخه خبر وو.
نو ځکه يې هغه ته زمينه برابره کړه او هغه ته يې فرصت ورکړ
چي په خپل زړه د حديثونو په روايت کولو شروع وکړي.

ابوهريره رضى الله عنه چي د داسي موقع په انتظار كي
وو، ولاړ شو او خلکو ته يې زيات احاديث بيانول شروع
کړل، د پيغمبر صلى الله عليه وسلم سنتونه چي يې څنگه
ليدلي او اورېدلي وو په هماغه ډول يې خلکو ته بيانول، هغه
ښوونکي پېښې چي د رسول الله صلى الله عليه وسلم په وخت
كي تر سره شوې وې داسي به يې خلکو ته وړاندي کولې ته
واوس هغه صحنه د دوى په وړاندي ده او دى دهغې په
ليدلو سره خلکو ته خبري کوي، هغه خلکو ته قرآن کریم وايه
او د تفسير په اړه چي به يې کوم روايت اورېدلى وو دوى ته به
يې بيانوو.

ابوهريره رضى الله عنه ﴿162﴾

کله به خلکو له هغه څخه مسئله پوښتله او يا به يې کومه فتوا ورڅخه غوښته هغه به هم د اساس، شناخت او لازمي پوهي په اساس ورته ورکوله، خلکو به دده فتواوي حضرت عثمان رضى الله عنه ته رسولې هغه به هم تائيدولې. په دې کار کي يو شمېر کمو اصحابو له ده سره گډون درلود، خود ده په خبر فعال نه وو.

ابوهريره رضى الله عنه خپلي لارته ادامه ورکړه او د دې کار لپاره به زياتره وخت په جومات کي ناست وو، ترڅو چي ژوندی وو ټولو عامو خلکو له لويو رانپولې ترکوچنيو، اشنا، نا اشنا او غريبو پوري به يې ورته حديثونه بيانول. همدارنگه په مسجد، بازار، کښت، سفر او حضر کي به يې خلکو ته احاديث بيانول او هغوی به يې د علم او پوهي لاس ته راوړلو ته تشويقول. په خپلو ځانگړو گڼلارو به يې خلک د علم او پوهي د ترلاسه کولو لپاره هڅول.

وايې يوه ورځ چي د مدينې بازار ته لاړ، په مرکز کي يې ودرېد او خلکو ته يې په خطاب کي وويل: اى بازار والوو! په تاسو څه شوي چي دلته مو اړولي دي، په داسي حال کي چي د پيغمبر صلى الله عليه وسلم ميراث په مسجد کي وېشل کېږي، نه غواړئ چي هلته لاړ شئ او خپله برخه واخلي؟ هغوی وويل: ولي نه. ده ورته وويل: نو ولي انتظار کوئ. هغوی وارخطا د مسجد په لور لاړل، ابوهريره رضى الله عنه همالته انتظار کاوو ترڅو هغوی بېرته راغلل. بيا يې

ابوهريره رضى الله عنه.....﴿163﴾

هغوى ته وويل: څه خبره وه خپله برخه مو واخسته؟ هغوى وويل: نه. موږ جومات ته لاړو خو څه شي وجود نه درلود، چي تقسيم يې کړي. ابوهريره رضى الله عنه وويل: په جومات کي مو څوک ونه ليدل؟ هغوى وويل: هو، يوه ډله مو وليده چي لمونځ يې کاوو، ځينو قرآن تلاوت کاوو، ځينو د حلال او حرام په اړه سره خبري کولې.

ابوهريره وويل: افسوس پر تاسو، هغه څه چي موليدلي د پيغمبر صلى الله عليه وسلم ميراث او پاته شوني دي.

ابوهريره رضى الله عنه د حديثونو د بيانولو ترڅنگ په نيکيو امر او له بديو څخه منع هم کوله. وايي يوه ورځ يو کس د هغه ترڅنگ تېر شو، خلکو ابوهريره رضى الله عنه ته وويل: دا کس تر ټولو ډېره شتمني لري. ابوهريره رضى الله عنه هغه ته غږ وروکړ او ويې ويل: ايا رښتيا وايي چي ته تر ټولو شتمن يې؟ هغه وويل: هو، زه سل او بنان، سل اسان او همدومره پسونه لرم. ابوهريره وويل: د اوښ او پسه له ساتلو ځان وساته. ځکه ما له رسول الله صلى الله عليه وسلم څخه واورېدل چي ويې فرمايل: "هر څوک چي پسه يا اوښ ولري او په سختي او اساني کي يې حق ادا نکړي، د قيامت په ورځ هغه پسه يا اوښ په چاغ بدن راځي او اوښ خپل څښتن په لغته او پسه يې په ښکرانو وهي. همدرانگه په ترتيب سره راځي او ځي، يعني وروستي حيوان چي له هغه سره د حساب برابر والى کوي، د دوهم ځل لپاره اول راځي او هغه د خپلو

ابوهريره رضى الله عنه ﴿164﴾

پنبويا بنكرانو د وهلو لاندې نيسي، په هغه ورځ چې د پنځوس زره كاله په اندازه اوږده ده، دا حالت به همداسي جريان لري، ترڅو چې د ټولو خلكو حساب او كتاب ختم شي، بيا د هغه حساب ته رسيدگي او تكليف يې روښانه كوي.

همدارنگه د هغه چا حال هم همداسي دى چې غوا او پسه ولري او په سختي او اساني كې يې حق ادا نكړي، هغه غواوي هم د حشر په ميدان كې حاضريزي او په پوره سمبال شوي حالت خپل څښتن په لغتو او بنكرانو وهي، هره يوه چې تېره شي، بله راځي، دا دوره همداسي ادامه پيدا كوي په هغه ورځ چې اوږدوالى يې پنځوس زره كلونه دى، تردې چې د خلكو په مېنځ كې قضاوت وشي بيا د هغه كس لار هغه ته بنودل كيږي.

خلک له هر لوري هغه ته راتلل او شاگردان يې زياتېدل. د انقلاب دوهم نسل چې د رسول الله صلى الله عليه وسلم په زيارت مشرف شوى نه وو، د هغه مبارك صلى الله عليه وسلم دې هوښيار او پوه شاگرد او پوه معلم ته راتلل او د حضرت محمد صلى الله عليه وسلم د حديثونو په اورېدلو يې ځان ته ډاډ ورکاوو.

د مسلمانانو دريم خليفه د ابوهريره رضى الله عنه حق ادا کړ، څرنگه چې د هغه له کار نه راضي و و احترام يې ورته درلود او زيات بخښنونه يې ورکول. په دې سره د ابوهريره

ابوهريره رضى الله عنه ﴿165﴾

رضى الله عنه حالت تغير وکړ، له خواري او تنگلاسي يې حال په شتمني او غنا بدل شو او الله تعالى په يوه بل نعمت يعني واده کولو ونازاوو. بنځه يې هماغه بسره د غزوان لور وه چې د رسول الله صلى الله عليه وسلم په وخت کي يې کار ورسره کاوو. هو د غزوان لور د ابوهريره رضى الله عنه بنځه شوه او دهغه سره يې واده وکړ. ابوهريره رضى الله عنه له دې کار نه سخت خوشحال شو او د خوښي احساس يې وکړ، د دې په بدل کي چي الله تعالى يې وضعيت ته تغير ورکړی وو، د الله تعالى د نعمتونو شکر به يې په ذکر، عبادت او دهغه په داسي ستايلو چي څنگه ورسره وړ وو، په حای کاوو.

يوه ورځ له خپلو برجسته شاگردانو څخه ورته محمد بن سيرين راغی، ابوهريره رضى الله عنه په داسي حال کي چي له هغه سره خبري کولې له جېب څخه يوه کتاني ټوټه راوکنښه تر څو د خپلي پوزي او به پرې پاکي کړي. ابن سيرين ددې صحنې له ليدلو حيران شو او ويي ويل: اوس په کتاني ټوټه د خپلي پوزي او به پاکوې؟! ابوهريره رضى الله عنه يې په حواب کي وويل: اي ابن سيرينه! قسم په الله زه د رسول صلى الله عليه وسلم د منبر او حضرت عايشې رضى الله عنها د حجرې تر مېنځ د لورې له امله لټ په لټ او بنتم، څوک چي زما په حال نه پوهېدل يوه اوبل ته يې ويل: هغه لېونی دی. په داسي حال کي چي ما له لورې پرته بل مرض نه درلود. بيا يې

ابوهريره رضى الله عنه.....﴿166﴾

خپلو اغوستو جامو ته اشاره وکړه او ويې ويل: نه پوهېږې
خه مي اغوستي دي؟ بيا يې د الله تعالى ډېر شکر ادا کړ.
ابوهريره رضى الله عنه د خلفای راشدينو په ځانکړي ډول
د حضرت عثمان رضى الله عنه د خلافت په مهال خورا ارام او
اسوده ژوند کاوو، په پوره معنى نورو ته په تعليم ورکولو
مشغول وو.

دا مشهوره خبره دهغه ده: د علم يو فصل چي ياد کړم، زما
لپاره تر زر رکعتہ نفلي لمونځ غوره ده او يو فصل علم چي
نورو ته وښيم، که په هغه عمل وکړم يا نه، له سل رکعتہ نفلي
لمانځه راته غوره ده. همدارنگه ويل يي: ما له رسول الله
صلی الله عليه وسلم څخه واورېدل چي ويل يي: "کله چي د
طالب العلم مرگ راوړسېږي او هغه د علم او پوهي په
حاصلولو مشغول وي، د شهادت په مرگ به مړ شي."
د حضرت عثمان رضى الله عنه له شهادت وروسته
مسلمانانو له علي بن ابي طالب رضى الله عنه سره بيعت وکړ
او هغه يې د مسلمانانو د خليفه په حيث وټاکه، ابوهريره
رضی الله عنه هم ورسره بيعت وکړ. علی رضى الله عنه د هغو
درزونو د له منځه وړلو لپاره را ولاړ شو چي د مسلمانانو په
منځ کي پيدا شوي وو. خو فتنه لويه او په ډېرو ښارونو کي
يې د مسلمانانو توجه ځان ته جلب کړې وه، اخر د هغوی په
مېنځ کي ويني تويول او جنگ مېنځ ته راغی، کولای شو
ووایو چي د جمل او صفين جنگونه د دې فتنې نتيجه وه.

ابوهريره رضى الله عنه ﴿167﴾

پورتنيو پېښو ابوهريره رضى الله عنه حاي ناستى كړ، په هيڅ پېښه كې يې برخه وانه خېسته، ځكه هغه حديث چي يې له رسول الله صلى الله عليه وسلم څخه اورېدلى وو، هغه يې له دې كار څخه راگرځاوو.

انحضرت صلى الله عليه وسلم فرمايلي وو: "راتلونكي كې به فتنې ښكاره شي، هغه مهال په حاي كېناستونكى له هغو نه غوره دى چي د هغوى په لور حركت كوي او هغه كس چي د هغو فتنو په لور په ارامې سره روان وي له هغه غوره دى چي تېز ورو روان وي او هر څوك چي د هغوى په لور غاړه كېږه كړي، هغه به ځان ته ورجذب كړي پس هغه مهال كې چا پناه پيدا كړه بايد هغې پنا ته لاړ شي."

دا حديث په هغه وخت كې د ابوهريره رضى الله عنه د كار دستور وو، نو ځكه يې په كور كې كېناستلو ته ترجيح وركړه، ځان يې په هغو فتنو كې شريك نه كړ او له مدينې څخه د باندي نه ولاړ.

يو شمېر نور لوى اصحاب لكه سعد بن ابى وقاص، ابن عمر، عمران بن حصين او ابى بكر الثقفي رضى الله عنهم له هغه سره هم عقیده وو.

له دې وروسته د حضرت على رضى الله عنه زوى حسن خلافت ته ورسيد، په دې كال (خلوېښتم هجري) يې د جماعت د كال نوم كېښود. ابوهريره رضى الله عنه دې جريان ته له ورننوتلو هم ځان وساته، خپل پخوانى كاري يې له سره

شروع ڪرڻ اوڌ رسول الله صلى الله عليه وسلم په ٻنار ڪي يي
د حديث او فقهي په خپرو لو شروع و ڪړه، سره له دې چي سن
يي ډېر لوړ شوى وو، د مسلمانانو په مېنځ ڪي د ځلېدونكي
ستوري په څېر ځلېده او علم يي په ٻنارونو ڪي خپرېده، ورځ
په ورځ يي شاگردان زياتېدل، څرنگه چي پوه شو د حديثونو
بيانول د خلکو څخه د فتنې د مهال پېښې له ياده باسي دا ڪار
يي دوه چنده ڪړ، هره اونۍ به د جمعې د خطيب نه مخکي
د منبر تر څنگ درېده او حديث به يي بيانول، دا ڪار به يي هره
اونۍ کاوو او خلکو به نوي احاديث ترې اورېدل، دهغه له
قوې حافظې او ټټرې لهجې څخه حيران وو او گمان يي
کاوو چي هغه يي د کتاب له مخي وايي.

ابوهريره رضى الله عنه د صحابه وو په مېنځ ڪي د
حديثونو د لومړي حافظ په نوم و ځلېد، خلکو به له يوه اوبل
سره ويل چي ابوهريره رضى الله عنه دومره احاديث له کومه
کړل په داسي حال ڪي چي هغه له رسول الله صلى الله عليه
وسلم سره تر څلور کاله زيات وخت تېر نه کړ او هغه کسان
چي ډېر کلونه له رسول الله صلى الله عليه وسلم سره وو
دومره حديثونه يي نه دي ياد؟

ابوهريره رضى الله عنه دې ټولو زمزمو ته متوجه شو، نو
ځکه له هغه وروسته به دهغه د بيان په شروع ڪي هغوى
شاهدي ورکوله چي ابوهريره رضى الله عنه ډېر وخت له
رسول الله صلى الله عليه وسلم سره وو او له رسول الله صلى

ابوهريره رضى الله عنه ﴿169﴾

الله عليه وسلم څخه يې داسي خبري اورېدلې چې دوى نه دې اورېدلې. حتى لوى امام او د قران كريم جامع زيد بن ثابت هم دا شاهدي ادا كړه چې پيغمبر عليه سلام ابوهريره ته دعا وكړه چې الله تعالى يې حافظه قوي او ثابته كړي.

يوه ورځ يو كس ثابت رضى الله عنه ته راغى او سوال يې ترې وكړ: هغه ورته وويل لاږشه له ابوهريره څخه دا سوال وكړه ځكه يوه ورځ زه له ابوهريره رضى الله عنه او يوه بل كس سره په مسجد نبوي كي د دعا په كولو مشغول وو چې ناڅاپه رسول اكرم صلى الله عليه وسلم راغى، زموږ ترڅنگ كښناست او ويې ويل: خپل كار ته ادامه وركړئ. ما او ملگرى مي چې د دعا په كولو مشغول وو دعا موله سره شروع كړ او آن حضرت صلى الله عليه وسلم آمين وايه. وروسته ابوهريره دعا وغوښته او داسي يې وويل: يا الله هغه څه چې دغو دواړو ملگرو مي درڅخه وغوښتل زه يې هم درڅخه غواړم او له تا څخه داسي علم غواړم چې هيڅكله هېر نشي. رسول الله صلى الله عليه وسلم آمين ووايه. وروسته موږ وويل اې رسول الله صلى الله عليه وسلم موږ هم له خدايه داسي پوهه غواړو چې هيڅكله هېره نشي. خو رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل: دوسي ځوان له تاسو مخكي والى وكړ.

له دې سره، سره د خلكو د ابوهريره په وړاندي دنظرونو ويل بند نه كړل او پټي زمزمې يې په ښكاره خبرو بدلي شوې.

ابوهريره رضى الله عنه.....﴿170﴾

ابوهريره رضى الله عنه مجبور شو چي په جرات او خپل
وس سره له ځان څخه دفاع وکړي او د خپل ياد سبب خلکو ته
روښانه کړي.

ويي ويل: خلک وايي چي ابوهريره رضى الله عنه زيات
احاديث بيانوي.... او وايي: ولي مهاجرين او انصار د هغه
په اندازه احاديث نه روايت کوي؟ بايد ووايم چي مهاجر
ورونه په بازارونو کي په کاروبار مشغول وو او انصار وروڼه
هم په خپلو ځمکو کي په کښت او کرونده مشغول وو، ولي زه
نېستمن سپړى وم چي د خپل نس دمړولو لپاره هروخت له
رسول الله صلى الله عليه وسلم سره وم. کله چي به دوى نه ول
زه به حاضرېدم او کله چي به دوى هېرول ما به يادول، زه
معتکف شخص وم او ډېر وخت مي له رسول الله صلى الله
عليه وسلم سره ژوند کاوو، کله چي به هغوى تلل، زه به پاته
کېدم او کله چي به هغوى هېرول ما به يادول، ما ځان په بازار
کي په معامله او په کرونده کي په کرولو نه مشغول کاوو چي
له رسول الله صلى الله عليه وسلم څخه ليري واوسم. بلکي د
رسول الله صلى الله عليه وسلم په حضور کي به مشغول وم، له
هغوى نه به مي غوښتل چي يوه کلمه راته وښيي او ډوډى
راکړي، ما ځمپره شوې ډوډى نه خوړه (نمي شوای کولای
چي پيدا يې کړم)، ورېښميني جامې مي نه اغوستې، غلام
او وينځه مي نه درلودل، له لوږي مي په خپل نس پوري ډبري
تړلې، که څوک به مي له څنگه تېرېده له هغه به مي د يوه ايت

ابوهريره رضى الله عنه ﴿171﴾

پوښتنه کوله چې په دې سره يې خپل ځان متوجه کړم خو ما ورسره بوزي او خواږه راکړي.

خلکو ته به يې ويل چې پيغمبر عليه سلام ورته داسي دعا کړې چې الله تعالی ورته داسي علم ورکړي چې هيڅکله هېر نشي او ويل به يې: زما د حافظې قوت د رسول الله صلى الله عليه وسلم د دعا په برکت دی. له هغه وروسته ډېر خلک د ابوهريره رضى الله عنه په وړاندي غلي شول، څه يې ونه ويل او باوري يې شو چې ابوهريره رضى الله عنه رښتيا وايي. له دې لاري يې مقام لوړ، علم او فضل يې د عام او خاص په ژبه شو.

د يوې جمعې په ورځ چې د مسلمانانو د زياتوالي له امله په جومات کي ځای نه کېده، ابوهريره رضى الله عنه ولاړ شو، د منبر تر څنګ ودرېد او خلکو ته يې په خپل خطاب کي وويل: اې خلکو د الله رسول، صادق مصدق او ابوالقاسم صلى الله عليه وسلم وويل: هر څوک چې قصدا ماته د دروغو نسبت وکړي، ځان دي د دوږخ د اور لپاره تيار کړي. ما له رسول الله صلى الله عليه وسلم څخه واورېدل چې ويل يې: د قيامت په ورځ به زما امت په داسي حال کي راشي چې د اوداسه نښي به يې په تندي، لاسونو او پښو باندې معلومي وي (دا اعضاوی به سپيني او روښانه وي) نوله تاسو څخه هر څوک کولای شي د عبادت لپاره د اوداسه په زيات کولو سره دا نور زيات کړي.

ابوهريره رضى الله عنه ﴿172﴾

همدارنگه رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل: كه خلك پوهېداى چي د اذان په كولو او د لمانځه لپاره په لومړي صف درېدلو كي خومره فضيلت دى، دومره هجوم به يې راوړ چي دا كار به په پچه اچولو پاى ته رسېده او كه پوهېداى چي مسجد ته ژر تلل خومره ثواب لري دا فرصت به يې له لاسه نه ور كاوو او كه پوهېداى چي د سهار او ماخستن لمونځونه خومره ثواب لري، په سينه به دهغو د ادا كولو لپاره مسجد ته تلل.

رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل: هر څوك چي له تاسو څخه په لمانځه كي دخلكو امام شي، لمونځ دي نه اوږدوي، ځكه دخلكو په مېنځ كي كوچنيان، لويان، ضعيف او مريض خلك موجود وي، خو كه يې وغوښتل چي لمونځ يوازي وكړي هر ډول چي يې خوښه وي كولاي شي چي ادا يې كړي.

رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل: له ټولو وختونو بنده الله تعالى ته هغه وخت نژدې دى چي په جومات كي وي. نو كله چي په جومات كي ياست ډېر وخت دعا وكړئ.

همدارنگه رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل: كله چي تشهد وايست له څلورو څيزونو څخه په خداى پناه وغواړئ او دا عا ووايست "اللهم انى اعوذ بك من عذاب جهنم ومن عذاب القبر ومن فتنة المحيا والممات ومن شر فتنة المسيح الدجال" (يعني اې خدايه! د جهنم له عذاب نه

ابوهريره رضى الله عنه ﴿173﴾

د قبر له عذاب نه، د حيات او مرگ له فتنې نه او د دجال د شر له فتنې څخه تا ته پناه دروړم)

رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل: هر څوک چي له هر لمانځه وروسته دري دیرش ځله سبحان الله، دري دپرش ځله الحمد لله او دري دپرش ځله الله اکبر ووايي او په پای کي د لا اله الا الله وحده لا شریک له، له الملك وله الحمد وهو على كل شیء قدير، په ویلو سره سل پوره کړي، دهغه گناهونه به وېنل شي، که څه هم د دریاب د پوکانو په اندازه زیات وي.

رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل: په شپه او ورځ کي دوه ډلې ملائیکي تاسو ته راځي، یوه ډله د سهار په مهال او بله ډله د ماښام په مهال، دا دواړه ډلې د سهار او ماښام په لمونځونو کي یوې او بلې ته رسیږي (سره یوځای کیږي) هغه چي په شپه کي له تاسو سره وي، سهار اسمان ته ځي، الله تعالی (سره له دې چي په هر څه پوهیږي) له هغوی څخه پوښتنه کوي: زما بنده ګان مو په څه حال کي پرېښودل؟ په ځواب کي وایي: یا الله!! کله چي هغوی ته ورغلو او کله چي له هغوی څخه راتلو د لمانځه په کولو بوخت وو.

همدارنگه له رسول الله صلى الله عليه وسلم څخه مي واورېدل چي ویې ویل: الله تعالی فرمایلي دي: ما لمونځ د ځان او بنده ترمنځ تقسیم کړی دی او بنده چي هر څه وغواړي هغه ته یې ورکوم، نو کله چي بنده ووايي:

ابوهريره رضى الله عنه.....﴿174﴾

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ. تعالى فرمايى: بنده زما حمد
ووایه او کله چي ووایي:

الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ. الله تعالى فرمايى: بنده مي زما ثنا
وويله. او چي ووایي: مَلِكِ يَوْمِ الدِّينِ. الله تعالى فرمايى:
بنده مي عظمت او لويې بيان كړه. او کله چي ووایي: إِيَّاكَ
نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ. دا برخه زما او د بنده په مېنځ كي اړه
لري او بنده چي مي هر څه وغواړي هغه ته به يې وركړم. او
کله چي ووایي اِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ 6 صِرَاطَ الَّذِينَ
أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ
الله تعالى فرمايى: دا جملې مي د بنده لپاره دي او هرڅه
چي وغواړي ور به يې كړم.

ابوهريره رضى الله عنه همداسي حديثونه بيانول ترڅو يې
چي احساس كړ، د اذان وخت را رسېدلى دى، نو يې خپلو
خبرو ته خاتمه وركړه.

ددې حديث له بيان وروسته ابوهريره رضى الله عنه د
خلكو په مېنځ كي كېنېناست، د جمعې لمونځ ودرېد. له
لمانځه وروسته يو سړى چي له ابوهريره رضى الله عنه څخه د
رسول الله صلى الله عليه وسلم ددې ټولو حديثونو د بيانولو
څخه حيران شوى وو. په منډه منډه يې ځان د حضرت عايشې
رضى الله عنها حجرې ته ورساوو، سلام يې واچا وو او ويې
ويل: اي ام المؤمنين! هغه حديثونه چي ابوهريره رضى الله
عنه خلکو ته بيان كړل وادي ورېدل؟ هغې وويل: هو.

ابوهريره رضى الله عنه ﴿175﴾

هغه سړي وويل: ايا دا ټول حديثونه يې له رسول الله صلى الله عليه وسلم څخه اورېدلي دي؟ حضرت عايشې رضى الله عنها هم په تعجب سره هغه ته وويل: له ابوهريره رضى الله عنه سره به په دې اړه خبره وكړم. يوه ورځ وروسته حضرت عايشې رضى الله عنها يو كس ابوهريره رضى الله عنه ته ولېږه او هغه يې ځان ته وغوښت. بيا يې هغه ته وويل: ته له رسول الله صلى الله عليه وسلم څخه زيات حديثونه روايت كوي، ايا تا ډېر وخت هغه له ما څخه ليدلى او خبري دي يې اورېدلي دي؟ ابوهريره رضى الله عنه پوه شو چې دا خبري د هغه په اړوند د خلكو د خبرو انعكاس دى. د زړه په ارامۍ او هوښياري سره يې د حضرت عائشې رضى الله عنها په ځواب كې وويل: اې مورې! ته د رسول الله صلى الله عليه وسلم لپاره د ايښې او رنجلومي په برابرلو مشغوله وې. خو په الله قسم هيڅ څيز نشواى كولاى چې زما توجه له رسول الله صلى الله عليه وسلم څخه خپل ځان ته واړوي او يوه شېبه ما له رسول الله صلى الله عليه وسلم څخه غافل كړي. ام المؤمنين حيرانه شوه او نه پوهېده چې ابوهريره رضى الله عنه ته څه ځواب ورکړي، نو ځكه غلې پاته شوه او ابوهريره رضى الله عنه هم خپل كور ته لاړ.

ابوهريره همداسې د رسول الله صلى الله عليه وسلم د حديثونو بيانولو ته ادامه ورکړه، له كوم انتقاد كوونكي څخه نه ډارېده او د هري ملامتي ملامتوونكي نه پرېشانه كاوو.

ابوهريره رضى الله عنه ﴿176﴾

کله به د حضرت عائشې رضى الله عنها د حجرې څنگ ته راته، خلک به دهغه په ليدلو سره يو ځای کېدل او ابوهريره رضى الله عنه به ورته حديثونه بيانول. حضرت عائشې ته به يې په خطاب کي ويل: اي د حجرې مېرمنې! غوږ شه. حضرت عايشې رضى الله عنها به هم دنورو اصحابو په څېر د هغه خبرو ته غوږ نيو او څه به يې نه ويل ځکه د ابوهريره رضى الله عنه له خولې يې د هغې جملې له اورېدلو وروسته له ځان سره وعده کړي وه چي هغه ته به څه نه وايي. څرنگه چي ابوهريره رضى الله عنه دوهم ځل دا خبره تکرار کړي وه، يو ځل داسي چي ټولو خلکو اورېدلې وه او بيا د ځينو اصحابو په حضور کي په همدې نوبت کي وو چي د حضرت عايشې رضى الله عنها حجرې ته په ورننوتلو يې له نژدې هغې ته سلام و اچاوو او ويې ويل: السلام عليكم ورحمة الله وبركاته. ام المؤمنين هم هغه ته د پردې له شا څخه ځواب ورکړ او ويې ويل: وعليکم السلام ورحمة الله وبرکاته او پوښته يې وکړه چي ابوهريره، ته يې؟ هغه وويل: هو. هغې وويل: له رسول الله صلى الله عليه وسلم څخه زيات حديثونه روايت کوي؟ ابوهريره رضى الله عنه هغه ځواب چي مخکي يې دې ته ويلی وو، تکرار کړ او ويې ويل: هو، په الله قسم، اي مورې زه اينې، رنجلومي او تېلداني نه وم مشغول کړی. د اسلام ستري مېرمن دهغه په ځواب کي وويل: بنيي ابوهريره په خپل حفظ باور ولري او د الله دين، د الله رسول او د ټولو

ابوهريره رضى الله عنه ﴿177﴾

خلکو خير خواهی او د علم د بې توجهي وېري د حديثونو بيانولو ته وادار کړی وي.

ابوهريره رضى الله عنه له دوو اياتونو ته چي په قران کريم کي راغلي دي متوجه وو او ويل يې: په الله قسم، که چيري دغه دوه اياتونه په قران کريم کي نه وای هيڅکله به مي تاسو ته حديثونه نه وای بيان کړي، چي عبارت دي له:

﴿إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنْزَلْنَا مِنَ الْبَيِّنَاتِ وَالْهُدَىٰ مِنْ بَعْدِ مَا بَيَّنَّاهُ لِلنَّاسِ فِي الْكِتَابِ أُولَٰئِكَ يَلْعَنُهُمُ اللَّهُ وَيَلْعَنُهُمُ اللَّاعُنُونَ﴾ البقره: ١٥٩

(بېشکه څوک چي پټوي هغه چي موږ نازل کړل صفا حکمونه او د هدايت خبري پس دهغې نه چي موږ دا پرانيستل د خلکو د پاره په کتاب کښي په هغوی لعنت کوي الله او لعنت کوي په هغوی لعنت کوونکي)

﴿إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا وَأَصْلَحُوا وَبَيَّنَّوْا فَأُولَٰئِكَ أَتُوبُ عَلَيْهِمْ وَأَنَا التَّوَّابُ الرَّحِيمُ﴾ البقره ١٦٠

(مگر چا چي توبه وکړه او درست يې کړ خپل کلام او بيان يې کړه حقه خبره نو هغوی معاف کوم او زه لوی بښونکي ډېر مهربان يم)

يو شمېر خلک عبدالله بن عمر رضى الله عنه ته ورغلل او اعتراض يې وکړ چي حضرت ابوهريره رضى الله عنه زيات احاديث روايت کوي. هغه هم د ابوهريره رضى الله عنه په اړه په شک او ترديد کي شو. له هغه وروسته چي به حضرت

ابوهريره رضى الله عنه.....﴿178﴾

ابوهريره رضى الله عنه حديثونه روايت كول خصوصاً د جمعي په ورځ به يې په دقت غوږ ورته ښو، خو څه يې ونه موندل چي ورباندي اعتراض وکړي بلکي دهغه په ځای يې د ابوهريره رضى الله عنه قوی او ځبرکه حافظه وستايله او شک يې ورو ورو له مېنځه لاړ. البته جزئي نکتو وجود درلود، هغه منتظر وو چي هغه شکمنې نکتې هم ځواک شي. يوه ورځ دهغو وخت هم راوړسېد، يعنې ابوهريره رضى الله عنه حديث روايت، هغه يې پيغمبر صلى الله عليه وسلم ته منسوب کړ او ويې ويل: پيغمبر صلى الله عليه وسلم فرمايلي دي: "هر څوک چي د جنازې تر شالار شي او په هغې لمونځ وکړي، الله تعالى په بدله کي د يوه قيراط په اندازه ثواب ورکوي او که دهغه په دفن کولو کي برخه واخلي دوه قيراطه به په لاس راوړي او هر قيراط د احد له غره څخه لوی دی."

ابن عمر رضى الله عنه د دې حديث له اورېدلو وروسته چي هغه يې لوی وباله، د ابوهريره رضى الله عنه لاس ونيو او يوې گوبنې ته يې بوت او ورته ويې ويل: اى ابوهريره رضى الله عنه دا کوم حديث وو چي له رسول الله صلى الله عليه وسلم څخه دي نقل کړ؟ ابوهريره رضى الله عنه وويل: په الله قسم، له هغه څه پرته چي اورېدلي مي دي بل څه مي نه دي روايت کړي. بيا يې د حضرت ابن عمر رضى الله عنه لاس ونيو او د حضرت عائشې رضى الله عنها حجرې ته لاړ، ويې

ابوهريره رضى الله عنه ﴿179﴾

ويل: اي ام المؤمنين! تاته په خداى قسم دركوم چي دا حديث دي له رسول الله صلى الله عليه وسلم څخه نه واورېد چي فرمايل يي: هر څوك چي د جنازې تر شا لاړ شي او په هغې لمونځ ادا كړي، الله تعالى په بدله كي د يوه قيراط په اندازه ثواب وركوي او څوك چي د هغه په تدفين كي برخه واخلي د دوو قيراطو په اندازه اجر به تر لاسه كړي. او هر قيراط دا حد تر غره لوى دى.

حضرت عائشې رضى الله عنها وفرمايل: هو!

د حضرت ابوهريره رضى الله عنه څېره له خوشحالي وځلېده او ابن عمر رضى الله عنه ته يې وويل: اي د عبدالرحمن پلاره! زه كرلو په كړونده او كارو بار په بازار كي نه وم بوخت كړى او له رسول الله صلى الله عليه وسلم څخه يې نه وم بې پروا كړى، بلكي زه هر وخت له رسول الله صلى الله عليه وسلم سره وم او له هغه به مي غوښتل چي يوه خبره راته وښيي او خواږه راته راكړي.

ابن عمر رضى الله عنه يې خبري ومنلې او ويې ويل: "اي ابوهريره رضى الله عنه! ته له موږ څخه ډېر وخت له رسول الله صلى الله عليه وسلم سره وې او تر موږ ټولو د حضرت رسول اكرم صلى الله عليه وسلم په حديثونو عالم يې."

حضرت ابن عمر رضى الله عنه له هغه جدا شو په داسي حال كي چي له ارمانه يې لاسونه يو په بل موبل او ځان يې ملامت كاوو، ويې ويل: "زيات قيراطونه مي له لاسه وركړي

ابوهريره رضى الله عنه ﴿180﴾

دي. "دا پېښه ددې باعث شوه چې د حضرت ابوهريره رضى الله عنه دزياتو حديثونو د روايت په اړوند دهغه شك له مېنځه لاړ شي او همدارنگه پوه شو چې داشخص (ابوهريره رضى الله عنه) د قوې حافظې څښتن او ريښتيا ويونكى دى چې په دې ميدان كې له ټولو مخكې شوى او د وړاندي والي كړى يې وړې ده.

يوه ورځ ابن عمر رضى الله عنه ته يو كس راغى او ويې ويل: اې د عبدالرحمن پلاره! ايايو شمېر حديثونه چې حضرت ابوهريره رضى الله عنه يې روايت كوي نه مني؟ ابن عمر وويل: "نه، مگر بايد ښكاره كړم چې زموږ او دهغه په مېنځ كې يو فرق وجود لري، هغه دا چې هغه جرات وكړ او موږ يې زړه شوو. "هغه كس له دې چې ابن عمر دا ستر صحابي او لوى عالم تائيد كړ، خوښ شو، ولاړ او حضرت ابوهريره رضى الله عنه ته يې دا كيسه وويله. ابوهريره رضى الله عنه په داسې حال كې چې تبسم يې كاوو وويل: گناه مي داده چې مانه دي هير كړي او هغوى هېر كړي دي.

د حضرت ابوهريره رضى الله عنه لپاره مدينه منوره تر ټولو ښكلې ښار وو، په مدينه كې هستوگنه تر بل هر ځاى خوښوله، خو له دې سره د كعبې شريفې د زيارت لېوال هم وو.

همدارنگه خوښوله يې چې ځيني اسلامي ښارونه هم وويني او هغه علم، حديثونه او پوهنه چې لري د هغو ځايونو

د خلکو په اختيار کي ورکړي. له دې سربېره يې نور مشکلات هم درلودل چي له مدينې څخه د هغه د وتلو مانع وو له هغې جملې يې زړه مور چي ابوهريره رضى الله عنه به يې هره ورځ ليدلو ته ورته او مينه به يې ورسره ښکاره کوله حق به يې ورپه ځاى کاوواو ويل به يې: مورې الله تعالى دي د ښکي جزا درکړي چي زه دي په ماشومتوب کي وپاللم. مور به يې په ځواب کي ويل: زويه الله تعالى دي تاته هم اجر در کړي چي په زور والي کي له ماسره ښکي کوي.

ابوهريره رضى الله عنه مجبور وو چي په مدينه کي پاته شي او له هغه ځايه چېرته ونه ښوري، تر دې چي هغه وفات شوه.

له هغه وروسته ابوهريره رضى الله عنه د سفر هوډ وکړ او په اسلامي خاورو کي يې قدم کښېښود، له مختلفو اسلامي ښارونو يې ليدنې وکړې کوفې، بصرې، دمشق او نورو ځايونو ته لاړ. هر ښار ته چي به رسېده، خلک به يې په چاپېر راټول شول. ابوهريره رضى الله عنه به ورته حديثونه ويل او هغوى به يې له خپل علم څخه فايده من کول.

وايي: خلک به يو بل ته سره ورغلل چي د شپې له خوا سره راټول شي، ابوهريره رضى الله عنه به يې په مېنځ کي ودرېد او تر سهار پوري به يې حديثونه ورته بيانول. هغه يوازي د مور له وفات څخه وروسته وکولای شول چي د حج په مراسمو کي برخه واخلي او په دې مراسمو له پوهانو او د حديثونو له

ابوهريره رضى الله عنه ﴿182﴾

مينه لرونكو خلكو سره وويني. هغوى هم له فرصت خخه استفاده كوله، تر خو چي به يې له علم او پوهي خخه څه په لاس نه ووراوړي له هغه خخه نه جدا كېدل.

ابوهريره رضى الله عنه چي له رسول الله صلى الله عليه وسلم خخه څه اورېدلي وو، خلكو ته يې ويل خو د علم له څپركو يې يوازي يو څپرکى له ځان سره ساتلى وو، ځكه د دې څپرکي ډېرى حديثونه د شر، فتنو او د راتلونكي او تېر وخت د پېښو په اړه وو چي خلكو ته يې تصور ګران وو. ابوهريره رضى الله عنه ډارېده چي هغه خلكو ته واوړي وبه يې نه مني او نبوي حديثونه به د دروغو تر نوم لاندې راشي، نو ځكه يې په غور سره دې ته ترجيح ورکړه چي دا حديثونه خلكو ته ونه وايي. ابوهريره رضى الله عنه خو ځله خلكو ته وويل چي له هغه سره داسي علم دى چي خلكو ته يې نه دى بنوولى او څه چي دوى ته يې ويلي دهغه ټول علم نه دى، همدرانګه ويل به يې: پيغمبر عليه سلام د علم دوه لوبښي زما په اختيار کي راکړل، ما يو د خلكو لپاره خاص کړ او بل مي له ځان سره وساته، ځكه كه هغه ووايم غاړه مي وهل كېږي. ويل به يې د حديثونو كڅوړي له ابوهريره رضى الله عنه سره دي چي تراوسه يې نه دې خلاصي كړې.

د دې ستر عالم منظور تر هغه ورسته د اسلام امامانو وموند.

ابوهريره رضى الله عنه ﴿183﴾

امام ذهبي د ابوهريره رضى الله عنه ددې خبري په خپل نظر كي دا سي ويلى دي: "زما په نظر حُيني احاديث چي د اصولو، فروع، مدح او ذم په باره كي وي او د فتنو د تحريك باعث گرځي، پتول يې جايز دى خو كوم حديثونه چي د حلال او حرام په اړه دي په هيش وجه يې پتول جايز نه دي حكه هغه حديثونه له بنكاره خيزونو او هداياتو څخه دي."

امام بخارى له حضرت على رضى الله عنه څخه نقل كوي چي فرمايي: "هغه احاديث د خلكو لپاره بيان كړي چي په مطلب يې پوهېږي او د هغو احاديثو له ويلو څخه صرف نظر وكړي چي په مطلب يې نه پوهېږي، ايا تاسو خونبوي چي الله او رسول يې تكذيب شي؟"

حافظ ابن كثير وايي: د حديثونو هغه لوبى چي ابوهريره رضى الله عنه د خلكو لپاره بيان نكړ، په حقيقت كي د فتنو، مشكلاتو او هغو جنگونو په اړه دي چي د خلكو په مېنځ كي پېښ شول او يا هغه پېښې دي چي له هغو وروسته پېښېږي. كه يې مخكي له هغو خبر وركولای ډېرو خلكو به درواغ بلل او ريښتيني او صحيح خبره چي به يې ويله نه به يې منله. مثلاً كه يې ويل: تاسو ته وايم چي امامان به ووژني، د يوه او بل په مخ به توره وكنبل شي زما خبره مو منله؟"

امام ابن حجر (شارح بخارى) له ابن منير څخه په نقل وايي: د ابوهريره رضى الله عنه هدف له دې خبرې (كه احاديث روايت كړم ستونى به مي پرې شي) څخه دادى چي

ابوهريره رضى الله عنه.....﴿184﴾

کله ظالمان واورې چې هغه د دوى په کارونو انتقاد کوي او د هغوى هڅې ناپوهې بولي، ممکن غاړه يې ووهي. ځينو وييلي دي: احتمال لري چې هغه حديثو د قيامت د علامو او يا په اخره زمانه کې د حالاتو د تغير او د فتنو د وقوع په اړه وي که څوک يې درک نه کړي نه يې مني او حتی هغه څوک چې پوهه نه لري په هغوى نيوکه کوي.

د حديثونو په روايت او حفظ کې د ابوهريره رضى الله عنه د شهرت له امله زيات شمېر خلک د حديثونو د زده کولو لپاره مدينې ته ورغلل او ورځ په ورځ يې شمېر زياتېده، تر دې چې اته سوه کسه ته ورسېد. د هغوى په مېنځ کې يو شمېر مشهور صحابه لکه انس بن مالک، جابر ابن عبدالله، ابن عباس، ائله بن الاسقع هم ليدل کېدل رضى الله عنهم. همدارنگه د اصحابو کرامو زامن او ستر تابعين لکه حسن بصرى، سعيد بن مسيب (څوک چې لور يې ابوهريره ته واده کړه)، محمد بن سيرين، ابودريس خولاني او ابو مسلم بن عبدالرحمن هم د هغه له شاگردانو څخه وو رحمة الله تعالى عليهم اجمعين.

پورتنى پېښې د مروان بن حکم توجه چې د معاويه رضى الله عنه له لوري د مدينې حاکم ټاکل شوى وو ځان ته واړوله او هوډ يې وکړ چې ابوهريره رضى الله عنه وازمايي او د هغه د ياد په اړه چې هغه يې په کراتو ادعا کوله چې "گناه مې څه ده، چې ما ياد کړي او هغوى هېر کړي دي؟" ډاډه حاصل کړي.

ابوهريره رضى الله عنه ﴿185﴾

مروان د دې کار د سرته رسولو لپاره خپل پوه او ځيرک لیکونکى ابو الزعيزه ته وويل: "غواړم ابوهريره رضى الله عنه وازمايم، نو ځکه زه هغه حاضروم او له هغه څخه حديث پوښتم، ته د پردې شاته ودرېږه او هغه حديث چي دى يې وايي ياد دابنت يې کړه."

ابوهريره رضى الله عنه راغى، مروان سوالونه ورڅخه شروع کړل چي رسول الله صلى الله عليه وسلم د پلاني مطلب په اړه څه فرمايلي دي؟ يا يې فلاني ته څه ويلي دي. ابوهريره رضى الله عنه هغه ډول ته واچي د کتاب له مخي يې وايي حديثونه ورته ويل او ابو الزعيزه هم هغه يادابنت کول. اخر پوښتنه او سوال کول پای ته ورسېدل او ابوهريره خپل کور ته لاړ. يو کال وروسته، مروان ابوهريره خپل ځان ته راوباله او د تېر کال په څېر يې خپل لیکونکي ته وويل: تر پردې شاته کښېنه، زه هماغه تېر سوالونه ترې کوم، ته ځوابونه ورسره مقايسه کړه.

ابوهريره رضى الله عنه راغى. مروان وروسته او وړاندي هغه تېر سوالونه ترې وکړل. ابوهريره رضى الله عنه ځواب ورکاوه او ابو الزعيزه خپلي ليکنې ته کتل. ويې ليدل چي ابوهريره رضى الله عنه له کمي او زياتي پرته هماغه کلمات بيانوي. هغه مهال ابوهريره رضى الله عنه د مروان کار ته متوجه شو او ويې ويل: ولي هغه د تېر کال مطالب پوښتي؟

ابوهريره رضى الله عنه ﴿186﴾

مروان وويل: غوبنتل مي تاوازمويم. دا وخت ابو
الزعيزعه د پردې له شا څخه راووت او مروان ته يې وويل:
اې اميره! په الله قسم، له حديثونو څخه يوه کلمه کمه يا
زياته اويا مخکي او وروسته نه وه.

مروان وخنډل، د ابوهريره رضى الله عنه څېره پراخه او
وخلېده. بيا ابوهريره رضى الله عنه مروان ته وويل: زه څو
کاله له رسول الله صلى الله عليه وسلم سره وم. په هغو کلونو
کي مي له هر څه ډېره مينه له دې سره وه چي له رسول الله صلى
الله عليه وسلم څخه يوه خبره زده کړم او د عمر په هممهغو
کلونو کي پوه وم او ښه مي بلله چي هر څه رسول الله صلى الله
عليه وسلم فرمايي، هغه ياد کړم. هغه صلى الله عليه وسلم
هم راته دعا کوله. اې د عبدالمالك پلاره! په الله قسم، ټول
هغه څه چي مي له رسول الله صلى الله عليه وسلم څخه
اورېدلي دي تاسو ته نه وایم. د علم يوه کڅوړه زما سره ده چي
تراوسه مي نه ده خلاصه کړې.

د مدينې امير

د مختلفو ښارونو مسلمانان ورو، ورو د ابوهريره رضى الله عنه په فضيلت پوه شول. په ځانگړي ډول د مدينې خلک، ځکه هغه د دوى لومړنى معلم شمېرل کېده. له دېرشو کلونو زيات وخت تېرېده چې ابوهريره رضى الله عنه هغوى ته د حديثونو په زده کړه مشغول وو. په خلکو گران وو، هر ځاى به يې د هغه ستاينه کوله او مرتبه يې لوړه بلله. څرنگه چې د رسول الله صلى الله عليه وسلم له غوره اصحابو څخه وو نو کله کله به په لمانځه کې د خلکو امام کېده هم.

مروان چې په مدينه منوره کې د معاويه رضى الله عنه حاکم وو هغه ته يې زيات احترام درلود، ځکه د هغه حفظ، تقوا او پرهېزگاري هغه حيران کړى وو. په کومو مسئلو کې چې به ورته مشکل پيدا کېده له هغه به يې فتوا او د نظر څرنگوالى غوښت او د هغه په اجتهاد به يې عمل کاوو. مروان خپل زامن عبدالعزيز او عبدالمالک ابوهريره رضى الله عنه ته وسپارل چې هغوى ته فقه ورزده او د دين له مسئلو يې باخبره کړي.

هغه څه چې د ابوهريره رضى الله عنه مقام يې د مروان په وړاندي لوړ کړی وو، دا وو چې هغه په علم کي صادق او په عمل کي مخلص وو چې د الله تعالى له رضا پرته يې بل هدف نه درلود، نو ځکه يې د حق د خبري په کولو کي جرات درلود او د هېڅ ملامتي څخه نه ډارېده، څنگه چې خپله مروان ته يې په نيکي امر او له بدې نهې کوله، په کراتو يې هغه ته بې له سترگي پتولو نصيحت او د هغه لپاره وعظ کاوو.

د مروان غلام ابو مریم وايي: يوه ورځ مروان د مدينې د ښار په مېنځ کي ځان ته په کور جوړولو لگيا وو، زه نژدې ورسره کېنستم او د هغه د کار څرنگوالی مې کول، په دې وخت کي ابوهريره رضى الله عنه هملته تېرېده، دهغوی په ليدلو يې وويل: کور ټينگ جوړ کړئ، اوږدې هيلي ولرئ، ژر به مړه شئ. مروان راته وويل: ابوهريره رضى الله عنه څه وايي؟ هغوی ته مې وويل، وايي: کور ټينگ جوړ کړئ، اوږدې ارزوگاني ولرئ، ژر به مړه شئ.

مروان د دې جملې له اورېدلو غلي شو، ابوهريره رضى الله عنه يو شمېر مهاجرينو ته په خطاب کي وويل: اې قريشو! په ياد راوړئ چې پرون څه واست او نن څه ياست. نن ورځ خلک تاسو ته کار کوي، د فارس او روم د سيمو د غلامانو لرونکي ياست، د سپينو او ږوږو ډوډۍ او غوښي خورئ، نو کوښښ وکړئ د حيواناتو په څېر يو او بل مه سره خورئ، نن ځانونه واړه وشمېرئ ترڅو مو الله تعالى سبا ته لوی

ابوهريره رضى الله عنه ﴿189﴾

وگرځوی. په الله قسم له تاسو هیڅ څوک نشته چې مقام یې یوه درجه لوړ شي او الله تعالی یې د قیامت په ورځ کښته رانه ولي.

بیا د مروان کورته ننوت او ویې لیدل چې په دېوال باندې تصویرونه ښکېل شوي دي، ویې ویل: ما له رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه واورېدل چې ویل یې: "الله تعالی فرمایلي دي: څوک دى ظالم له هغه چا چې جوړ کړي په څېر د هغه څه چې ما پیدا کړي دي، که رښتیا وایي او کولای شي د عالم کوچنی ترینه ذره دي جوړه کړي که څه هم د غنم یا جوار دانه وي."

یوه ورځ ابوهريره رضى الله عنه په دارالاماره کې مروان ته ورغی، مروان د دروازي ساتونکي ته وویل: وگوره چې څوک دى؟ ساتونکي وویل: ابوهريره رضى الله عنه دى. مروان د داخلېدلو اجازه ورکړه، بیا یې وویل: "د رسول الله صلی الله علیه وسلم له احادیثو راته یو حدیث روایت کړه." ابوهريره رضى الله عنه وویل: ما له رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه واورېدل چې ویې ویل: "داسې ورځ به راشي چې د پرامیران به داسې هیله لري چې کاشکې له اسمان څخه ځمکې ته رالوېدلي وای خو چې د امارت شغل یې په غاړه نه وای."

دې موضوع د ابوهريره رضى الله عنه مقام دهغه له علم او فقي سره د مروان په وړاندې لوړ کړ. له دې امله په ۴۵ هجري

ابوهريره رضى الله عنه ﴿190﴾

کال کي کله چي معاويه رضى الله عنه ، مروان د همدې کال د حج مسؤل وټاکه هغه ته يې وويل چي په مدينه کي خپل حای ناستی حضرت ابوهريره رضى الله عنه وټاکي .

مروان د جمعې په ورځ منبر ته پورته شو او د مدينې د خلکو تر غوږ يې ورسوله چي هغه حضرت ابوهريره رضى الله عنه په مدينه کي خپل حای ناستی پرې ايښی دی . خلک د دې خبري له اورېدلو خوشحاله شول ، ځکه د مدينې خلکو حضرت ابوهريره رضى الله عنه ډېر خوښاوو ، نېک اخلاق او ښکلي سیرت يې د ټولو خلکو خوښ وو .

ابوهريره رضى الله عنه د امارت دنده په غوره ډول سر ته رسوله ، په لمانځه کي د خلکو امام وو . د جمعو په ورځو به يې هغوی ته خطبه ويله . د عدالت سياست يې غوره کړ ، د هغوی په جگړو کي به يې قضاوت او اختلافات به يې ورحل کول ، د هغوی په منع کي يې د يوه عادي کس په څېر ژوند کاوو .

امارت د هغه په اخلاقو او رفتار کي بدلون رانه ووست . تواضع ، خاکساري ، فاسدو او دنيوی مقامونو ته نه توجه يې د دې باعث شوه چي ټول يې په نېکي ياد کړي ، هغه د پاک وجود او ښکلو اخلاقو څښتن وو . ښکلو لوبو او د دنيا د غولونکو ښکارونو تحقير او د الله تعالی د نعمتونو شکر د هغه د لويي او سترتوب حکايت کاوو .

ابوهريره رضى الله عنه ﴿191﴾

يوه ورځ يې په نبوى مسجد كې د لمانځه له درېدلو ورسته خلكو ته په خطاب كې په لور غږ وويل: د الله تعالى شكر دى چي دين يې ټينگ او محكم كړ او ابوهريره يې وروسته له دې چي د غزوان لورته يې د نس د مړولو او د سورلي د درلودلو لپاره كار كاوو، د خلكو امام وگرځاوو. اې مسلمانانو، په الله قسم! ما د هغوى خدمت يوازي د يوې ټوټې ډوډۍ او ددې لپاره چي په تياره شپو كې ما په اوښ سپور كړي، په غاړه واخيست، بيا الله تعالى هماغه بڼه زما مېرمن كړه.

كله به په خره سپرېده چي ځل يې درلود او د خرما د تارونو يو نړۍ پرې يې په غاړه وو، ابوهريره رضى الله عنه د هغه په وسيله كارونه سرته رسول، كله چي به خلكو سپور يا پياده په داسي حال كې چي د خاشو پنډه به يې په اوږه وه وليد، ويل به يې: امير دى لار ور كړئ.

ثعلبه بن ابى مالك القرظى وايي: ابوهريره مې په هغه مهال چي د مروان ځاى ناستى وو په بازار كې په داسي حال كې وليد چي د سون د لرگيو كوده يې په شا وه كله چي يې زه وليدم ويې ويل: ابن ابى مالك د امير لپاره لار خلاصه كړه. ومي ويل: همدومره بس ده؟ بيا يې وويل: د امير لپاره لار خلاصه كړه.

يوه ورځ د ابوهريره رضى الله عنه يوه دوست ابو رافع، ابوهريره رضى الله عنه شام ته دعوت كړ، كله چي ډوډۍ

ابوهريره رضى الله عنه ﴿192﴾

کېښودل شوه ويې ويل: ابو رافع هغه هډوکي چي غوښه لري
د امير لپاره پرېږده.

ابو رافع فکر وکړ چي په ډوډۍ کي يې غوښه وجود لري،
خو کله چي يې وليدل، خواړه يې په غوړيو کي ميده شوي
ډوډۍ ده په داسي حال کي چي خندل يې وويل: ابوهريره ته
يو خوښ طبيعته سړى يې.

يوه ورځ د جماعت نه د راوتلو وروسته يو ځوان ورته
راغى او ويې ويل: ولي يې ستا کنیه ابوهريره اېښې ده؟
ابوهريره ورته وکتل او ويې ويل: له ما څخه نه ډارېږي؟ ويې
ويل: هو له تانه ډارېږم. ابوهريره وويل: ما دخپل کور پسونه
پوول، يوه وړه او صحرايي پشي مي درلوده چي د شپې مي د
وني لاندې پرېښوده او چي ورځ به شوه، هغه به مي له ځان
سره صحرا ته بيوه او ساتېري به مي ورسره کوله، نو ځکه يې
زما کنیه ابوهريره کېښوده.

کوچنيان به هم د ابوهريره له نيکي رويې، عاجزي او
خوښو څخه برخمن کېدل، وايي: هلکانو به د شپې د کلاغ
لوبه کوله، بې له دې چي هغوى متوجه شي، ابوهريره به په
ارامي سره هغوى ته نژدې کېده او ناڅاپه به يې ځان د هغوى
لوبې ته نښوست، خپلي پښې به يې کېښولې (غوښتلې يې
ماشومان وځنډوي) هلکان به وېرېدل او تېښته به يې کوله.

مروان دوه ځلي ابوهريره رضى الله عنه په مدينه کي خپل
ځاى ناستى وټاکه او په دې وسيله يې هغه نازا وو، ځان ته

ابوهريره رضى الله عنه.....﴿193﴾

يې نژدې کاوواو د هغه د علم او کمال له امله يې ورته تحفه ورکوله.

معاويه رضى الله عنه هم د ابوهريره مقام لوړ ساته او له دمشق نه به يې ورته تحفې استولې. له دې سره سره ابوهريره رضى الله عنه نشوای کولای چي له اسلام سره د مروان په کوچني مخالفت غلی پاته شي، ځکه هغه يو صادق عالم وو، چي د الله د رضا او په اخرت کي د سرلوړي فکريې کاوو. هغه مروان د ځينو کارونو له امله سپکاوو چي په هوبښ راشي. کله به خبره دې ته ورسېده چي مروان به قهرجن شو، بيا به هم ابوهريره رضى الله عنه د حق د دفاع پرته بل څه نه ويل.

يوه روغ ابوهريره رضى الله عنه په دارالاماره کي مروان ته ورغی او ورته ويې ويل: تاد ربا (سود) بيعه حلاله کړې ده؟ مروان وويل: څه ډول؟ ابوهريره وويل: تاد محاکک¹ معامله (هغه چي روانه ده) حلاله کړې ده، په داسي حال کي چي رسول الله صلى الله عليه وسلم د خوړو خرڅول مخکي له دې چي هغه په پوره ډول په لاس کي نه وي راوړل شوي منع کړي دي.

اخر معاويه، مروان له امارت څخه ليري کړ او يو بل څوک يې د هغه په ځای غوره کړ، سره له دې دهغه مقام او لوړتيا د خلکو په وړاندي کمه نشوه، څرنگه چي ډېری خلکو په خاص

¹ - د محصولاتو خرڅول او اخیستل مخکي له دې چي په لاس راشي.

ابوهريره رضى الله عنه.....﴿194﴾

ډول بنى اميه وو ورته ډېر احترام درلود، ځكه دهغوى
لارښوونكى وو.

د مروان په وړاندي د حضرت ابوهريره رضى الله عنه
دريغ په دواړو حالاتو يعني د امارت او له هغه وروسته كي
په نيكي امر او له بدې راگرځول وو.

پرهېرگار عابد

د دې ستر صحابي لويه ارزو د علم طلب او دهغه نشر وو. په دې سربېره يې بله ځانگړتيا هم رلوده چې اهميت يې د علم له طلب څخه کم نه وو هغه هم تقوا او له الله تعالى څخه وېره وه، په دې ډول چې د الله تعالى ذات وپوه. د الله تعالى اطاعت په لار کي کونښن، هغه ته نژدې کېدل، په نیکو کارونو عادي کيدل او نیکه رويه ددې ستر صحابي ځانگړتيا وي. د ځانگړتيا وي څه حيرانوونکې نه وي ځکه ټولو اصحابو له رسول الله صلى الله عليه وسلم څخه زده کړې وې، يعني علم او عمل دواړه يې له رسول الله صلى الله عليه وسلم څخه خپل کړي وو. خبره داده چې صادق عالم په خپل علم عمل وکړي، هغه په ځان عملي کړي ترڅو د نورو لپاره نمونه واوسي. ابوهريره رضى الله عنه زيات عبادت کاوو، د تهجد لمونځ به يې ډېر وخت کاوو، اوږدې رکوعگانې او سجدې به يې ادا کولې، ډېر استغفار او تسبيحات به يې ويل. توبه به يې کښله او اوږدې دعاوي به يې کولې. د شپې به يې الهي دربار ته زاری او ژړاوي کولې، د دوشنبې او پنج شنبې ورځ به يې روژه نيوله او په هيڅ وجه يې دا روژې نه پرېښودې، شپه يې په دريو برخو وېشلې وه، دريمه برخه ويده کېده، بله دريمه به بيدار وو او عبادت به يې کاوو، دريمه دريمه برخه کي به يې هغه حديثونه چې ياد يې وو راتکرارول او په زړه به يې راوړل. خپله کور والا به يې

ابوهریره رضی الله عنه.....﴿196﴾

د عبادت لپاره د شپې په هغې برخه کې راوینسوله په کومه کې چې به یې عبادت کاوو.

ستر تابعي ابو عثمان وایي: اووه ورځې د ابوهریره رضی الله عنه مېلمه وم، هغه، بنځي او خادم یې شپه درې برخې کړي وه او د شپې هره برخه یې د لمانځه په کولو تېروله یعنې لومړۍ به یوه لمونځ کاوو، له هغه وروسته چې وخت به یې پوره شو بل به یې راوینساوو.

هغه په ورځ کې زر کرته د بښنې غوښتنه کوله، ډېره دعا به یې کوله او ویل به یې: ډېر بخیل هغه څوک دی چې په سلام اچولو بخالت کوي او ډېر عاجز هغه څوک دی چې له دعا غوښتلو عاجز وي.

د ذي الحجې په لومړۍ لسيزه کې به ابوهریره رضی الله عنه او عبد الله بن عمر بازار ته تلل او تکبیرونه به یې ویل، خلکو به هم په یوه غږ ورسره زمزمه کول. هغه د سهار د دوو رکعتونو په سنت لمانځه کې ډېر کوښښ کاوو او ملګرو ته به یې هم د هغو د کولو توصیه کوله او ویل به یې: د سهار دوه رکعته سنت لمونځ مه پرېږدی، که څه هم اسونه مو په لغته وهي.

ابوهریره رضی الله عنه په خپل کور کې د لمانځه د کولو څلور ځایه درلودل:

۱- د کورد لویي دروازي تر څنګ (د لمانځه د کولو لپاره کوچنۍ کوټه)

۲- په کور کي

۳- په کوټه کي يې

۴- د کور له دروازي سره نژدې

کله چي به له کور څخه ووت، په دې ټولو ځايونو کي به يې لمونځ کاوو، قران کریم يې زيات تلاوت کاوو، په ځانگړي ډول په لمانځه کي، د لمانځه په څومره او څنگه والي کي يې کټ مټ د رسول الله صلى الله عليه وسلم پيروي کوله.

ابورافع وايي: ما د ماخستن لمونځ په ابوهريره رضى الله عنه پوري ادا کړ، هغه په لمانځه کي داذا السماء انشقت سورت ووايه او د تلاوت سجده يې ادا کړه. پوښتنه مي ترې وکړه: دا کومه سجده وه؟ ويې ويل: په رسول الله صلى الله عليه وسلم پوري مي لمونځ کاوو، چي د اسجده يې ادا کړه. له هغه وروسته چي زه هم دې ايت ته رسېږم، سجده کوم.

دهري اونی په دو شنبه او پنجشنبه يې روژه نيوله، په مياشت کي يې درې ورځي نورې روژې هم نيوې، ترڅو يې د حضرت رسول الله صلى الله عليه وسلم وصيت په ځای کړي وي.

ويل يي: خپل ملگري حضرت رسول اکرم صلى الله عليه وسلم ماته په مياشت کي د دريو ورځو روژه نيولو، د سهار د دوه رکعتو سنت لمونځ کولو او تر خوب مخکي دوتر لمانځه د ادا کولو توصيه کړې ده.

ابوهريره رضى الله عنه ﴿198﴾

د حضرت ابوهريره رضى الله عنه د مجرد والي دوره ډېره اوږده او په کوزده کولو کي يې ځنډ وکړ، څرنگه چي ډارېده په کبيره گناه وانه وړي، همېشه به يې په مسجد کي دعا کوله چي الله تعالى يې د کبيره گناه له کولو وساتي ترڅو يې دين سالم پاته شي. ويل شوي چي هغه به په جومات کي له الله تعالى د زنا، غلا او نورو کبيره گناهونو څخه پناه غوښته چي ترې ونشي. هغه ته وويل شول: ايا ډارېږي؟ ويې ويل: زه څه امان لرم په داسي حال کي چي شيطان ژوندی دی، انسان چي د خوږ ژبوالي ترڅنگ د عمل شکر ادا نکړي، حقيقي عابد نه جوړېږي.

ابوهريره رضى الله عنه به هر وخت خلکو ته ويل چي مخکي څوک وو او اوس څوک دی او همېشه له هغه څخه د الهی نعمتونو د شکر اواز اورېدل کېده او دا کلمې يې زياتي تکرارولې: "الحمد لله الذي هدى ابا هريرة للاسلام، الحمد لله الذي من على ابي هريرة بمحمد عليه الصلوة والسلام"

د عبادت او تقوا غوره ثمره، خوښ شوي او نیک اخلاق لاس ته راوړل دي، چي الله تعالى دا داوړه په ابوهريره رضى الله عنه لورولي وو، تر نورو زيات کورنۍ، خپلوان، همسايه گان او ملگري د ښه چلند وړ دي، ابوهريره رضى الله عنه له دې ټولو سره، سره له خپلي مور سره ډېره نیکي کوله او څرنگه چي يې هغه له يمن څخه مدينې ته راوستلې وه، د

ابوهريره رضى الله عنه.....﴿199﴾

هغې په شرک يې ډېر فکر وکړ، اخر مسلماننه شوه. بيا يې
خان د هغې خدمت ته وقف کړ، موريې ترڅو چي ژوندۍ وه
ورباندې گران وو او ورڅخه راضي وه.

ابوهريره رضى الله عنه له خپلو اولادونو سره نېکه رويه
کوله او ښه يې تربيه کړل. له خپلو غلامانو سره يې نېکي او
ښه گزاره کوله او هغوى ته يې پوه او علم وربښود. له
وروڼو او گاونډيانو سره يې هم نېکه رويه کوله او احترام يې
ورته درلود، له هغوى سره په ورين تندي مخامخ کېده او په
خوږو جملو ورسره غږېده.

په لنډ ډول ټول خلک يې خوښول او له هغوى سره يې
مهرباني کوله، د ټولو خير غوښتونکى وو، خپل بدن يې د
خلکو د تعليم او تعلم په خدمت کي کړى وو، هغوى ته يې په
نيکي امر او له بدې يې راگرځول. د خلکو په وړاندې
متواضع وو او په خپلو ښکلو کړنو يې هغوى خوشحاله
ساتل.

دا ستر عالم په علم، شهرت او مقام باندې مغرور نه وو.
ابن عباس ته چي له هغه نه ډېر وروڼى وو، ويل يې: ته له مانه
غوره او عالم يې. ابوهريره رضى الله عنه ښونکى او مهربان
وو.

طغوى وايي: په مدينه کي مي له حضرت ابوهريره رضى
الله عنه سره واپول، د رسول الله صلى الله عليه وسلم هېڅ

ابوهريره رضى الله عنه.....﴿200﴾

صحابي مي ونه ليد چي دهغه په اندازه د مېلمه خدمت وکړي.

حميد بن مالک بن خيثم وايي: له ابوهريره رضى الله عنه سره مي دهغه په حای چي په عقيق کي وو، ناست وم، د مدينې خلک چي په حيواناتو سپاره وو دهغه ته راغلل. دهغه ماته وويل: زما مور ته ورشه، زما سلام پرې وایه او ورته ووايه چي ماته مېلمانه راغلي دي او ډوډۍ راته راوېږه. موريې درې پاستي د وربشو ډوډۍ له يو څه غوړيو او مالگي سره په يوه کاسه کي راواچول او ماته يې راکړل. دهغه مي په سر کېښودل هغوی ته مي راوړل، کله چي مو د غذا دسترخوان و غوړاوو، ابوهريره رضى الله عنه تکبير ووايه او ويي ويل: د الله تعالی شکر دی چي موږ يې په ډوډۍ وروسته له دې ماړه کړو چي له خرما او ابو پرته مو بل څه نه درلودل.

حميد وايي: کله چي مېلمانه لاړل، ماته يې وويل: اې وراره! له خپلو پسونو سره ښه چلېږه. د پوزي اوبه يې ورپاکي کړه او په شپه کي يې سم حای ویده کړه. په يوه گوبڼه حای کي لمونځ وکړه، ځکه پسونه د جنت له حيواناتو څخه دي. په الله قسم په خلکو به داسي وخت راشي چي د پسونو څښتن ته به خپله رمه د مروان له کور نه غوره وي.

د مروان کاتب، ابو الزعيزعه وايي: مروان سل دیناره ابوهريره رضى الله عنه ته وروولېږل، څه وخت وروسته يې يو

ابوهريره رضى الله عنه.....﴿201﴾

کس ورواستاو او ويې ويل: ما سهوه کړې وه، هغه څه چې مي تاته دراستولي وو، ستا برخه نه وه، هغه بېرته راوېږه. ابوهريره رضى الله عنه وويل: د هغو پيسو يوه برخه راسره پاته ده، هروخت چې زما برخه راوړسېده همدا ورڅخه کمي کړئ.

ابوالزعزيزه وايي: مروان غوښتل چې پوه شي، هغه پيسي ابوهريره رضى الله عنه نفقه کړې او که يې له ځان سره ساتلې دي؟

ابوهريره رضى الله عنه خپل مال د غلامانو د ازادولو او يتيمانو د پاللو لپاره صرف کاوو.

وايي يوه ورځ يې په خپله مېنځه چې ورڅخه ناراحته شوې وه متروکه پورته کړه څو يې تنبه کړي، بيا يې وويل: که د قيامت په ورځ قصاص نه وای، ته مي وهلې، څواوس دي خرڅوم، چې زما مهم او عاجل ضرورتونه پرې پوره شي، څه لاره شه او د الله تعالى د رضا لپاره ازاده يې.

ابوهريره رضى الله عنه خوش طبيعته وو او د ښکلو ټوکو کول يې خوښول. د مثال په ډول: يوه ورځ يو ځوان ورته راغی او ويې ويل: اي ابوهريره رضى الله عنه روژه مي نيولي وه، ناڅاپه مي پلار په داسي حال کي راغی چې يو څه ډوډۍ او غوښه ورسره وه، بې پامه مي يوه اندازه وخوړه.

ابوهريره رضى الله عنه وويل: دا هغه خواړه وو چې الله تعالى تاته ښلې وه. ويې ويل: بيا کور والو و ته ورغلم،

ابوهريره رضى الله عنه ﴿202﴾

هغوى راته شيدې راوړي، په ناپامي كي مي وڅښلې. ابوهريره رضى الله عنه وويل: تاته كوم مشكل نشته. ځوان وويل: بيا ويده شوم، كله چي راوينس شوم اوبه مي وڅښلې. ابوهريره وويل: وراره! ته تر اوسه په روژه نيولونه يې عادت شوى.

كله چي ابوهريره رضى الله عنه شتمن شو، پشمي او ورېښمي جامي به يې كولې، سره له دې هم دنيا نشواى كولاي چي هغه وغولوي او هغه همداسي له دنيا سره بې ميني او له اخرت سره يې زړه تړلى وو.

د پيغمبر عليه سلام او خلفاى راشدينو د ژوند لاريې غوره كړې وه او د رسول الله صلى الله عليه وسلم هدايات يې د خپل ژوند قانون او د كار كړنلاره گرځولې وه. همېشه يې د رسول الله صلى الله عليه وسلم دې وصيت ته پام كاوو چي ويلي يې وو: "اې ابوهريره! پر هېزگار اوسه چي تر ټولو خلكو عابد شې، قناعت ولره چي تر ټولو خلكو شكر كوونكى شې، څه چي ځان ته نه خوښوي نورو ته يې هم مه خوښوه چي مؤمن شې، له همسايه سره دي نيك چلند كوه چي واقعي مؤمن شې، كم خنده، ځكه خندا زړه مړ كوي." نو ځكه هغه دنيا ته پام نه كاوو او ټوله توجه يې اخرت ته وه.

هغه د دنيا خوندونه او ښكلاوي ناخيزه بللې او ويل به يې چي ژر به رانه قبر كي پوښتنه وشي، د پروردگار لور ته به لاړ شم او زما د اعمالو محاسبه به وشي. هغه ځان او نورو ته په

ابوهريره رضى الله عنه.....﴿203﴾

ورع کي دوه ځلي د قبر عذاب ورپه ياد او و. د سهار په مهال به يې ژړل چي شپه لاره او ورع راغله او د فرعون آل په عذاب اخته شو او په شپه کي به يې ويل ورع لاره شپه راغله او د فرعون آل په عذاب اخته شو.

هر چا چي به دا غږ اورېده د دوږځ له اوره به يې له الله تعالى نه پناه غوښته، هر وخت چي به يې جنازه لیده ويل به يې: تاسو ما بنام ځي او موږ به سهار در شو. يا تاسو سهار ځي او موږ به شپه کي در شو.

هغه همېشه د آخرت د حساب او کتاب په فکر کي وو او د الله تعالى له عذاب څخه ډارېده، دنيا ته يې کومه توجه نه وه او خلکو ته يې ويل: هيڅ فاسق دي په دې نه غولېږي چي الله تعالى ورته نعمت ورکړی دی.

كُلَّمَا خَبَتُ زِدْنَاهُمْ سَعِيرًا

ژباړه: کله چي په مړ کېدو شي (اور) نو موږ به يې زياتوو، په هغوی باندي.

د ابوهريره رضى الله عنه د ژوند**وروستى ورځ**

ددې ستر صحابي عمر ډېر، د پوځوالي له مرحلې څخه تېر او زړښت ته رسېدلى وو. هغه د پيغمبر عليه سلام له وفات وروسته د خپل عمر پنځمه لسيزه تېروله او عمري يې د رسول الله صلى الله عليه وسلم له وفات وروسته اوږد شوى وو. هغه د زياتو او سترو اصحابو د جنازو په مراسمو كې ونډه درلوده چې وروستنى يې د ام المؤمنين حضرت عائشې رضى الله عنها وه چې په ۵۸ هجري كال يې له دې نړۍ سره مخه ښه وكړه، ابوهريره رضى الله عنه يې د جنازې په مراسمو كې برخه واخيسته او هغه يې تر وروستۍ منزل پورې بدرگه كړه، له هغه وروسته ابوهريره رضى الله عنه ناروغ شو، احساس يې كړه چې مرگ يې رانژدې شوى دى، غوره يې بلله چې اجل يې ژر راوړسيزي او دعا يې كوله چې الله تعالى يې له ۶۰ هجري كال وړاندې په خپل لوري وبولي. ورو ورو يې حال خرابېده، ټول بدن يې سست او كمزورى شو، باوري يې وكړ چې دا ناروغي د مرگ ناروغي ده او ژر به دنيا پرېږدي.

په مدينه منوره كې هم د خبره خپره شوه چې د هغه وخت د اسلام ستر پوه او حافظ صحابي ناروغ شوى او د مرگ د

ابوهريره رضى الله عنه.....﴿205﴾

شرف په حال کي دى. خلک يې له هر لوري پوښتني ته راتلل، د هغه لپاره يې د جوړتيا، سلامتې او اوږده عمر هيله څرگندوله، خو وکولای شي له هغه څخه نوی علوم زده کړي، ځکه ابوهريره رضى الله عنه داسې علم درلود چې هيڅ کله يې سرچينه نه وچېده.

په دې وختونو کي يې شاگرد ابوسلمه بن عبد الرحمن بن عوف پوښتني ته راغی، چې ويې ليدل د استاد حال يې ښه نه او درد يې سخت دی، نارامه شو، او ښکي يې له سترگو رواني شوې، هغه يې په غېږ کي ونيو او ويې ويل: يا الله! ابوهريره رضى الله عنه ته شفا ورکړې. خو ابوهريره رضى الله عنه وويل: الله! ما مړ کړې، ابوسلمه ته يې وکتل او ورو يې ورته وويل: "که مړ کېږې مړ شه، په الله قسم داسې وخت به راشي چې سړى به د ورورد قبر تر څنگ تېرېږي او هيله به کوي چې کاشکي دى ددې قبر څښتن واى."

يوه ډله خلک يې ليدلو ته راغلل، ابوهريره رضى الله عنه يې خبرو ته وکتل، او ښکي يې په سترگو کي راټولي شوې او په ژړلو يې شروع وکړه، هغوى د ابوهريره رضى الله عنه له ژړلو متاثر شول او يوه له هغوى څخه له ابوهريره رضى الله عنه څخه وپوښتل: ابوهريره! ولي ژاړې؟ ويې ويل: د سفر په اوږدوالي او کمې توښې باندې ژاړم، ځکه د داسې غوندې په مخ يم چې د گړنگ څنډه يې يا د جنت مخ ده يا د دوزخ او زه نه پوهېږم چې ما به کوم لوري ته وغورځوي.

ابوهريره رضى الله عنه ﴿206﴾

حاضرینو د هغه د خبرو له اورېدلو چي زړه یې د الله له ویري څخه ډک، نېکو کاره، صالح او داسي کس وو چي شیطان نه وي تېرايستلی، حیران شول او د هغه له خبرو یې د عبرت درس واخیست.

آخر ابوهريره رضى الله عنه خپل زامن المحرر، محرز، عبدالرحن او بلال، همدارنگه غلامان او سعيد بن مسيب، مهم او لوی شاگردان یې راوغوښتل او هغوی ته یې داسي وصیت وکړ: کله چي مړ شم، ساندي مه راپوري کوئ، ځکه په رسول الله صلی الله علیه وسلم باندي چا ساندي ونه کړې، له شامي اورځای ته حرکت مه کوئ، په تلوارمي د هديرې په لوريوسئ، ځکه ما له رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه واورېدل چي ویې ویل: کله چي د صالح سړي جنازه په تابوت کي کېښودل شي، وایي: ما ژريوسئ، ما ژريوسئ. خو متاسفانه کله چي د ناصالح سړي جنازه په تابوت کي کېښودل شي وایي: په ما دي هلاکت وي! ما چېرته وړئ؟ ما چېرته وړئ؟ له هغه وروسته ابوهريره رضى الله عنه وژړل. چا ورته وویل: څه شی دي ژړوي؟

ویې ویل: "د سفر ليري والی او د توبنې کموالی."
بيا یې زوی ته وصیت وکړ چي، په ذی الحلیفه کي یې کور غلامانوته ورکړي او له هغوی سره نېکي وکړي.

﴿207﴾..... ابوهريره رضى الله عنه

د ابوهريره رضى الله عنه د ژوند د وروستۍ ورځې سهار راوړسېد، مروان بن حکم يې پوښتنې ته راغی او ويې ويل: الله تعالى دي شفا درکړی ای ابوهريره!

ابوهريره رضى الله عنه سترگي خلاصې کړې، پورته لوري ته يې وکتل او ويې ويل: "الله! زه ستا ملاقات خوښوم ته هم زما ملاقات خوښ کړه."

مروان يې له څنگه ولاړ شو او ولاړ. څو شپې وروسته يې مطمئن روح له ملکوت اعلى سره پيوست شوه او له دې نړۍ يې مخه ښه وکړه. د همېشني او آرام ژوند د ښه راغلاست په لوريې منډه کړه او تاريخ د ۵۹ هجري کال په حواديثو کې په زرينو کربنو وليکل: (په دې کال د وسي، يمې ابوهريره رضى الله عنه، د حضرت رسول صلى الله عليه وسلم ملگری او تکړه شاگرد، د علم د لاسته راوړلو، د الله د عبادت او نیکو کارونو له کولو وروسته له دې فاني نړۍ سره مخه ښه وکړه. ټولو خلکو باندي وژړل او دهغه له جدايي څخه سخت غمگين شول).

د ابوهريره رضى الله عنه د وفات خبره ډېره ژر په مدينه او شاوخوا کې خپره شوه، خلکو خپل کارونه پرېښودل او د ابوهريره رضى الله عنه کورته چي په ذی الحلیفه کې وو، په منډه لاړل، دهغه تابوت يې په گرمي او سوځوونکي لمر کې په اوږدو کې او د نبوي مسجد په لوريې د جنازې د مراسمو لپاره يووړ، خلکو دهغه د تابوت په وړاندي آرام حرکت

ابوهريره رضى الله عنه.....﴿208﴾

کاوو. د ماسپښين د لمانځه وروسته يې نبوي مسجد ته يووړ. د جنازې د مراسمو په مخ کې د رسول الله صلى الله عليه وسلم اصحاب او تابعين ناست وو، دوو صحابه وو عبدالله بن عمر او ابوسعید خدری چې له یو بل سره په څنګ روان وو، په کراتو ویل: د الله تعالی رحمت دي په ابوهریره رضى الله عنه وي.

خلکو د مازدیګر لمونځ ادا کړ، د حضرت ابوهریره رضى الله عنه تابوت يې څنګ ته راوړ، د مدینې امیر ولید بن عقبه امام شو او خلک ورپورې تر شا ودرېدل. خلک دومره زیات ول چې د جومات په انګړ کې نه ځایېدل، د جنازې لمونځ وشو، له لمانځه وروسته لومړی د حضرت عثمان رضى الله عنه زامنو دهغه تابوت د خلکو په ګڼه ګڼه کې په اوږو کې او د بقیع د هدیرې په لور روان شول، د انوی مېلمه د مدینې په ستره هدیره کې چې د الله تعالی یو شمېر ښکړو او نژدې بنده ګانو ته یې ځای ورکړی وو، خاورو ته وسپارل شو، خلکو په غم او ډېره ژړا له هغه سره خدای پاماني وکړه. د بقیع پاکو روڼو د دې پاکي روح هر کلی وکړ او دهغه له حضور نه خوشحاله شول.

د حضرت ابوهريره رضى الله عنه ياد ژوندی پاتي شو

حضرت ابوهريره رضى الله عنه له سترو کارونو نه ډک عمر تېر او اسلام له هغه څخه ستر انسان جوړ کړی وو. په خپل وخت او وروسته له هغه يې، دنيا دخپل وجود له فيض نه فايده منه کړه او دی لاړ. هغه تردې وړاندې له چوپان پرته بل څه نه وو او چا ورته پام نه کاوو.

ريښتيا چي اسلام د خلکو او اسلامي امت لپاره څومره ستر کارونه کړي دي؟ که اسلام نه وای، خلک مړه کېدل، ضايع کېدل او تاريخ هېرول، خود اسلام په سيوري کي هغوی همېشني شول او نومونه يې د تل لپاره پاتي شول. ابوهريره رضى الله عنه د اسلام له نابغه گانو او لويانو څخه وو، چي له سره يې هدف مشخص کړی وو، هغه ته د رسېدلو په لار کي يې له هيڅ تکليف څخه مخ وانه راوو او د هغه د لاس ته راوړلو لپاره يې سخت مشکلات وزغمل، اخر خپل هدف ته ورسېد.

هغه د رسول الله صلى الله عليه وسلم د ژوند په دوران کي هر وخت هڅه کوله چي د رسول الله صلى الله عليه وسلم پوه شاگرد او د الله د دين پوه او فقيد عالم واوسي. نوځکه يې هره شېبه له رسول الله صلى الله عليه وسلم څخه علم زده کاوو

ابوهريره رضى الله عنه.....﴿210﴾

او ياد او ويې. د دې مهم كار د لاس ته راوولو لپاره يې لوړې،
خواري او ډېرې تنگلاسي وزغملې او ويې شواى كولاى له
رسول الله صلى الله عليه وسلم څخه زيات او بابر كته علم زده
كړي.

د رسول الله صلى الله عليه وسلم له رحلت وروسته همېشه
په دې فكر كي وو، چي هغه علم چي يې زده كړى دى نور و ته
ورسوي او عمري يې په دې لاري عني د امت په خير خواهي او د
اسلامي احكامو په بيان كي مصرف كړ. هغه هڅه كوله چي
هغه علم چي يې زده كړى دى عمل هم ورباندي وكړي.

د رسول الله صلى الله عليه وسلم سيرت د خپل ژوند قانون
وگرځوي، نو ځكه د علم په نشر او تبليغ بوخت شو او د دې
هدف لپاره يې هر تور او سپكه زغمله. څو ځلې تراز ماينست
لاندي ونيول شو او كامياب ترې ووت. د علم په طلب او نشر
كي يې نه يوازي د كاميابي لوي عامل هڅه او هاند وو بلكي
اخلاص، صداقت او د الله تعالى د رضا حصول هم وو. بايد
ووايو چي هغه علم د الله تعالى د رضا په خاطر نشر كړ او په
اخرت كي يې سر لوړي همېشه په نظر كي وه. نېكمرغه ژوند
يې وكړ او نېكمرغه ومړ. او كه دا خبره چي وايي: (كلام
الخلق اقلام الحق) يعني د خلكو وينا الهي تقدير دى، سمه
ده، ابوهريره په دې زمينه كي ستره گټه او لويه كاميابي په
لاس راوړې ده، ځكه دهغه د ژوند په مهال او له هغه وروسته
يې د امت غوره خلك يعني علماء، فقهاء، محدثين او خداى

ابوهريره رضى الله عنه.....﴿211﴾

پالونكي په نېك نوم يادوي او نن ورځ يې هم هر ځای د خير يادونه كېږي.

سرور كائنات صلى الله عليه وسلم، ابوهريره رضى الله عنه ته وويل: "گمان مي كاوه چي هيڅوك ددې سوال د پوښتني لپاره له ابوهريره رضى الله عنه پرته مستحق نه دى. ځكه د حديثونو د زده كولو په اړه مي ستا سخت حرص ليدلى دى."

د حضرت رسول اكرم صلى الله عليه وسلم ملگرى طلحه بن عبد الله رضى الله عنه فرمايي: په دې كې شك نه لرم چي ابوهريره رضى الله عنه دې له رسول الله صلى الله عليه وسلم څخه خبري اورېدلي وي او موږ دې نه وي اورېدلي.

ستر صحابي حضرت ابن عمر فرمايي: ابوهريره رضى الله عنه له ماڅخه غوره دى، ځكه حديثونه چي بيانوي پرې علم لري. همدارنگه ابوهريره رضى الله عنه ته يې په خطاب كې وويل: ته تر موږ ټولو له رسول الله صلى الله عليه وسلم سره ډېر وخت وي او تر موږ ټولو دې د هغه صلى الله عليه وسلم حديثونه غوره ياد كړي دي.

ستر عالم ابو عبد الله الشافعي فرمايي: ابوهريره رضى الله عنه له هغو ټولو خلكو چي د هغه په وخت كې يې حديثونه روايت كول د قوي حافظې درلودونكى وو.

امير المؤمنين امام بخارى فرمايي: له اته سوه زياتو عالمانو له ابوهريره رضى الله عنه څخه په نقل، احاديث

ابوهريره رضى الله عنه.....﴿212﴾

روايت كول، هغه په خپل وخت كي له ټولو هغو كسانو چي حديثونه يې روايت كول د قوي ياد څخه برخمن وو.

امام ذهبي وايي: ابوهريره رضى الله عنه د هغه څه په ياد كي چي له رسول صلى الله عليه وسلم څخه يې اورېدلي يا ليدلي وي دهغه مبارك عين كلمات رانقل كړي دي او د غوره شخصيت لرونكى دى.

امام ابن كثير فرمايي: ابوهريره رضى الله عنه د قوي حافظې، خاص عبادت، صداقت او لويې څښتن وو. هغه د رسول الله صلى الله عليه وسلم د حديثونو معروف راوي او له حافظينو اصحابو څخه وو.

د بخاري شارح شيخ الاسلام ابن حجر وايي: ابوهريره رضى الله عنه له ټولو هغو خلكو نه چي د هغه په وخت كي يې حديثونه روايت كول، حافظه يې قوي وه او د اصحابو له جملې نه يوه هم د ده په اندازه احاديث نه دي روايت كړي، دا افتخار دده لپاره بس دى چي نوم يې لس ځله زره ځله په اسلامي دېوانونو كي راغلى دى اوله څوارلس پېړيو وروسته بيا هم د زرگونو علماوو او شاگردانو په ژبه د هغه نوم جاري دى.

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library